

KAZENSKO MATERIALNO PRAVO

- obisk glavne obravnave
- memorandum

1 KRIMINALITETA IN KAZENSKO PRAVO

1.1 Deviantna ravnanja in socialno patološki pojavi

1.1.1 Deviantna ravnanja

DEVARIANTNA RAVNANJA → Ljudje lahko zadovoljujejo svoje potrebe le na določen način, ki omogoča sožitje v družbi. Ta pravila so lahko običajna, socialna, moralna ali pa pravna. Vsebujejo temeljni kriterij za ločitev ravnanj na pozitivna, negativna ali nevtralna. Ravnanja, ki predstavljajo kršitve norm imenujemo deviantna ali odklonska dejanja. Ta dejanja niso nujno odklonska sama po sebi, temveč dobijo to oznako v določeni družbi. (npr. mnogoženstvo) Kršitve takšnih norm predstavljajo tudi napad na interese vladajočih skupin.

SOCIALNOPATOLOŠKI POJAVI → Sem štejemo kriminaliteto, alkoholizem, prostitucijo, ... O nekaterih pojavih ne obstajajo enotna mnenja. Gre za posebne družbene pojave, ko se ravnanje večjega števila ljudi šteje za nekaj več kot samo preprosta, mehanična vsota dejanj in vedenj posameznikov, če je tak množičen pojav še količinsko statistično določljiv in če ga je mogoče opredeliti in razločevati od drugih družbenih pojavov. Potrebno je, da je pojav statistično dokazljiv, ter da ga lahko ločimo od drugih pojavov. Takšno ravnanje vodi do konflikta med posameznikom in družbo, prisiljevanje posameznika.

1.1.2 Kazniva ravnanja

KAZNIVA RAVNANJA → Velik del pravil predpisuje država s svojimi normami in so lahko v skladu s splošnimi normami ali pa jih vsiljuje zaradi svojih interesov. So tista ravnanja, ki jih z ustavo določeni organi določijo v posebnih določbah.

- disciplinski postopek, prekrški, kazniva dejanja, *gospodarski postopki (včasih; zaradi različnih mnenj še danes nimamo zakona o odgovornosti pravnih oseb)

KAZNOVALNE SANKCIJE → Za kršitev pravne norme je vedno predpisana tudi sankcija. Zanje je značilno, da pomenijo uporabo omejenega, vnaprej določenega nasilja.

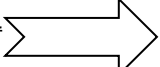
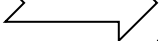
1.1.3 Kriminaliteta

KRIMINALITETA = ZLOČINSTVENOSTI – HUDODELSTVENOST → Tista dejanja, ki so v danih razmerah za človeka najbolj škodljiva. Vsa dejanja, ki so v kazenski zakonodaji določena kazniva. Je heterogen pojav (umor, posilstvo, požig, proizvodnja mamil, ...). Je ovira, da bi lahko našli vzroke, ker je ta pojav tako različen. V njen sklop so zajeta dejanja, ki so zlo že sama po sebi (umor, posilstvo). V njen sklop pa sodijo tudi prepovedana zla, pri čemer zavržnost teh dejanj ni razvidna sama po sebi (kupčevanje z devizami, ...). Večina ljudi ta dejanja ni imela kot nekaj zavržnega.

Pokaže se nam kot poseben družbeni (porajajo se najgloblja družbena nasprotja) pojavi. Je več kot seštevek nekih dejanj. V enakih pogojih ostaja št. kaznivih dejanj

relativno enako. Družbeni pojav lahko vpliva na spremembo strukture kriminalitete (socialne razmere prebivalstva, ...). Vseh vzrokov, ki so generatorji kriminalitete, pa ne poznamo, zato se je proti tem pojavu težko boriti. Če bi bile razmere nespremenjene, bi ostalo št. dejanj nespremenjeno (?).

1.1.3.1 Domneve o družbenih in individualnih vzrokih kriminalitete

- 1) izhajajo iz posameznika kot storilca dejanja nobena ne nastopa
- 2) izhajajo iz družbenih razmer v čisti obliki

Obe smeri priznavata posameznika in vzroke v družbenih razmerah.

- Kriminaliteta je odraz različnosti in protislovnosti družbenih skupin.

1.1.3.2 Družbeno reagiranje na kriminaliteto

kazni = Z nastankom države se oblikuje kot organizirana reakcija. Predstavlja naj bi moralno obsodbo in spremeniti posameznika; sredstvo za utrjevanje družbenih enot. Naloge kazni:

- represivna (zatiranje → določanje kaznivih dejanj in kazni zanje; odkrivanje, pregon in kaznovanje storilca)
- preventivna:
 - a) generalna → zakonodajalec skuša z določitvijo dejanj in kazni vplivati na potencialne storilce. Organi pregona storilce odkrijejo in v zakonitem postopku so le-ti obsojeni.
 - b) specialna → s kaznijo naj bi dosegli, da v bodoče kaznivih dejanj ne bi ponavljal.

NOVEJŠE ZAMISLI O DRUŽBENEM REAGIRANJU NA KRIMINALITETO

Preprečevanje kriminalitete brez represije. → Ugotovimo enega od vzrokov kriminalitete in ne le preganjamo storilce, ampak skušamo spremeniti razmere, ki so dejanja pogojevala (primer: slabe premoženjske razmere, ...).

RESOCIALIZACIJA STORILCA → Namen kazni je tudi prevzgoja storilca. Po prestani kazni naj bi se storilec prevzgojen vključil nazaj v družbo.

1.2 KAZNOVALNO PRAVO

1.2.1 Sistem in klasifikacija kaznivih ravnanj v slovenskem pravnem sistemu

Slovenski pravni sistem še ni zgrajen v celoti. Obstajajo zamisli in predlogi.

- 1) disciplinski prestopki = kršitve delovnih obveznosti = kršitve pogodbeno določenih delovnih obveznosti
- 2) prekrški
- 3) gospodarski prestopki
- 4) kazniva dejanja

kriteriji za razvrščanje kaznivih ravnanj

- 1) pomembnost zavarovane dobrine = kvantitativni kriterij
- 2) pomen dejanja (ali zavarovane dobrine ne poškoduje ali pa jo) = kvalitativni kriterij
- 3) področje družbenega življenja v katerem se kazniva ravnanja dogajajo
- 4) pogostost kaznivih ravnanj
- 5) možnost družbe za preprečitev brez kaznovanja

1.2.2 Značilnost posameznih kategorij kaznivih ravnanj:

- **disciplinski prestopki** → Najlažja oblika kaznivih ravnanj. Včasih je te kršitve urejal Zakon o združenem delu, ki je kršitve le taksativno našteval. Zakon o temeljnih pravicah o delovnih razmerjih (princip pogodbe s katero delodajalec in delojemalec uredita medsebojna razmerja – prenehanje delovnega razmerja).
- **prekrški** → Najbolj množična skupina. So kršitve tistih pravil, ki omogočajo sožitje ljudi v širši družbeni skupnosti (Zakon o prekrških): materialna sestavina = del, da gre za kršitve javnega reda / formalna sestavina = del, da gre za pravila določena z zakoni in drugimi predpisi. Potrebna je za razločevanje med drugimi kaznivimi ravnanji. Prekršek in kazen sta vnaprej določena (občine izdajajo odloke v katerih so zapisani prekrški in kazni zanje). Z zakonom se lahko predpišejo denarne kazni, zaporna kazen (samo z zakonom in traja največ 30 dni, za najhujše prekrške pa največ 60 dni) in varstveni ukrepi. Zaporno kazen lahko izreče le pristojno sodišče, zato je sporno ali se te prekrške sploh lahko določi za prekrške. Obstaja dilema ali so sodniki za prekrške del pravosodja ali ne. Želijo biti del pravosodja kot sodišča s specializirano odgovornostjo. Če niso del pravosodja, je naša ureditev v nasprotju z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah. V kazenskem zakoniku obstajata dve dejanji (ali sodijo med kazniva dejanja?) za kateri je določena le denarna kazen in zato je zaporna kazen za prekrške sporna. Ali prekrški za katere je zagrožena zaporna kazen, ne sodijo med kazniva dejanja? Organi: sodniki za prekrške. Postopek za prekrške je podoben kazenskemu postopku le da je mogoč manjši poseg v človekove pravice (če bo kaznovanje prekrškov upravno kaznovanje, ne bo zaporne kazni in prisilnega izplačevanja denarnih kazni).
- **gospodarski prestopki** → So posebnost, saj so v drugih državah ti prestopki uvrščeni med prekrške ali kazniva dejanja (Zakon o gospodarskih prestopkih). Kršitve pravil o gosp. in finančnem poslovanju, ki jo je povzročila pravna oseba ali odgovorna oseba s svojim predpisom.
materialna prvina = kršitve pravil o gospodarskih in finančnih razmerjih
formalna prvina = kršitev je določena s predpisom pristojnega organa
 Težje jih je razlikovati s prekrškom in kaznivim dejanjem. Predstavljajo kršitev na finančnem in gosp. področju (kriterij razvrstitve glede na področje). Lahko bi šlo tudi za prekršek s tega področja. Storilec je pravna oseba ali *fizična oseba (kriterij glede na storilca). Za njih je mogoče izreči le denarno kazen ali varstvene ukrepe. Sankcije izrekajo redna sodišča. Gospodarske prestopke naj bi odpravili, vendar mi še nimamo urejene kazenske odgovornosti pravnih oseb. Huda kazniva ravnanja naj bi razvrstili med kazniva dejanja, manjša pa med prekrške. Kazenski zakonik je predvidel odgovornost pravnih oseb, vendar tega ni sam uredil.
 To poglavje naj bi bilo obravnavano v posebnem zakonu o kazenski odgovornosti pravnih oseb, vendar do njega pa ni prišlo. Osnutek zakona je bil narejen, vendar v parlamentu ni bil sprejet (zavrnilo so naslov zakona, bistvene člane). Predlog so nato umaknili iz postopka. Sedaj se pripravlja nov osnutek.
Pravna oseba odgovarja le če je priznana za odgovorno fizična oseba, ki je dejanje storila (primer: smrt odgovorne osebe, ...) → takšno togo vztrajanje ne vzdrži zato je bilo mogoče kljub temu mogoče kaznovati pravno osebo. Kazen je

bila le denarna, ker pravne osebe ni bilo mogoče zapreti. Varstveni ukrepi: zaprtje poslovalnice.

- **kazniva dejanja** → Najhujša oblika kaznivih ravnanj. To je protipravno dejanje, ki je zaradi svoje nevarnosti pripoznano za kaznivo. Predpisane so najhujše sankcije. Za njih so vedno predpisane kazni ali varnostni ukrepi. Storilec je lahko fizična ali pravna oseba (nov zakon ZOPOKD). Sankcije izrekajo le pristojna redna sodišča.

Zakonodajni in drugi pristojni organi določajo kazniva ravnanja in jim spreminjajo pravno naravo. Sem štejejo le tisto kaznivo ravnanje, ki je v določenem predpisu tako določeno. Posamezno ravnanje lahko ustreza večim vrstam ravnanja. Če nekdo izpolnjuje pogoje za kaznivo dejanje in za prekršek, izključi odgovornost za prekršek. Kazenska odgovornost ne izključuje disciplinske, ker je disciplinska odgovornost omejena na okvir neke organizacije in nima enakega učinka kot kazenska sankcija. Če je odgovornost za prekršek ugotovljena prej kot odgovornost za kaznivo dejanje, je kasneje lahko izveden kazenski postopek, vendar bi bil storilec kaznovan za kaznivo dejanje, ~~vendar bi kazen za prekršek pa bi všteli v kazen za kaznivo dejanje~~.

1.2.3 Razmerja med posameznimi kategorijami kaznivih ravnanj

Kazniva dejanja imajo tudi skupne značilnosti:

- kršitev pravne norme
- prisilne sankcije

Kazniva dejanja: → Določa jih le zakon, določena morajo biti prej kot so bila storjena. Ravnanje se sme razglasiti za kaznivo le v primeru, da jih kot takšno proglasi parlament v posebni proceduri. SUBJEKT: Fizična oseba. Kaznivost storilca temelji na njegovi krivdi. ORGAN: Sodišče splošne pristojnosti. SANKCIJE: Najhujše sankcije (kazen zapora, denarne kazni, varnostni in vzgojni ukrepi).

Prekrški: → Kršitve javnega reda, ki so določene z zakoni in drugimi predpisi. Določen je lahko tudi z nižjim pravnim predpisom in ne le za zakonom (odlok občinske skupščine, odredba sodišča, uredba ali pravilnik). Prekrškov je veliko več kot kaznivih dejanj. SUBJEKT: Fizične in pravne osebe (sočasno so odgovorne tudi njihove odgovorne osebe). ORGAN: Najnižji sodni organi, upravni organi (možen je prehod na postopek pred sodiščem), sodišče za prekrške (razvil se je iz policijskega kaznovalnega organa. Nekateri pravijo, da bi morali biti ti organi enostavni in učinkoviti zaradi sankcij, ki so predvsem denarne in redko zaporna kazen do 30 ali največ 60 dni). SANKCIJE: kaznovalne sankcije, ki so tudi zelo visoke (predvsem denarne, lahko pa tudi zaporne kazni) in varstveni ukrepi.

Gospodarski prestopki: → Kršitve finančnega ali gospodarskega poslovanja, ki so ali bi lahko povzročile negativne posledice. Obstajajo tudi sedaj in njihov status bo rešen skupaj s statusom prekrškov. Menijo, da bi jih morali združiti. Predviden je poseben sodni postopek. Lahko so določeni z zakoni ali uredbo vlade. SUBJEKTI: Pravna oseba in njena odgovorna oseba, individualni obrtnik kot gosp. subjekt. ORGAN: Sodišče, obtožbo pa vodi tožilec (če bodo preneseni med prekrške, bo to pomenilo zmanjšanje avtoritete sodišča). SANKCIJE: Glavna sankcija je denarna

kazen, *dolžniški zapor (ostalo je pri predlogu), prepoved obratovanja, objava obsodbe.

Disciplinski prestopki → Gre za kršitve znotraj neke organizacije. Določeni so z zakoni in notranjimi predpisi te organizacije, institucije (pravilniki, ...). **SUBJEKTI:** Fizične osebe, ki so vključene v to organizacijo, institucijo. **ORGANI:** Organi znotraj te institucije, organizacije (komisija, sodišče). Možna je tudi tožba pred Delovnimi sodiščem. **SANKCIJE:** Ukor, opomin, prenehanje delovnega razmerja.

Te štiri skupine kaznivih ravnanj naj bi bile ločene, vendar se večkrat prekrivajo (primer: razžalitev in nedostojno vedenje na javnem kraju).

Eno ravnanje ima lahko znake večih kaznivih ravnanj (primer: ponaredbe podatkov). Načeloma velja, da ni možna odgovornost za več kaznivih ravnanj. Odgovarjal naj bi le za hujše ravnanje. Če že začne postopek za milejše ravnanje, se to upošteva pri kazni za kaznivo dejanje. Pri primeru kaznivega dejanja in disciplinskega prestopka, pa je odgovornost dvojna; naenkrat potekata oba postopka. **IZJEMA** Ukvarjali se bomo le s kaznivimi dejanji, vendar nekatera temeljna ravnanja veljajo tudi za ostala kazniva ravnanja.

1.3 KAZENSKO PRAVO

1.3.1 Pojem kazenskega prava

Vezano je na pojem kaznivega dejanja. Razlikujemo dve opredelitvi:

- **FORMALNA OPREDELITEV** → Kaznivo dejanje je kaznivo ravnanje, ki je z zakonom določeno in je zanj vedno predpisana kazen.
- **MATERIALNA OPREDELITEV** → Gre za bistveno vsebino kazenskega prava. To je tisto zlo, tista socialna škoda, ki nastane pri neki družbeni vrednoti in je škoda tolikšna, da si zasluži kazen.

Gre za vrednostno obsojanje ali je to ravnanje vredno kaznovanja.

≡ Pravo, ki določa ravnanja, ki so toliko nevedna, da je za kršitev vrednot potrebno te kršitve določiti in predpisati kazni zanje.

Kazniva dejanja delimo na:

- mala in se = zlo samo po sebi
- mala prohibita = prepovedano zlo

Kazensko pravo opredeljuje vrednostne negativne oblike ravnanja, kjer gre za tako težke kršitve, da so vredne kaznovanja.

1.3.2 Družbene funkcije kazenskega prava

Varovati obstoječe družbene in posameznikove vrednote, ki jih varuje na nasilen način. Hkrati določa meje represivnega. Izstopata dve temeljni zahtevi:

- kazensko pravo mora biti **ULTIMA RATIO SOCIETATIS** = skrajno sredstvo. Uporabi se šele ko so bila porabljena vsa sredstva.
- država se sme posluževati kazenskega prava zmerno, obzirno (široka uporaba kazenskega prava ima negativne posledice na družbo).

Kazensko pravo se je razvijalo in spreminjalo z razvojem in spreminjanjem kriminalitete. Kazensko pravo se temu položaju prilagaja, vendar z zamudo. Skušaj ujeti korak z razvojem kriminalitete.

Kazensko pravo uresničuje različne funkcije (izhajajo iz ambivalentne narave):

- 1) zaščitna oz. varstvena → Zavarovati pravni in družbeni red ljudi pred kriminaliteto (totalitarni sistem to funkcijo poudarjajo).
- 2) garancija → Kazensko pravo predstavlja mero vse prisile, obseg uporabe prisilnih sankcij. Pravni red dovoljuje državi, da določi kazniva dejanja, postopek in sankcije za ta dejanja; vendar določa tudi meje kaznovanja. V vsakem sistemu se ravnotežje teh funkcij vedno znova na novo oblikuje.
- 3) normativna funkcija → Kazensko pravo vsebuje imperativne norme (zapovedi); prohibitivne norme (prepovedi).
- 4) socialnoetična funkcija → Ustvariti hočejo pozitiven odnos ljudi do zavarovanja dobrin. Blizu je moralni oceni kazenskopravnih norm.

1.3.3 Razmerje med politiko in kazenskim pravom

Ko pravo zaživi, ima relativno samostojnost. Kazensko pravo velja v času, mora se med ljudmi ustaliti, zato ga ne smemo hitro spreminjati. Politika:

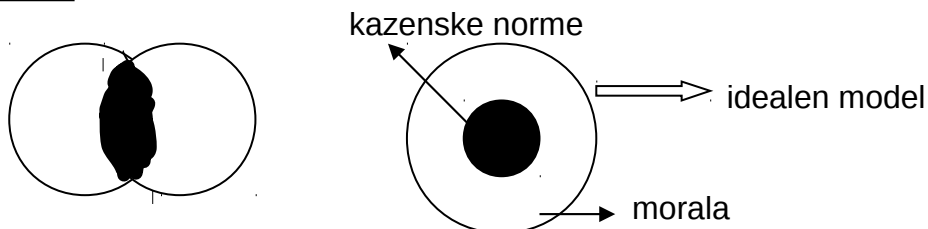
- je vodenje javnih zadev → povezava s kazenskim pravom
- išče pozitivne točke pri volilcih → v tem primeru ne bi smelo biti povezav s kazenskim pravom

1.3.4 Razmerje med moralo in kazenskim pravom

Gre za dva normativna sistema, ki se v marsičem razlikujeta in sta si v marsičem blizu. SANKCIJE: Pravne sankcije morajo biti vnaprej določene, moralne pa se oblikujejo sproti (niti ni nujno da do njih pride in se izvajajo). NORME: Pravne norme se sprejemajo načrtno, moralne pa se oblikujejo znotraj družbe polagoma in ne predstavljajo neke sistematične enote. Različne družbene skupine imajo različne moralne norme → subkulture.

Moralne norme v nerazviti družbi so drugačne kot v razviti družbi. Pravne norme so bolj trdno določene, moralne norme pa so bolj elastične. Namen pravnih norm je predvideti nek pravni red, morala pa hoče prinesti neko vrednostno ravnanje in humanost.

stične točke: Nekatere pravne norme so tudi moralne norme (mala in se). Pri vseh kaznivih dejanjih to ni tako očitno. Pravna norma bo toliko bolj učinkovita, kolikor bolj bo temeljila na moralni normi. V nasprotnem primeru so pravne norme kršene. Soodvisnost je zelo pomembna. Gre za dva normativna sistema, ki se medsebojno sekata.

Kazenske norme opredeljujejo kot minimum morale. Najmanj kar lahko pričakujemo od posameznika je, da spoštuje kazenske norme. Moralne norme zahtevajo od zakonodajalca, da spoštuje moralna načela; od adresatov pa, da spoštuje moralne norme.

Nemčija → Kazensko pravo je javno pravo, ker nastane v državi kot kot območju javnopravnega. Javnopravne institucije imajo v rokah sankcije, postopke.

Francija → Kazensko pravo je zasebno pravo, ker se določbe navezujejo na civilno pravo in da je vpliv zasebnega čedalje večji in privatizacije določenih funkcij (izvajanje kazni ni več samo v rokah države).

KAZENSKO PRAVO IN DRUGE ZNANOSTI TER PRAVNE STROKE

Kazensko pravo je avtonomno pravo, vendar je odvisno od ustavnega prava, zato ni absolutno avtonomno. Je zelo izdelan, oblikovan sistem. Relativizacija v razmerju z mednarodnim pravom. Z globalizacijo družb in mednarodnim povezovanjem se prenaša na regionalni nivo, da posegajo v kazensko področje (sodne odločbe nora država vnesti v nacionalno pravo). Kazensko pravo je bilo do leta 1991 izvzeto iz pristojnosti organov EU. Sedaj pa morajo države vnesti v nacionalno zakonodajo sodne odločbe evropskega sodišča (internacionalizacija kazenskega prava).

1.3.5 DELITEV KAZENSKEGA PRAVA

- (a) materialno kazensko pravo
procesno kazensko pravo
- (b) izvršilno pravo
organizacijsko pravo (organizacija inštitucij, ki uporabljajo kazensko pravo)
- (c) splošni del kazenskega prava
posebni del kazenskega prava
- (d) mednarodno kazensko pravo: Nastaja v mednarodnih organizacijah (konvencije OZN: pakt o političnih in državljanskih pravicah, o prepovedi genocida, ...) Država prenese te norme v nacionalno zakonodajo v trenutku ratifikacije.
kazensko mednarodno pravo: Tista kazniva dejanja, ki imajo mednarodni pomen (primer: trgovina z orožjem, mamili, ...).

1.4 Kazensko pravo in znanost o kriminaliteti

Kazenskopravna znanost je ena izmed znanosti, ki se ukvarja s kriminaliteto. Določa kaj je kaznivo. Obstajajo pa tudi druge znanosti, bodisi da se ukvarjajo s sociološkimi, medicinskimi, ... vidiki kriminalitete (*kriminologija* = Najširša veda, ki se ukvarja s prihosocialnimi vidiki, vzroki, pojavnimi oblikami, reakcijo družbe in sankcijami. *kriminalistika* = tehnična in taktična veda).

Kriminalitetna politika je veda, ki se ukvarja z družbenimi reakcijami in načrtovanjem akcij proti kriminaliteti. Z racionalno metodo, načinom, skušajo doseči učinkovit sistem, ki v osnovi spoštuje postulat institucije države. Načrtuje preventivne programe, reakcije in izvrševanje kazni, sankcij.

Penologija = ukvarja se z izvrševanjem zopora in zapornimi kaznimi.

Viktimologija = ukvarja se z žrtvami, pomočjo žrtvam

Sodna medicina, psihologija (sodna psihologija: psihični procesi, ki nastajajo v postopkih)

2 KAZENSKI ZAKONIK IN KAZENSKA ZAKONODAJA

2.1 Viri kazenskega prava

Iz česa in kako črpa pozitivno kazensko pravo svoje norme, kakšna je vsebina norm?

2.1.1 Materialni in formalni viri kazenskega prava

FORMALNI VIRI KAZENSKEGA PRAVA = pozitivnopravne norme, ki urejajo področje kaz. pr.:

- Kazenski zakonik je najpomembnejši vir. Je celovita kodifikacija, pokriva celotno področje kazensko prepovedanih dejanj. Je pozitivno veljavni zakonik.
 - Organizacijski zakonik
 - Zakon o tožilstvu
 - Zakon o policiji
 - Zakon o kazenskem postopku
- } organizacijski zakoni
- *Ustava (poseben, samostojen pravni vir) = temeljni vir tudi za kazensko pravo

MATERIALNI VIRI KAZENSKEGA PRAVA

Tisti temelj določenih odnosov, vrednostnih odnosov v družbi na podlagi katerih nastaja formalni pravni vir. Realno razmerje v neki družbi (*primer*: umor, tatvina, ...).

Ustava: Zagotavlja temeljne človekove pravice. Kazensko pravo posamezne pravice zagotavlja s tem, da njihove kršitve opredeli in za kršitev grozi s sankcijo.

primer: Nedotakljivost življenja → Kaznivo dejanje umora.

Pravo se prilagaja tudi novim kaznivim dejanjem.

primer: računalniška kriminaliteta, ...

Merilo za opredeljevanje kazenskopravnih norm: človekove pravice. To merilo je treba upoštevati pri oblikovanju pozitivnega prava. Človekove pravice predstavljajo vir naravnega prava. Z rojstvom dobi človek neodtujljive pravice. S tem so tudi vir materialnega prava (pri določanju kaznivih dejanj in sankcij); civiliziran okvir.

Sprejeta so le najpomembnejša načela, ki se nanašajo na določbe splošnega in posebnega dela kazenskega prava.

primer: Prepoved smrtne kazni, prepoved mučenja, načelo zakonitosti (najbolj elementarno načelo) → kaznivo dejanje nora biti vnaprej določeno z zakonom.

Človekove pravice in svoboščine → kršitve so v kazenskem pravu inkriminirane kot kazniva dejanja.

Določbe Ustave vplivajo: - na temeljna izhodišča kazenskega prava
- na inkriminacijo kaznivega dejanja

2.1.2 Mednarodno kazensko pravo kot vir kazenskega prava

S širitvijo in večanjem pomena mednarodnih organizacij je to pravo zelo pomembno in vpliva na nacionalno zakonodajo.

Doseganje tega je odvisno od sprejemanja konvencij, ki so za državo podpisnico obvezujoče.

Ustanovne članice Evropske skupnosti so v pogodbi izvzele kazensko pravo iz svoje pristojnosti. Zaradi varstva svojih finančnih interesov bi morale sprejeti določila za varstvo teh interesov. EU naj bi sprejela določbo, da se kazniva dejanja kaznujejo v posamezni državi, toži pa jih evropski tožilec = **CORPUS IURIS**

- Evropska konvencija za varstvo človekovih pravic. EU je ustanovila mehanizem za varovanje človekovih pravic. Ustanovila je komisijo in sodišče, ki razsoja v

primeru pritožbe posameznih držav v katerih so bile kršene človekove pravice. Sodišče lahko izreče kazen in druge sankcije.

- Ustanovitev mednarodnega sodišča v Haagu in poizkus ustanovitve stalnega kazenskega sodišča.
- Konvencije OZN, ki so najstarejše. Haagške konvencije: članice bodo spoštovale pravice ljudi v vojni. V nacionalno zakonodajo morajo članice vnesti v svojo zakonodajo vojna hudodelstva.
 - ◆ konvencija o prepovedi genocida
 - ◆ leta 1945: konvencija o ustanovitvi mednarodnega kazenskega vojaškega sodišča

OZN oblikuje tudi druge norme, ki niso obvezujoče: standardna pravila (za kazenska sodišča za mladoletnike, za pripornike, ...); deklaracije, resolucije in priporočila generalne skupščine, modeli kodeksov poklicne etike

- Mednarodno kazensko sodišče za Jugoslavijo, ki je v Haagu. Ima svoj statut, osebje. Ustanovil ga je varnostni svet.
- Pravo, ki nastaja v okviru Sveta Evropa: EKČP (1950); posebnost je mehanizem za izvrševanje določb (sodišče v Stragsburu). Prišlo je do drugačnega gledanja na kazensko pravo kot element suverenosti države. Oblikujejo se naddržavne norme.

2.1.3 Zakon kot neposredni vir kazenskega prava

Kazensko pravo je zakonsko pravo. Načelo zakonitosti je bistvenega pomena koncepcije kazenskega prava. Samo demokratično izvoljen parlament sme sprejemati kazenskopravne določbe in ne vlada (izvršilni organ nima te pristojnosti). V svetu poznamo uredbe z zakonsko močjo in načelo zakonitosti ravno to prepoveduje.

Postopek sprejemanja zakonov: soočanje različnih opcij, zagotovitev da so v zakoniku obsežene kriminacije, ki so nevredno dejanje.

Argument samovolje: Načelo zakonitosti ga preprečuje s strani državnih organov (preprečuje, da bi organ, ki nima zakonodajne moči, le-to imel), da bi določili neko dejanje za kaznivo. Ne more pa preprečiti samovolje posameznikov pri delu članov državnih služb.

primer: nasilje, policija, ...

Kazensko materialno pravo je urejeno v zakoniku.

ZAKONIK = pravni vir, ki celovito in popolno ureja to področje

Splošni del obsega splošne + abstraktne norme, ki določajo:

- ❖ kaj je kaznivo dejanje
- ❖ pogoje za kazensko odgovornost
- ❖ sankcije

Kazenski zakonik ne obsega celotne te materije ampak le njen del.

Kazenska zakonodaja pa zajema celotne kazenske norme.

Najprej so se oblikovala posamezna kazniva dejanja, kasneje pa so se ob njih začela pojavljati določena posebna pravila.

primer: umor → silobran – kdaj je umor nekazniv

Na začetku 19. st. se oblikujeta dva dela (splošna pravila + kazniva dejanja).

Splošna pravila se nanašajo na neko posamezno kaznivo dejanje. Zakon uporabljamo tako, da pri konkretnem primeru s konkretnimi storilci adekvatno

uporabljamo splošne norme ob tem konkretnem kaznivem dejanju. Posebni del je bolj dinamičen, splošni del pa se relativno malo spreminja, je konzervativen.

STRANSKA KAZENSKA ZAKONODAJA

Kazenski zakonik je temeljni, vseobsegajoči del kazenskega prava. Obstaja tendenca po enotnem zakonu, vendar razvejan družbeni razvoj napeljuje na posamezno regulacijo posebnih področij (promet, vojna) → **stranska kazenska zakonodaja** (ta področja naj bi uredila bolj podrobno).

primer: gospodarska kriminaliteta, varstvo okolja

Pri nas obstaja težnja naj obstajajo vsa kazniva dejanja v Kazenskem zakoniku in naj jih ne bi drobili. Stranska zakonodaja dela sistem bolj nepregleden.

KAZENSKI ZAKON

1. zakon v tehničnem smislu, ima kazenskopravne določbe;
2. kazenskopravna norma, ki pokriva katerokoli kazenskopravno določbo zato je ta pojem širši. Lahko se nahaja v kateremkoli kazenskopravnem zakonu. Obsega kazenskopravno vprašanje.

2.1.4 Drugi viri kazenskega prava

Nižje norme kot zakoni, ki ne morejo določati kaznivih dejanj in sankcij zanje. Lahko pa določajo kaj drugega: organizacijo pravosodja, ...

Pomembni so pri blanketni normi = splošna norma, ki zahteva uporabo še neke druge norme. Tak predpis nima kazenskopravne funkcije.

- ❖ sodna praksa → Pravo uporabljamo vsakodnevno v konkretnih primerih. Vsaka določba se napolnjuje z odločbami sodišč. Pri nas ni obvezna, vendar je zelo pomembna. Gre za moč argumenta, ki jo taka odločba ima.
- ❖ kazenskopravna znanost → Razen moči argumenta ni obvezujoča.

2.2 Veljavnost kazenskega zakona

2.2.1 Časovna veljavnost kazenskopravne norme

Začetek in konec veljavnosti kazenskega zakona: Zakon sam določa začetek svoje veljavnosti. Praviloma začne zakon veljati petnajsti dan po njegovi objavi (izjemoma je krajši, večkrat daljši).

vacatio legis = čas od objave zakona v uradnem listu do njegove uveljavitve. Zakoni veljajo toliko časa, dokler niso izrecno ali molče odpravljeni z novim zakonom, ki nadomešča prejšnjega.

Prepoved veljavnosti kazenskega zakona za nazaj in uporaba milejšega zakona.

Za storilca k.d. se uporablja zakon, ki je veljal ob storitvi k.d. Ta določba izhaja iz načela zakonitosti. Obstaja pa možnost, da se za storilca uporabi novi zakon, toda samo, če je za storilca milejši.

primer: predpisuje milejšo vrsto kazni

2.2.2 Krajevna veljavnost kazenskega zakona

2.2.2.1 Pojem krajevne veljavnosti kazenskega zakona

KZ velja na ozemlju Republike Slovenije in se kaže kot represivna oblast države. Eno izmed znamenj suverenosti države je njena moč in možnost določati, katera dejanja so kazniva in zanje predpisati kazen.

jurisdikcija = možnost in moč države, da dejanje, ki ga je razglasila za kaznivo, podredi sojenju svojih sodišč.

Možnosti:

1. Glede nekega k.d. obstaja represivna oblast države, ne pa tudi njena jurisdikcija.
primer: storilca k.d. varuje diplomatska imuniteta
2. Glede nekega k.d. obstaja jurisdikcija države, toda brez njene represivne oblasti.
primer: sodišča ene države sodijo po kazenskem zakonu druge države (dejanje, ki je kaznivo po mednarodnem pravu).

pristojnost = pravica in dolžnost določenega sodišča, da na podlagi zakona odloča o konkretni kazenski zadevi:

- a) stvarna pristojnost = pravica in dolžnost sodišča določene vrste ali stopnje, da odloča o konkretni kaz. zadevi glede na njeno vsebino
- b) krajevna pristojnost = pravica in dolžnost stvarno pristojnega sodišča, da odloča glede na posebno objektivno ali subjektivno zvezo med določeno kaz. zadevo in območjem tega sodišča.

Kolizijske norme → Države podvržejo svoji jurisdikciji in pristojnosti svojih sodišč k.d., ki jih je na njenem ozemlju storijo tujci.

ozemlje → kopno ozemlje, obalno morje in vodne površine znotraj meja RS in zračni prostor nad nami.

Vsaka država bolj ali manj podreja svoji represivni oblasti nekatera, v določenih primerih pa tudi vsa k.d. storjena zunaj njenega ozemlja → Kazniva dejanja z mednarodnim elementom.

2.2.2.2 Teritorialno načelo

KZ velja za vsakogar, kdor stori k.d. na ozemlju R Slovenije.

To načelo je **primarno** = KZ velja za dejanja storjena v Sloveniji, tudi če je bil storilec za to dejanje v tujini že obsojen ali če v tujini kazenski postopek teče in celo, če je storilec že prestal kazen, ki mu je bila v tujini izrečena za tisto k.d. → izključuje pravilo ne bis in idem.

Določena pa je **fakultativna primarnost** tega načela = storilec se preganja samo z dovoljenjem ministra za pravosodje.

KZ velja tudi za vsakogar, kdor stori k.d. na domači ladji, v domačem civilnem letalu med poletom ali v domačem vojaškem letalu, ne glede na to, kje sta ladja (odprto morje, tuje pristanišče) ali vojaško (tuje letališče) letalo ob storitvi dejanja.

Načelo teritorialnosti je v nekaterih primerih tudi izključeno ali vsaj omejeno (vprašanje osebne veljavnosti kazenske zakonodaje):

- I. Represivna oblast naše države je omejena v nekaterih primerih z ustavo.

primer: - materialnopravna imuniteta (indemniteteta) = izključitev kazenske odgovornosti in kaznivosti poslancev in svetnikov za izražena mnenja in za glasovanje v Državnem zboru in v Državnem svetu
- procesnopravna imuniteta poslancev in svetnikov

- II. Jurisdikcijo naše države izključujejo tudi imunitete, ki obstajajo na podlagi mednarodnega običajnega in pogodbenega prava.

primer: šefi tujih držav, tuji diplomatski in konzularni funkcionarji, funkcionarji nekaterih mednarodnih organizacij.

Pri tem ni izključena represivna oblast države, kar pomeni, da se lahko sodi udeležencem, ki jih ne varuje imuniteta.

- III. Obstajajo primeri, ko je primerneje, da se storilcu, tujemu državljanu sodi v tujini, čeprav je k.d. storil na ozemlju Slovenije.

Ob pogojih, ki jih določa zakon, se naša država odreka svoji represivni oblasti in jurisdikciji. To se zgodi, če tuje država temu ne nasprotuje; če gre za k.d., za katera je predpisana kazen do 10 let zapora.

2.2.2.3 Realno načelo oz. zaščitno ali varstveno

Država podredi svoji represivni oblasti nekatera izrecno določena k.d. zaradi njihove posebne nevarnosti, glede katerih pa ni mogoče pričakovati, da jih bodo v tujih državah sploh ali dovolj intenzivno kazensko preganjali.

V § 121. KZ so ta k.d. taksativno naštet.

primer: k.d. zoper varnost RS in njeno notranjo ureditev; ponarejanje domačega denarja.

Je: primarno → izključuje uporabo pravila ne bis in idem

obligatorno → v naši državi se mora začeti pregon za k.d., storjena v tujini, čeprav je tam postopek že začel ali že dokončan in četudi je storilec v tujini že prestal kazen.

2.2.2.4 Aktivno personalitetno načelo oz. nacionalno načelo

Če naš državljan stori k.d. zunaj ozemlja Slovenije, pa ne gre za k.d., ki so naštet v § 121. velja naš KZ.

Je subsidiarno = naš kaz. zakonik se uveljavi samo, če kazenskopravna intervencija v tujini ni zadostna.

Storilec se ne preganja:

- če je kazen, na katero je bil v tujini obsojen popolnoma prestal, ali če je bilo skladno z mednarodno pogodbo odločeno, da bo v tujini izrečeno kazen prestal v Sloveniji
- če je bil v tujini s pravnomočno sodbo oproščen ali mu je bila kazen odpuščena ali je izvršitev kazni zastarana
- če se za k.d. po tujem zakonu preganja na zahtevo oškodovanca, takšna zahteva pa ni bila vložena

Upošteva se **identiteta norme ali dvojna kaznivost** = pogoj za uveljavitev naše kazenske zakonodaje je kaznivost tistega dejanja po kazenskem zakonu države v kateri je bilo storjeno. Ta pogoj ni absoluten, saj je prepuščeno presoji ministra za pravosodje, ali je uveljavitev našega prava smotrna, čeprav dejanje v tuji državi ni inkriminirano. Kazen prestana v tujini se všteje v kazen, ki jo izreče naše sodišče.

2.2.2.5 Pasivno personalitetno načelo

Naš KZ se uveljavi glede tujega državljana, ki je v tujini storil k.d. proti našemu državljanu ali proti naši državi, če se zaloti pri nas ali ga izročijo naši državi. To načelo je subsidiarno (uporabi se, če ni zadostno tisto kazenskopravno varstvo, ki ga nudi tuja država). Velja identiteta norme od katere se lahko po mnenju ministra za pravosodje tudi odstopi.

2.2.2.6 Univerzalno načelo

Naš KZ se uporabi zoper tujega državljana, ki je v tujini storil k.d. zoper tujega državljana ali zoper tujo državo, bil pa je zaloten pri nas (mora biti predpisana kazen 3 leta ali več). Načelo je subsidiarno in vezano na identiteto norme. Naše sodišče ne more izreči hujše kazni od tiste, ki je predpisana z zakonom države v kateri je bilo k.d. storjeno.

Z dovoljenjem ministra za pravosodje se sme po KZ preganjati storilec tudi ne glede na zakon države, v kateri je bilo k.d. storjeno, če gre za dejanje, ki je takrat, ko je bilo

storjeno, veljalo za k.d. po splošnih pravnih načelih, priznanih od mednarodne skupnosti.

Mednarodno kazensko pravo v pomenu sistema kazenskopravnih norm, ki potem, ko jih ratificira določeno št. držav, veljajo neodvisno od nacionalne kazenske zakonodaje, torej tudi takrat, kadar so določbe nacionalne zakonodaje v nasprotju z njimi.

2.3 Temeljna načela kazenskega prava

Temeljna načela:

- načelo legitimnosti in omejenosti represije
- načelo zakonitosti
- načelo humanosti
- načelo subjektivne ali krivdne odgovornosti
- načelo individualizacije kazenskih sankcij

2.3.1 Načelo legitimnosti in omejenosti represije

Morala in etična upravičenost posega v človekove pravice na zakonodajni ravni. Merilo za presojo te represije je varstvo temeljnih človekovih pravic in svoboščin.

2.3.2 Načelo zakonitosti

To načelo je nastalo kot reakcija arbitrarnosti in samovolji fevdalnega sistema, pravosodja. Uveljavljeno je bilo že v 18. st., poudarek pa je dobilo šele po francoski revoluciji. V 19. st., so to načelo vnesli v vse kazenske zakonike. Kazen je bila določena fiksno in ne v razponu, vendar pa tudi dve tatvini nista enaki, zato ni pravično, da je izrečena enaka kazen.

pomen → Dvignjeno je nad raven ustavne norme. Mora biti spoštovano v vsakdanji praksi. Pride do nasprotovanja med načelom zakonitosti in ~~načelom zakonitosti~~ in načelom koristnosti (pravičnosti). Če dejanje ni vnaprej določeno, storilca ni mogoče preganjati. Nasprotno bi pripeljalo do samovolje. Izjemnega pomena je določenost v zakonu. Dejanje mora biti čimbolj opredeljeno. Načelo varuje ljudi pred pretiranim vdiranjem in samovoljnostjo državnih organov. Pomembna je razmejitev kaj je in kaj ni kaznivo. Ekstenzivna razlaga, ki razširja cono kriminalnosti ni dopustna. Ne moremo pa mimo analognosti = sklepanje po podobnosti kot sredstvo za ***** str. 17 ni dokončan stavek *****:

analogija uiris = pravna analogija → za kaznivo se šteje kakšno dejanje, ki v zakonu ni zapisano.

analogija legis = zakonska analogija → kakšna norma se raztegne na primere, ki jih zakon ne obravnava.

Ti dve analogiji sta **prepovedani**.

V kazenskem procesnem pravu je v omejenem obsegu dopustna. Dopustna je tudi analogija intra legem = zakonodajalec je naštel nekaj primerov, vendar bi lahko iz naštetega sklepali tudi na druge primere.

primer: ..., ali kako drugače

Takšnim določbam se je treba izogibati, če pa to ni mogoče, jih je treba obravnavati restriktivno (morajo imeti enako kvaliteto kot naštetih primeri). Samo zakon lahko določa kazniva dejanja. **Blanketne norme** pa se sklicujejo na druge predpise – pravilniki, standardi, normativi (ki sploh niso zakoni) ali na zakone. Vsebinsko določa v tem primeru akt, ki je pod rangom zakona. Lahko se nanašajo celo na znanost in

stroko. Problem pa je v tem, da se stališča znanosti in stroke razlikujejo. Znanosti in stroke tudi ni v nikakršnih predpisih in jo ni mogoče zakonsko urejati.

Lex certa pomembno za to da kaj je se določi kaznivo in kaj ni kaznivo. Čim bolj jasno mora biti določen storilec, izvršitvena posledica, okoliščine.

2.3.3 Načelo humanosti

V ustavi je večkrat izraženo. Ko pridobivajo na pomenu človekove pravice, pridobiva na pomenu tudi to načelo. Uveljavljalo se je počasi in z velikimi težavami. Glede na kazni v preteklosti lahko vidimo, da so iskali kazni, da bi ljudje čimbolj trpeli, zato se to načelo ni moglo uveljaviti, še danes ni povsem uveljavljeno. Gre za to, kako ravnajo državni organi in organi državnega pravosodja z obtoženim in kasneje z obsojencem. Načelo je povezano predvsem s kaznijo, upošteva se tudi pri oblikovanju kaznivih dejanj in kazenske odgovornosti (kazni: telesne kazni po svetu še niso povsem odpravljene. Včasih so poznali različne sramotilne kazni. Pomembna je tudi smrtna kazen, ki je pri nas prepovedana. Kazensko pravo v sodobnih državah se omejuje na prostostne kazni (zapor – strogi zapor → razlika je bila v dolžini kazni in strogosti režima) in denarne kazni. Težnja je, da bi prostostne kazni zamenjali s kaznimi brez odvzema prostosti). Do sprememb prihaja ne le zaradi humanosti ampak tudi zaradi upoštevanja kaj je smotrno in učinkovito.

strogost – blagost kazni in kriminaliteta

- Študije kažejo, da kazni ne vplivajo veliko na kriminaliteto, bolj vpliva verjetnost, da bo storilec zaloten pri dejanju (primer: obešanje žeparjev v Angliji)

Načelo je izraženo tudi v določbah zakonodaje, kjer je zapisana odmera kazni. Za izrek milejše kazni je več možnosti.

Sodišča pogosto izrekajo kazni, ki so pod predpisanim minimumom. Načelo je pomembno tudi pri izvrševanju kazni in drugih kazenskih sankcij. Kazenski zakonik je to poglavje uredil površno in ga bo moral bolj podrobno urediti zakon o izvrševanju kazenskih sankcij.

primer: razmere v zaporih (humanost se razlikuje glede na teorijo in prakso).

2.3.4 Načelo subjektivne oz. krivdne odgovornosti

Za uporabo kazni ne zadostuje povzročitev prepovedane in škodne posledice ampak krivdna odgovornost kar pomeni, da se je storilec zavedal, da je storil nekaj prepovedanega ali pa bi se bil moral tega zavedati. Krivde ne smemo predpostavljati ampak ugotavljati, saj velja domneva nedolžnosti.

KRIVDA → negativen, očitka vreden subjektivni odnos storilca do kake družbene človeške prepovedi ali zapovedi, ki tiči za kako kazenskopravno normo. Nasprotje temu načelu je načelo: OBJEKTIVNE ODGOVORNOSTI

Odgovornost za povzročeno posledico. Naše pravo je ne pozna. Kolektivna in objektivna odgovornost sta ostanka preteklosti, ki se pojavljata tudi v sedanjosti.

primer: odgovornost pravnih oseb → Pravna oseba brez ljudi ne more sama ničesar storiti. Bavcon priznava kaznivost pravnih oseb, na pa kazenske odgovornosti. Jakulin meni, da lahko govorimo tudi o kazenski odgovornosti pravnih oseb saj je pravna oseba skupek fizičnih oseb, ki imajo svojo voljo zato bi morale s pravno osebo odgovarjati tudi fizične osebe. Odgovornost pravnih oseb poznajo vsi sistemi v različnih oblikah (odgovornost za gospodarske prekrške, zapisana v kazenskem zakoniku, ...).

- V sodno prakso se prikrade tudi objektivna odgovornost, ko je posledica dejanja zelo huda, ko je veliko žrtev in ko hočejo ljudje na vsak način ugotoviti krivca (prometna nesreča). To je utemeljeno, če je krivda tudi podana in dokazana.
- V teoriji in praksi se neposredno pojavljajo zahteve, da bi se objektivna odgovornost tudi uzakonila. *primer:* Kdor se ukvarja z rizično dejavnostjo, naj odgovarja za vse posledice.

Človek naj kazensko odgovarja za krivdo. Kazenska odgovornost je del družbene odgovornosti in pogoj za izrek kazni zato mora biti točno opredeljena. Kaznuje naj se le tistega kateremu je mogoče kaj očitati, da je ravnal drugače kot mu veleva dolžnost.

2.3.5 Načelo individualizacije kazenskih sankcij

Prilagoditev kazenske sankcije nevarnosti kaznivega dejanja in osebnosti storilca z namenom kazenske sankcije. V zakonodaji ni nikjer izrecno omenjeno, čeprav je vodilo pri mnogih določbah.

- varnostni ukrepi, ... → te določbe zajemajo pravičnost in smotrnost
- o odmeri kazni: kazen mora biti sorazmerna s težo kaznivega dejanja in storilčevo krivdo

Pravičnost in smotrnost je odvisna od tega iz katerega zornega kota gledamo.

Socioantropološka šola: pravičnosti ni uporabila kot merilo.

Kazensko pravo potrebuje obe merili, izbrana kazen pa je rezultat upoštevanja obeh načel, vendar ima prednost načelo pravičnosti, če načela smotrnosti ni mogoče zagotoviti. Pri upoštevanju pravičnosti si lahko pomagamo z razmerjem med kaznivim dejanjem in kaznijo, ...

Bili so poskusi, da bi ti dve načeli združili (gibanje za novo družbeno obrambo – poudarek na resocializaciji)

Naloga odmere sankcije je v rokah sodišča in kazen mora biti smotrna in pravična za storilca in varstvo družbe. Če sodnik tega ne upošteva, pride do različnih izrekov kazni.

3 KAZNIVO DEJANJE IN KAZENSKA ODGOVORNOST

3.1 Pojem in definicija kaznivega dejanja

3.1.1 Socialni in moralno-etični pojem kaznivega dejanja

Splošni del kazenskega prava vsebuje tri pojme:

- kaznivo dejanje
- kazenska odgovornost
- kazenska sankcija

Ti pojmi so dovolj abstraktni, da pokrijejo celotno področje in dovolj konkretni, da ločijo kaznivo dejanje od nekaznivega, kazensko sankcijo od nekazenske.

Kazniva dejanja = človekova dejanja, ki jih družba kot celota šteje za tista, ki terjajo posebno pozornost saj posegajo v temeljne človekove vrednote. Opredeljujejo jih negativna družbeno – etična dejanja, moralno zavržena, obsodbe vredna. Vsa kazniva dejanja ne sodijo med ta dejanja.

primer: kupčevanje s tujimi valutami

Ima tudi svojega storilca. Če stori kaznivo dejanje naravni dogodek (poplave, potresi) ali kazensko neodgovorna oseba (manjka eden od temeljev za kaznivo dejanje), to

ne štejemo za kaznivo dejanje. Če ni kaznivega dejanja, ne bi smelo biti kazenske sankcije za tako osebo kot je hospitalizacija v psihiatrični bolnišnici. Pomen oblikovanja pojma kaznivega dejanja je v tem, da bi se kaznivo dejanje prepoznalo v sodni praksi in da bi se preprečila samovolja (kršitev neke absolutne, večne norme iz zakladnice pravil človekovega vedenja)

3.1.2 Pravni pojem in koncepcije kaznivega dejanja

3.1.2.1 Formalno-materialna koncepcija kaznivega dejanja

(to koncepcijo priznava naše pravo)

- a) formalna → kaznivo dejanje je protipravno ravnanje, tisto ki je kot takšno določeno z zakonom. Sodni praksi ne daje vsebinskega kriterija in jo k ničemer ne zavezuje zato pušča samovoljo (zato je ta koncepcija doživljala kritike).
- b) materialna → materialna protipravnost je drug izraz za nevarnost. Kaznivo dejanje je družbi nevarno dejanje. Sestavine:
 - protipravnost (to zakonodajalca zavezuje, da določi za kaznivo dejanje le tisto, ki je res družbi nevarno, protipravno)
 - nevarnost (če dejanje ni dovolj nevarno gre za institut majhnega pomena)
 - znaki kaznivega dejanja
 - kazen

3.1.2.2 Objektivno-subjektivna koncepcija kaznivega dejanja

To koncepcijo priznava naše pravo → uporabljamo obe, vendar je poudarek na subjektivni koncepciji.

- a) objektivna → kaznivo dejanje je le tisto, ki je samo po sebi in po svoji posledici zaznavno v zunanjem svetu (če bi poudarili to koncepcijo, bi prišlo do objektivne odgovornosti).
- b) subjektivna → kaznivo dejanje je le tisto, ki ga stori kazensko odgovorni (prišteveni, krivi) storilec (če bi uporabljali le to koncepcijo, bi prišli do kazenskega prava storilcev. Pomembno bi bilo le kdo je dejanje storil in ne kaj je storil).

Po našem pravu morajo biti za kaznivo dejanje izpolnjene vse štiri koncepcije.

Kaznivo dejanje je le tisto dejanje, ki je samo po sebi in po svoji posledici zaznavno v zunanjem svetu, ki je protipravno, nevarno in ga je storil kazensko odgovoren človek. Zapisano mora biti v zakonu.

Odvisno od okoliščin lahko prevlada formalna koncepcija (dejanje velja za zavržno, vendar še ni določeno v kazenskem zakoniku) materialna koncepcija (ko, se pokaže, da dejanje ni dovolj nevarno, da bi se kazensko pravo z njim ukvarjalo).

- Kaznivo dejanje je prvi in temeljni pogoj za uveljavitev kazenske represije in uporabo kazenskih sankcij. Je temeljni kriterij za individualizacijo kazenskih sankcij (v subjektivno objektivni koncepciji).
- Koncepcije so zavezujoče za zakonodajalca, da za kazniva dejanja določa le tista, ki so dovolj nevarna, da jih določno ***** str. 22 ****
- Koncepcije so zavezujoče za organe pregona, da ugotovijo ali je bilo storjeno dejanje res kaznivo, da se sprašujejo o konkretni nevarnosti, ali je storilec kazensko odgovoren.

Koncepcije zagotavljajo pravno varnost (k.d. so pravno določena)

3.1.3 Temeljni elementi kaznivega dejanja

Če katerikoli od teh elementov manjka, kaznivega dejanja ni.

- I. človekovo voljno dejanje
- II. določenost v zakonu
- III. protipravnost
- IV. storilčeva kazenska odgovornost

3.2 Človekovo voljno ravnanje

3.2.1 Voljnost ravnanja

Zakon včasih pove kakšno mora biti dejanje storilca (izvršitvena dejanja), vedno pa pove kakšna posledica mora biti uresničena. Za človekovo dejanje je bistveno da je voljno. Svoje gibe mora imeti v oblasti. Če je dejanje storjeno pod vplivom absolutne sile (tisti, ki ji je podvržen je popolnoma onemogočen pri izvrševanju volje), to ni kaznivo dejanje, ker manjka volja.

primer: Dejanja storjena v spanju – za ta dejanja je sporno ali je podana voljnost. Voljnost ni izključena.

3.2.2 Storitev in opustitev

Poznamo dve vrsti kaznivih dejanj (izvršitvena dejanja):

- storitvena oz. komisivna
- opustitvena oz. omisivna (primer: storilec je bil dolžan preprečiti posledico, opustitev ima enak pomen za posledico kot storitev)

Izvršitvena dejanja:

- zakonska → izmikanje plačevanja preživnine
- naravna → storitev v zakonu ni posebej določena

prava opustitvena dejanja = dolžnost delovati ali kaj storiti je točno zapisana v kazenskem zakoniku. Primer: nekdo nekoga spravi v nevarnost, nato pa mu ne pomaga)

neprava opustitvena dejanja = pomenijo opustitev (garantna dolžnost) dolžnosti preprečiti posledice, ki je prepovedana. Primer: kopališki mojster z reševalnim obročem se ne zmeni za utapljajočega plavalca.

- V takih primerih je treba ugotoviti pravno dolžnost, da bi moral nekaj storiti. Zakon tega ne določa zato je to treba ugotoviti v vsakem primeru posebej. Pravna dolžnost lahko izhaja iz kakega drugega zakona, ne kazenskega; iz kakšnega pravnega posla (pogodbe, delovnega razmerja)
- Če zakon določno ne opredeli storitve ali opustitve pri določenem kaznivem dejanju je treba ugotoviti ali je obstajala dolžnost in možnost opustitve in za koga je veljala

IZVRŠILNA DEJANJA = ravnanje s katerim storilec uresničuje bistvene zakonske ali naravne znake in posledico kaznivega dejanja. Ločimo:

- pripravljalna dejanja
 - dejanja pomoči
 - dejanja napeljevanja
- (udeležbena dejanja)

3.2.3 Posledica

Kaznivo dejanje je bilo storjeno, le če je nastala posledica. Zakon posledice določno opredeli za posamezna kazniva dejanja. Nastanek prepovedane posledice je pogoj za kazniva dejanja.

Materialna kazniva dejanja imajo v zakonu določeno in zunanjem svetu zaznavno posledico. Za formalna kazniva dejanja zadostuje kako prepovedano ravnanje in ni treba, da bi to ravnanje povzročilo kakšno zaznavno posledico v zunanjem svetu. Posledica je praviloma poškodba pravne dobrine, ki je pravno zavarovana. Včasih pa je treba dobrino zavarovati, ker je ogrožena. Tista pravila, ki njihova kršitev privede do poškodbe, so zapisana v pravnih (ogrožitvena kazniva dejanja) predpisih → prekrški.

3.2.4 Vzročna zveza

3.2.4.1 Pojem vzročne zveze v kazenskem pravu

Obstajati mora vzročna zveza = Med ravnanjem človeka in nastalo posledico nora obstajati vzrok, razmerje. Če takega odnosa ni, posledica ni nastala zaradi tega človeka. V praksi se vprašanje vzročne zveze ne postavlja, ker je očitno. Vedno temu ni tako. Ko se postavi vprašanje o vzročni zvezi, nastanejo problemi. Omejujemo se na storitve in opustitve ljudi, ker le ljudje povzročajo kazniva dejanja. Poznamo neposredne in posredne vzroke, bližnje in bolj oddaljene vzroke. Ločiti moramo med vzrokom in pogojem.

= Objektivna zveza med ravnanjem storilca in nastalo posledico

Zraven ne smemo mešati krivde. Obstoj vzročne zveze je pogoj za razpravljanje o krivdi. Sam obstoj vzročne zveze nam še ničesar ne pove o krivdi. Krivdo je treba posebej ugotavljati in dokazovati (vprašanje očitka je vprašanje krivde). Vzročna zveza je zapletena pri prometnih dejanjih, ker k ravnanju za nastanek posledice prispevata dva ali celo več, ker deljene krivde v kazenskem pravu ne poznamo. Pri civilnem pravu je to lažje. Oškodovanec zahteva odškodnino, vendar jo lahko dobi v 80 %, ker rečejo da je za 20 % škode sam kriv. V civilnem pravu torej poznajo deljeno krivdo.

Iz kršitve dolžnostnega ravnanja prehitro sklepajo na krivdo. Primer: pijani voznik ni nujno da je kriv za prometno nesrečo.

3.2.4.2 Teorije o vzročni zvezi

Teorija je poizkusila pomagati praksi, vendar ne vemo ali je uspela:

- **teorija o enakem pomenu vseh vzrokov in pogojev** = EKVIVALENČNA TEORIJA

Za vzrok nastale posledice naj se šteje vsakršna storitev ali opustitev, ki je v kakršnikoli zvezi s posledico. Pri tem izhaja, da posledica ne bi nastala, če bi manjkal katerikoli vzrok ali pogoj. Imenuje se tudi teorija sine qua non.

- **teorija o kvalitativnem razlikovanju vzrokov in pogojev**

Trdi, da so samo vzroki sposobni povzročiti posledico in ne pogoji. Med vzroki je treba ločiti tiste, ki so sposobni povzročiti posledico po svoji kvaliteti in tiste, ki tega niso sposobni.

- **teorija adekvatne vzročnosti**

Za vzrok nastale posledice naj se štejejo le tisti dejavniki, ki redoma in praviloma pripeljejo do nastalih posledic. Izključuje posebne in izredne primere, nenavadne. Primer: rahlo trčenje dveh avtomobilov, ki je povzročilo smrt (ponavadi povzroči le lahko telesno poškodbo). Sodnik mora ugotoviti ali vzročna zveza je ali je ni. Vsak primer primerja s temi teorijami. Ni pravila kako se odločati med teorijami. Pomembno je le, da teorije poznamo, da lahko razumemo v čem je sploh problem, kako ga je treba raziskovati. Praksa najpogosteje uporablja prvo teorijo, ki je najširša. Poleg ne smemo mešati krivde.

3.2.4.3 Prekinitev vzročne zveze

1) Vzročno zvezo med ravnanjem človeka in nastalo posledico prekine vsakršno kasnejše ravnanje oseb, če ima znake kaznivega dejanja in spremeni potek dogajanja.

primer: Nekdo nekoga pretepe. Pretepeni gre po pomoč in medtem ga nekdo žali, da je končno dobil svoje. → Takšno dejanje ne vpliva na prejšnje dejanje. Če bi zdravnik poškodovanega malomarno zdravil in bi le – ta umrl, bi to ravnanje prekinilo vzročno zvezo med prvotno poškodbo in smrtjo. Ne bi pa to povzročilo prekinitev odgovornosti za prvotno posledico.

2) Vzročno zvezo prekinejo tudi kasnejša ravnanja drugih ljudi, ki nimajo znakov kaznivega dejanja, vendar imajo ta ravnanja take učinke, da prekinejo vzročno zvezo. Lahko to stori oškodovanec sam, le da to ni prvotni storilec.

Primer: prometne nesreče

3) Vzročno zvezo lahko prekinejo elementarni dogodki.

Primer: oškodovanec gre po pomoč in na poti ga ubije strela.

pogoj za prekinitev vzročne zveze:

- vzročna zveza mora obstajati

3.2.4.4 Opustitev kot vzrok prepovedane posledice

To je pomembno v zvezi z nepravimi opustitvenimi dejanji. Pri pravih to ni problem, ker že sam zakon nalaga kaj se mora storiti in če se tega ne stori, je jasno da je bilo storjeno kaznivo dejanje. Pri nepravih opustitvenih dejanjih je treba preveriti ali je opustitev enakovredna storitvi. Izpolnjeni morajo biti določeni pogoji:

- ali je obstajala dolžnost za preprečitev posledice
- ali je bilo mogoče kaj storiti za preprečitev posledice
- ali je bilo glede na dane okoliščine možno preprečiti posledico

3.2.5 Kraj in čas izvršitve kaznivega dejanja

Gre za problem določitve krajevne pristojnosti sodišč, zastaranje, kateri zakon je treba uporabiti.

KRAJ: Za kraj storitve kaznivega dejanja se šteje kraj, kjer je storilec deloval ali bi moral delovati pri opustitvah = DELAVNOSTNA TEORIJA

Za kraj storitve kaznivega dejanja se šteje kraj, kjer je nastala prepovedana posledica = TEORIJA POSLEDICE

Lahko pa za kraj storitve dejanja štejemo oboje kar velja tudi za naše pravo. Če posledica ni nastala, gre za poskus in za ta kraj se tudi šteje = UBIKVITETNA TEORIJA

Velikokrat je kraj delovanja in kraj posledice isti.

ČAS: Čas ko je storilec deloval ali čas ko je nastala posledica. Naš zakon je sprejel delovnostno teorijo. Lahko pride do situacije ko dejanje lahko zastara preden nastane posledica.

3.3 Določenost v zakonu

3.3.1 Sestavine kazenskoopravne norme

DISPOZICIJA → Kaznivo dejanje mora biti v zakonu ne le zapisano, določeno, ampak tudi opisano. Zakonski znaki morajo biti čimbolj določeni.

- a) opisne dispozicije: Teh je v kazenskem zakoniku največ. Dispozicija pove kdo je storilec, kakšna posledica mora nastati, okoliščine brez katerih dejanje ni kaznivo, kaj pripelje do posledice. Vzrok določnosti je, da omejimo cono kriminalnosti. Objektivni pogoj kaznivosti – Ne sprašujemo se o storilčevi krivdi glede posledice. primer: huda telesna poškodba pri prometni nesreči. Da lahko razmejimo kaznivo dejanje od prekrška.
- b) enostavne dispozicije: So manj pogoste. Opredeležene so s kratko formula. Niso določena izvršitvena dejanja. primer: kdor komu vzame življenje, se kaznuje. Niso opredeljene tudi nikakršne okoliščine in razložene besede v določbi.
- c) alternativne dispozicije: Povedo nam, da je kaznivo dejanje možno storiti na dva ali več izvršitvenih načinov. Zakonodajalec je hotel zajeti vse primere. Zakon pa lahko našteje nekaj primerov, nato pa se posluži analogije intra legem.
- d) blanketne dispozicije: Sklicujejo se na druge kazenske (pravne) vire, ki bolje določajo dispozicijo. Kazenski zakonik določa vse bistvene znake določenega kaznivega dejanja, le vsebina enega izmed njegovih zakonskih znakov je določena v kakšnem drugem predpisu.

V primerih ko je ta pravni vir podzakonski akt je že sporno ali lahko določa bistveno vsebino zakona. Še bolj problematično je v primeru, ko se blanketna norma sklicuje na znanost in stroko, saj obstajajo različni pogledi in mnenja. Določena norma, dispozicija ima lahko značilnost večih vrst dispozicije. Zelo pomembno je ugotoviti ali gre za alternativno dispozicijo, ker je dejanje možno storiti na več načinov. Pomembno je ugotoviti tudi če gre za blanketne dispozicije, kjer je takrat treba ugotoviti ali dejanje sploh izpolnjuje elemente kaznivega dejanja.

SANKCIJA → Vedno je samo **kazen** (določitev kazni za kaznivo dejanje se imenuje penalizacija) in tako ravna tudi večino kazenskih zakonodaj, ki se nanašajo na elektično (ti sistemi se imenujejo tudi kaznovalni ali punitivni) šolo. Poznajo tudi druge vrste kazni ki niso za kazniva dejanja ampak jih sodišča uporabljajo namesto ali poleg kazni ob posebnih pogojih, ki so določeni v splošnem delu KZ. Tak sistem predpisanih kazni je izraz sorazmernosti med dejanjem in kaznijo. Naš sistem sprejema relativno predpisane kazni (kazni so predpisane v razponu). Kazni so lahko:

- alternativne → zakonik ponuja sodiščem možnost izbire med dvema vrstama kazni. Primer: storilec se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom.
- kumulativne → zakonik predpisuje za določeno kaznivo dejanje več kazni hkrati. Primer: storilec se kaznuje z denarno kaznijo in z zaporom.

Predpisano kazen, kakor je predpisana v zakoniku, izreče sodišče z uporabo odločb o odmeri kazni, o pogojni obsodbi in sodnem opominu ter o varnostnih ukrepih, ki skupaj z vrstami kazni predstavljajo sistem kazenskih sankcij.

3.3.2 Vrste kaznivih dejanj

1. **storitvena** kazniva dejanja → Dejanje je storjeno z nekim aktivnim dejanjem, storitvijo.

opustitvena kazniva dejanja → Dejanje je storjeno s pasivnostjo storilca.

2. **poškodbena** kazniva dejanja → Storilec je z ravnanjem poškodoval pravno zavarovano dobrino.

ogrožitvena kazniva dejanja → Storilec je ogrozil pravno zavarovano dobrino. Vedeti moramo kakšna posledica mora nastati, da gre za kaznivo dejanje.

3. **enostavna** kazniva dejanja

sestavljena kazniva dejanja

Zakonik v eni normi obsega le eno kaznivo dejanje, lahko pa v enem dejanskem stanu zajame več kaznivih dejanj.

primer: § 299 – nasilništvo

4. **trenutna** kazniva dejanja → Po naravi stvari so izvršena v trenutku.

trajajoča kazniva dejanja → Storilec povzroči protipravno stanje in ga nekaj časa vzdržuje.

primer: Tatvina je dokončana, ko storilec stvar vzame in upravičencu stvari onemogoči razpolaganje s stvarjo = teorija o aprehenziji

§ 143. Neupravičen odvzem prostosti (Ni pomembno koliko časa to stanje traja za določanje tipa kaznivega dejanja).

Razločevanje je pomembno, ker gre pri trajajočih kaznivih dejanjih za eno kaznivo dejanje ne glede na trajanje. Čas konca tega je dejanja je takrat, ko preneha protipravno stanje.

čas dejanja: kateri zakon je treba uporabiti, če se zakon spremeni? Glede zastaralnih rokov in storilčeve odgovornosti → čas izvršitve trajajočih dejanj se šteje ko je prenehalo protipravno stanje glede krivde, prištevnosti: ko je storilec povzročil protipravno stanje.

5. **kazniva dejanja stanja** → Kot pri trajajočih k.d. je uresničeno stanje, vendar tu zadostuje določeno ravnanje.

primer: dvojna zakonska zveza, sprememba rodbinskega stanja (§ 199.). Protipravno stanje v teh primerih ni zakonski znak. Ti posli niso več nični ampak izpodbojni.

(glede na to kdo je storilec dejanja):

6. **splošna** kazniva dejanja → Storilec je lahko vsakdo, ki je subjekt prava.

posebna kazniva dejanja → Storilec je le oseba, ki ima posebne lastnosti.

Pomembna delitev za pravno kvalifikacijo.

Označba osebe ima dva pomena:

- Storilec je oseba, ki ima samo takšno lastnost (v teh primerih, ko je lastnost osebe konstitutivni znak, gre za posebna k.d.).

primer: zdravnik, profesor, uradna oseba, mati, ...

- Storilec je vsakdo, dobi pa drugačen pomen, če ga naredi kakšna oseba s posebnimi lastnostmi, pa ne gre za posebno k.d., ampak so le okoliščine posebne in kvalificirane.

primer: protipraven odvzem prostosti, ki ga lahko stori vsakdo ali uradna oseba

7. **politična kazniva dejanja** → Ta dejanja so nastala v 19. st., ko so ustanovili politične delikte. Gre za dejanja, ki niso zavržna (po mnenju francoza Guizota). V totalitarnih režimih so te delikte obravnavali strožje. Nastale so različne teorije o prepoznavanju teh deliktov: objektivna: Samo tista dejanja, ki pomenijo napad na državo, njeno neodvisnost; subjektivna
Političen pomen imajo lahko tudi splošna k.d., ki imajo političen nagib. To so:
- (a) **relativna** kazniva dejanja
 - (b) **kompleksna** kazniva dejanja → V zakonodaji so zapisana dvakrat, kot splošna in politična kazniva dejanja
primer: umor in umor funkcionarja
 - (c) **koneksna** kazniva dejanja → So splošna kazniva dejanja, vendar so do odnosa do političnega kaznivega dejanja njihova pripravljalna dejanja ali pa so bila izvršena med političnim izvajanjem.
V naši zakonodaji so politična kazniva dejanja priznana v zvezi z ekstradacijo in azilom (terorizem se ne šteje za politično kaznivo dejanje, za njih ne velja prepoved ekstradicije).

3.3.3 Posebne modalitete kaznivih dejanj

Zakon okoliščinam lahko da poseben pomen in oblikuje iz njih nove dejanske stane in iz njih ustvarjajo nova kazniva dejanja.

- temeljna kazniva dejanja → Z danim opisom so zajeti najbolj tipični in povprečni primeri kaznivega dejanja.
- priviligirane in kvalificirane oblike → Oblike, ki so milejše ali strožje. Gre za posebne okoliščine za katere zakonodajalec meni, da je treba za njih ustvariti posebne zakonske stane in njim odgovarjajoče kazni. Lahko so zapisana kot posebna kazniva dejanja ali le drug odstavek istega kaznivega dejanja.
Primer: § 127. umor in detomor § 130.
- delictus sui generis → Gre za dejanja pri katerih je kakšna okoliščina s katero dejanje dobi poseben pomen ali naravo. Lahko se oblikuje poseben člen (samostojno kaznivo dejanje), če pa je rešeno v posebnem odstavku, gre za ta delikt
primer: nedotakljivost stanovanja – neupravičeno preiskovanje stanovanja
Gre za drugo izvršitveno dejanje, ki se kaznuje enako (enak kazenski okvir)

3.3.4 Objekti kazenskopravnega varstva in predmet napada

To je potrebno zaradi pravilne pravne kvalifikacije.

- splošni objekti kazenskopravnega varstva → Družbeni odnosi, vrednote in dobrine, ki so za družbo tako pomembni, da jim pravo daje kazenskopravno varstvo
- posebni objekti kazenskopravnega varstva → Konkretnije opredeljeni družbeni odnosi interesi in dobrine.
primer: človekovo življenje, njegova telesna nedotakljivost
So podlaga za oblikovanje homogenih skupin kaznivih dejanj.
- posamezni objekti kazenskopravnega varstva → Konkretni odnosi, interesi, dobrine, ki so kazenskopravno zavarovani.
primer: človekova svoboda gibanja
- predmet napada = Neposredni predmet ali objekt, ki je s konkretnim kaznivim dejanjem napaden ali ogrožen.
primer: § 143. → splošni objekt varstva: človekove pravice in svoboščine

posebni objekt varstva: svoboda
posamezni objekt varstva: svoboda gibanja
predmet napada : človek, ki mu je odvzeta prostost

§ 152. → Nedotakljivost stanovanja. Ali so izpolnjeni znaki pri vstopu v neprodano stanovanje? Objekt je tukaj zasebnost, zato ni poškodoval objekt varstva, zato v tem primeru ne gre za kaznivo dejanje.

3.3.5 Stek kaznivih dejanj

3.3.5.1 Pojem in pomen steka

Storilec z enim ali več ravnanji izpolni zakonske znake večih kaznivih dejanj za katera mu hkrati sodijo.

idealni stek: z enim ravnanjem uresniči znake večih kaznivih dejanj

realni stek: z večimi ravnanji uresniči znake dveh ali večih kaznivih dejanj.

homogeni stek: gre za istovrstna dejanja

heterogeni stek: gre za raznovrstna kazniva dejanja

Stek ima dvojen pomen. Določena so posebna merila za odmero kazni, pomemben pa je tudi zaradi pravne kvalifikacije: ali je obstoječ, pravi, navidezen → Gre za eno samo kaznivo dejanje, čeprav je storilec izpolnil znake več k.d.

3.3.5.2 Navidezen idealni stek

IDEALNI STEK je navidezen, ko z eno storitvijo ali opustitvijo izpolni znake večih k.d., vendar gre za eno k.d., ker so si leta v odnosu

specialnosti → Ko eden od zakonskih opisov vsebuje vse zakonske znake drugega k.d., vendar pri enem prevlada *lex specialis* in konkretizirajo splošno določbo. Zakonska opisa sta v razmerju splošno – posebno (poseben predpis izključi generalnega).

primer: nekdo vlomi v stanovanje, krade. Izpolni znake velike tatvine in jasno tudi navadne tatvine.

subsidiarnosti → Eno k.d. je samo predhodna faza drugega

primer: dogovor za k.d. po § 298., ki izgubi samostojnost, če je bilo dogovorjeno dejanje kasneje storjeno.

primer: kazniv poskus in storjeno kaznivo dejanje

odnos konsumpcije → Odnos je podan kadar je celotna količina enega dejanja vsebovana v drugem. Hujše kaznivo dejanje vsebuje vse znake milejšega kaznivega dejanja. Hujša oblika udeležbe (pri storitvi k.d. sodeluje dvoje ali več oseb – sotorilstvo, pomoč, napeljevanje) konzumira milejšo. Nastane navidezen idealen stek. Pri udeležbi pa je lahko tudi odnos navideznega realnega steka. Imamo dve različni izvršitveni dejanji (napeljevanje → dejansko kaznivo dejanje). Ena kvalificirana oblika konzumira vse druge, ki so v steku. Treba je izbrati najhujšo za kvalificirano obliko. Treba je upoštevati vedno vrednostno presojo = rezultat logične analize je treba presoditi tudi vrednostno. Imamo dve metodi:

➤ metodo inkluzije = zanemarimo stransko, zanemarljivo, nepomembno.

primer: Nekdo nekoga ubije. Pri tem mu je prestrelil obleko in nespametno je misliti, da gre za dve različni kaznivi dejanji: umor + poškodovanje tuje stvari.

- metoda ekskluzije = samostojno obravnavamo dejanje, ki izgubi samostojnost, če se pokaže, da kriminalna količina ne pokrije druge kriminalne količine.

Stek je pomembno obravnavati, da ne bi bil kdo nepravilno kaznovan dvakrat za eno kaznivo dejanje in obratno.

Razlika med odnosom specialnosti (zajema splošno normo. Cela količina dejanja je zajeta v drugi.) in odnosom konsumpcije (kriminalna količina enega dejanja je v celoti zajeta v drugem kaznivem dejanju).

Pri specialnosti gre za privilegirane ali kvalificirane oblike, pri konsumpciji pa gre za hujše istovrstno dejanje, ki zajema milejša istovrstna dejanja (ne gre za kvalificirano obliko prejšnjega dejanja).

3.3.5.3 Navidezen realni stek

Kadar storilec z dvema ali več ravnanji izpolni znake dveh ali več k.d. in posledic za katera mu hkrati sodijo, vendar pa se pokaže, da gre za eno samo k.d.

sestavljeno k.d. → Zakon združi več k.d. v eno samo.

primer: nasilništvo – tri samostojno inkriminirana dejanja; rop = prisiljenje + tatvina

nekaznivo predhodno dejanje → Neko k.d. se pojavi kot predhodna faza drugega in s tem izgubi samostojnost.

primer: § 298. – zadošča že dogovor dveh ljudi. Če dejanje kasneje tudi storita, dogovor postane nekaznivo predhodno dejanje

naknadno nekaznivo dejanje → Storilec uresniči namen s storitvijo kaznivega dejanja.

primer: Nekdo neko stvar ukrade, kasneje proda ali porabi. Tat ve, kako je bila stvar pridobljena, vendar tat ni storilec kaznivega dejanja prikrivanja.

kolektivno kaznivo dejanje → Zakon združi v eno k.d. več samostojnih istovrstnih k.d. pri čemer je bil element, ki jih je združeval, subjektivne narave.

primer: § 311. – Prepovedan prehod čez državno mejo; Kdor se ukvarja ...; kdor se obrtoma peča ...

Ukvarjanje je zakonski znak, ki je kvalifikatorni ali konstitutorni element. Storilec se ukvarja s prepovedano dejavnostjo. Kdor se s tem ukvarja (mu je dokazano, da je to že večkrat storil), se mu sodi za eno kaznivo dejanje in ne kolikokrat je to storil

ukvarjati se = ponavljajoča se dejavnost. Zadošča že enkratno dejanje, če je mogoče dokazati, da je imel storilec namen to ponavljati. Vprašanje uporabljanja nedoločnih glagolov: prodaja, kupuje; Ni potrebno, da nekdo to opravlja kot poklic.

primer: Ni rečeno, da se sklenske kupoprodajna pogodba, da se nekaj prodaja. Zadošča, da ponudi naprodaj.

3.3.5.4 Nadaljevano kaznivo dejanje

nadaljevano kaznivo dejanje → V sodni praksi so pogosti primeri, ko dobijo storilce, ki v krajšem ali daljšem časovnem obdobju storijo več istovrstnih dejanj.

primer: vlomilci v avtomobile

Zaradi tehničnih težav v odmeri kazni so naredili to konstrukcijo. Ne moremo avtomatično sešteti kazni, vendar mora biti kazen višja, kot bi bila odmerjena. Serijsko dejavnost storilca se šteje za eno kaznivo dejanje. Pojavijo se kot celota, posameno k.d. pa del te celote.

Pojavi ob katerih je ta konstrukcija dopustna:

- Po življenjskih vrednostnih kriterijih gre za eno samo dejanje za celoto. Pri tem uporabimo stalne kriterije: Podani morajo biti v vsakem primeru (istovrstnost vseh k.d.: širše pojmovanje istovrstnosti – privilegirane, kvalificirane oblike; ožje pojmovanje istovrstnosti – dejanja, ki so le temeljna).

- 1) Ni mogoče pri osebnih k.d. (poškodbe, umori, posilstva, ...) Konstrukcija ni mogoča, dejanj je toliko kolikor jih je storil. Pri osebnih k.d. ni stek nikoli navidezen, če zakon sam tega ne določa.
primer: § 278. – grdo ravnanje s podrejenim → kvalificirana oblika k.d.
- 2) Enoten psihični odnos storilca do kontinuirane dejavnosti (obnavljanje naklepa).
- 3) Časovna kontinuiteta kriminalne dejavnosti. Tega ni mogoče vnaprej določiti in je treba v vsakem primeru posebej določiti.

Serijo težko določimo, daj je odvisna od kaznivega dejanja. Tudi časovna kontinuiteta je problematična (enkrat na leto, vsak dan, ...).

variabilni oz. spremenljivi kriteriji:

- enotnost prostora
 - enotnost predmeta napada
 - identičnost poškodovanca
- } izpolnjen mora biti najmanj eden
- ~ Storjeno je bilo povsod kjer se je storilo katerokoli od dejanj, ki je vključeno v konstrukcijo
 - ~ Čas storitve je čas storitve zadnjega dejanja v konstrukciji
 - ~ Štetje se za eno kaznivo dejanje, vanj so vključena vsa istovrstna dejanja, tudi tista za katera se v postopku še ni vedelo.
 - ~ Poenostavi se delo sodišča, da ni problemov pri odmeri kazni.
 - ~ Obdolžencu konstrukcija ne sme biti ne v škodo in ne v korist.
 - Ne poznamo več obnove v škodo
primer: Storilec je bil kaznovan za 20 vlomov v avtomobile, kasneje pa so ugotovili, da je storil še 20 vlomov; vendar za ta dejanja ni mogel biti obsojen). Če bi to obravnavali kot realni stek ne bi bilo vprašanja obnove, ker za ta dejanja še ni bil obsojen.
 - Zakonik te konstrukcije ne pozna. Sodnika torej ne obvezuje in lahko obravnava kot realni stek (pritožbeno sodišče je pritožbi ugodilo).

3.3.6 Razlaga kazenskega zakona

Pravila za razlago kazenskih določil so zelo pomembna. Uporaba prava pomeni tudi razlago prava. Ne sme biti preveč svobodna, mora pa biti ustvarjalna, taka pa je lahko le ob poznavanju pravnih pravil.

Vrste razlag - glede na subjekt, ki razlaga:

AVTENTIČNA RAZLAGA → Na kazenskopravnem področju je izjema § 126. – Namenjena razlagi pojmov, ki jih zakonik uporablja. Opredelitve veljajo le znotraj tega zakonika. V drugih predpisih imajo ti pojmi lahko drugačen pomen.

SODNA RAZLAGA → Nima splošne in obvezne moči. Nanaša se le na konkreten primer, za katerega velja. Izjeme so odločbe ustavnega sodišča, ki veljajo erga omnes. Vrhovno sodišče obravnava primer na abstraktni ravni. Tako stališče formalno ne obvezuje, v praksi pa ima velik pomen. Stališča so lahko problematična, ker izhajajo iz konkretnega primera in kasneje postane splošno. Vsa mnenja niso takšna, da bi bili z njimi vse zadovoljni. Spremeniti stališče je težko.

DOKTRINARNA RAZLAGA → Dajejo jo znanstvenoraziskovalni instituti in delavci. Nima obvezne moči.

JUDIKATURA → Pri nas nima obvezne moči. Komentatorji zakonov. Sodišča so se v enakih situacijah različno odločila.

3.4 Protipravnost

3.4.1 Pojem protipravnosti

Spada med sporne elemente, ker obstaja spor ali spada med temeljne elemente ali ne. Ni soglasja o vsebini protipravnosti. Neko dejanje, ki je v zakonu določeno kot kaznivo ni vedno v skladu z normami morale.

primer: § 143. – Protipraven odvzem prostosti. Lahko je v skladu s pravom. Protipravnost je eden izmed elementov in zakonski znak.

Kaznivo dejanje ni nujno kršitev kazenskopravne norme, saj storilec norme ne krši ampak jo izpolni. V kazenski normi je določeno kaj je zapovedano in prepovedano ali pa je to splošno znano. Kaznivo dejanje mora biti protipravno tako, da je v nasprotju s celovitim državnopravnim sistemom.

FORMALNA PROTIPRAVNOST = nasprotnost pravnemu redu

MATERIALNA PROTIPRAVNOST = nasprotnost moralnim in družbenim normam

Nekateri izenačujejo materialno protipravnost in nevarnost, drugi ju ločujejo. Nekateri skupaj pojmujejo formalno in materialno protipravnost, drugi ju ločujejo. Je temelj socialne – etično upravičenost dejanja.

Bavcon: Materialna protipravnost in nevarnost sta dve imeni za isto stvar. Za k.d. ne zadostuje formalna opredelitev. Vsebovati mora nepravo.

Zadostuje ugotovitev da ima k.d. vse znake protipravnosti in da je družbi nevarno. To ne zadostuje, ko pridemo v stik z dvema pravnima normama.

Nevarnost dejanja vpliva na obstoj in kaznivost k.d. KZ je v § 14. zavzel stališče, da pomanjkanje nevarnosti izključuje protipravnost in ne le kaznivost dejanja.

IZKLJUČITEV PROTIPRAVNOSTI

Če prideta v nasprotje dve pravno zavarovani dobrini se mora nepravo umakniti pravu. Dejanje zapisano v zakonu ob določenih pogojih izgubi lastnost protipravnosti. Presoja lahko prepustimo sodišču ali pa sam zakon določi najbolj tipične primere izključitve protipravnosti. V drugih zakonih tudi obstajajo taki primeri.

splošni del KZ: § 11., 12. in 13. – silobran, skrajna sila, sila in grožnja

posebni del KZ: § 153. – neupravičena izdaja poklicne skrivnosti

Motiv za izključitev protipravnosti in kaznivosti: V določenih okoliščinah ni nevarnosti kaznivega dejanja. Že zakon je sam določil nekatere primere. Element protipravnosti je torej zelo pomemben, saj kadar ta element manjka, se izključi kaznivost dejanje.

3.4.2 Silobran

§ 11. KZ = Dejanje ki je storjeno v silobranu ni kaznivo.

= Obramba, ki je neizogibno potrebna da odvrne od sebe ali koga drugega istočasen napad

Napad in obramba morata izpolnjevati določene pogoje.

Napad 1.: Mora biti stvaren oz. resničen → Ali je bil nekdo v resnici napaden ali si je to samo izmislil. Lahko je bil samo prepričan, da je bil napaden = PUTATIVNI SILOBRAN (ni izključena protipravnost, lahko pa je izključena kaznivost).

Napad 2.: Napad mora biti protipraven → Izvrši ga lahko le človek. Napadalec lahko ravna s krivdo ali brez nje.

Napad 3.: Napadalec lahko ravna v škodo osebe ali premoženja. Ni potrebno da je napadena on. Izključeni so vsi napadi, ki so v skladu s pravom.

primer: intervencija policije → napadeni se ne more sklicevati na silobran – dokler policist ravna v skladu s pravom.

Protipravnost napada moramo pojmovati objektivno. Lahko ga povzroči tudi otrok in duševni bolnik. Silobran zoper silobran ni dovoljen → Nekdo nekoga izziva, da ga bi lahko v silobranu napadel.

Napad 4.: Napad in obramba morata biti istočasna. Treba je raziskati ali se je napad že začel ali pa je obstajala le grožnja. Dovoljenje neposredna grožnja.

Obramba je dovoljena in upravičena dokler napad traja.

Obramba:

- Dejanje v obrambi mora imeti vse znake kaznivega dejanja
- Pravica do obrambe ni neomejena
- Naperjena mora biti zoper napadalca ali njegovo dobrino
- Neizogibna mora biti potrebna za odvrnitev dejanja → Ali je bila nujno potrebna (ni potrebno, da sta napadeni dobrini enakovredni)?

Proti protipravnemu dejanju se ima vsakdo pravico braniti. Ali je podana sorazmernost med intenzivnostjo napada in obrambe? Za nazaj je to težko ugotoviti.

Ali je podano sorazmerje med napadeno in poškodovano dobrino.

skrajna meja silobrana --- Če se obramba sprevrže v družbi nevarno dejanje.

primer: Varovanje premoženja z varovalnimi sredstvi (nesorazmerje med napadom in obrambo). Silobran je lahko le proti človeku.

PREKORAČEN SILOBRAN

Ko ni izpolnjen kakšen izmed pogojev silobrana, gre za kaznivo dejanje. Ko so bili izpolnjeni vsi pogoji silobrana, prekoračena pa je bila meja sorazmernosti med napadom in obrambo, gre za prekoračen silobran. Sodišče obsodi, vendar kazni odpusti.

3.4.3 Skrajna sila

Izključi protipravnost ravnanja.

Pri silobranu gre za spopad prava in neprava, pri skrajni sili pa gre za kolizijo dveh pravno zavarovanih dobrin.

= Storilec stori dejanje, ki ima vse znake kaznivega dejanja, da bi od sebe ali koga drugega odvrnil istočasno nezakrivljeno nevarnost, ki je ni bilo mogoče odvrniti drugače, pri tem pa prizadejano zlo ni večje od zla, ki je grozilo.

SESTAVINE

- nevarnost = položaj v katerem lahko že v naslednjem hipu pride do poškodovanja dobrine ali pa se je poškodovanje že začelo pa bi lahko preprečili posledice.
- 1) Mora biti stvarna oz. resnična (putativna skrajna sila = namišljena skrajna sila = Storilec je prepričan, da obstaja nevarnost, vendar je ni) → Ni izključena protipravnost, vendar gre za zmoto, ki lahko izključi kazensko odgovornost.
 - 2) Lahko jo povzročijo ljudje, živali ali druge sile.
 - 3) Grozi lahko katerikoli pravno zavarovani dobrini.
 - 4) Nevarnost mora biti nezakrivljena. Kdor je nevarnost zakrivil sam, se na skrajno silo ne more sklicevati.
 - 5) Nevarnost mora biti istočasna z odvrčanjem nevarnosti.
- odvrčanje nevarnosti
- 1) Če je odvrčanje nevarnosti možno storiti drugače kot s poškodovanjem dobrine, ne gre za skrajno silo.
 - 2) Povzročeno zlo ne sme biti večje, kot je grozilo.

SILOBRAN	SKRAJNA SILA
<ul style="list-style-type: none"> - napad, obramba - <u>napadalec</u> je lahko le človek - napad mora biti resničen - napadeni lahko tudi izzove napad brez vnaprejšnjega namena → problem dokazovanja - obramba je usmerjena proti napadalcu ali kakšni njegovi dobrini - povzročeno zlo je lahko večje kot je zagroženo - izključena je protipravnost 	<ul style="list-style-type: none"> - nevarnost, odvrčanje - <u>napadalec</u>: človek, živali, višja sila - nevarnost mora biti <u>resnična</u> - pri odvrčanju pride do poškodovanja dobrine, ki pripada nekemu tretjemu - povzročeno zlo ne sme biti večje kot je grozilo - izključena je protipravnost

Primer: Nekomu grozi smrt, ker je poškodovan in lahko izkrvavi. Nekdo ga naloži v avto in ga odpelje v bolnico. Med prevozom pride do prometne nesreče in poškodovani umre. Poleg pa je tretji še hudo telesno poškodovan. Upošteva se skrajna sila, ker je nameraval pomagati.

§ 12. / 3. → Opisani sta dve situaciji:

1. Storilec je sam povzročil nevarnost, zato to ni skrajna sila, ker je nevarnost zakriviljena.

2. Storilec je prekoračil skrajno silo.

Zakon daje to kot eno od možnosti, da se sme storilec kaznovati mileje (protipravnost obstaja).

§ 12. / 4. → Skrajne sile ni, če se je bil storilec dolžan izpostaviti.

primer: - gasilci so se do neke mere dolžni izpostaviti

- zdravnik so noče ukvarjati z bolnikom zaradi neke hude nalezljive bolezni

PREKORAČENA SKRAJNA SILA

Fakultativno je predvidena omilitev kazni. V primeru malomarnosti ne gre za skrajno silo ampak gre za določbo v zvezi z omilitvijo kazni. Kazen je možno tudi odpustiti.

3.4.4 Sila in grožnja

(v prejšnjem KZ te določbe ni bilo)

Nekatera kazniva dejanja obstajajo le ob prisotnosti sile in grožnje. Gre za primere, ko nekdo stori kaznivo dejanje, vendar ne prostovoljno, ravna zaradi sile oz. grožnje.

VRSTE SILE:

- absolutna sila → Tisti, proti komur je uporabljena, je popolnoma onemogočen pri uveljavljanju svoje volje. Ker manjka voljno dejanje to ni kaznivo dejanje storilca ampak je kaznivo dejanje tistega, ki je silo uporabil.
- kompulzivna sila → Storilec se sam odloči za storitev k.d., vendar pod vplivom sile. Gre za psihično grožnjo ali silo.

- Vsaka sila ali grožnja ne izključi kaznivost, mora biti takšna, da izključi nevarnost, protipravnost dejanja ali kazensko odgovornost storilca.
- Presoja se po kriterijih za skrajno silo.

3.4.5 Izključitve kaznivosti

3.4.5.1 Dejanje majhnega pomena

Za inkriminacijo se poleg nevarnosti uporablja tudi protipravnost. Odsotnost nevarnosti vpliva na obstoj kaznivega dejanja. Pravosodni organi se ukvarjajo s konkretnimi dejanji zato tehtajo konkretno nevarnost dejanj. Kazni so določene v razponu in pri tem ni problema. Problem nastane pri dejanju, ki izpolnjuje vse znake kaznivega dejanja, vendar ne doseže dovolj visoke stopnje nevarnosti. To rešuje § 14., ki pravosodne organe pooblašča, da vrednotijo k.d. in jih štejejo za nekazniva. Za presojo nevarnosti dejanja sta pristojna državni tožilec in sodišče. Vežejo jih pogoji iz § 14.

Od oportunitetnega načela se razlikuje (organu je prepuščeno ali bo postopek sprožil ali ne). Pri nas se uporablja načelo legalitete, v posebnih primerih pa tudi oportunitetno načelo (mladoletniški storilci, zagrožena kazen do 3 let, sodišče sme storilcu odpustiti kazen). Izključena je tudi protipravnost, saj je nevarnost = materialna protipravnost.

POGOJI ZA NEKAZNIVA DEJANJA

Ni kaznivo dejanje tisto dejanje, ki ima z zakonom določene kaznive znake, je pa neznatnega pomena

1. **OBJEKTIVNI POGOJI** → Narava in teža dejanja, škodljive posledice, okoliščine dejanja
2. **SUBJEKTIVNI POGOJI** → Nizka stopnja storilčeve kazenske odgovornosti in njegove osebne okoliščine

NEZNATNOST NEVARNOSTI DEJANJA

a) Narava in teža dejanja → Ali se lahko pritegnejo tudi subjektivne okoliščine storilca

1. pri sojenju je treba upoštevati tudi storilca dejanja
2. pomen dejanja je treba gledati objektivno, brez upoštevanja storilca

Pomen nekega dejanja je odvisen tudi od tega kdo ga stori. Subjektivni kriterij pa ne sme biti edini ali odločilni. Kazen, ki je za dejanje predpisana, je abstraktna. Zakonodajalec je strožjo kazen podal tam kjer se tudi lahko uporabi institut dejanja manjšega pomena, vendar morajo biti za to podani prepričljivi pogoji. Ta institut se ne more uporabiti za vsa kazniva dejanja (*primer*: genocid, ...).

b) Objektivne okoliščine → Način storitve k.d., kraj in čas dejanja, ...

c) Subjektivne okoliščine → Stopnja kazenske odgovornosti, nagibi in namen, ...

d) Škodljive posledice so neznatne ali jih sploh ni → Ne mislimo na to ali je nastala ali ne, ampak ali so iz te posledice nastale nadaljne škodljive posledice in ali so neznatne ali ne. Ta institut je uporaben predvsem pri ogrožitvenih (sama po sebi niso neznatnega pomena) kaznivih dejanj. To stališče v zakonu še ni utemeljeno.

3.4.5.2 Privolitev oškodovanca

Ali ima oškodovančeva privolitev v kazenskem pravu pomen in kakšen je? Za obstoj kaznivega dejanja je potrebna oškodovančeva volja.

izjema: dobrine splošnega pomena → njihove kršitve se preganjajo po uradni dolžnosti. Pri pravnih dobrinah osebne ali zasebne narave pa se prepušča pregon oškodovancu kot predlagatelju ali zasebnemu tožilcu.

3.4.5.3 Samopoškodba

Praviloma ni kazniva (v teh primerih ni podana protipravnost in nevarnost). Izjeme:

- izmikanje obrambnim obveznostim s preslepitvijo (§ 346.)
- zloraba pravic iz socialnega zavarovanja (§ 210.)
- poškodbe lastnega premoženja, ki zadevajo tudi splošni družbeni interes (stvari, ki so posebnega kulturnega ali zgodovinskega pomena ali naravna znamenitost; stanovanjske in poslovne stavbe ali prostori - § 223., 224., 226. in 227.)

3.4.5.4 Poškodbe pri športu

Praviloma ne gre za kazniva dejanja (ker gre za splošno koristno in potrebno dejavnost).

Vsaka športna panoga, zlasti pa tista, ki je za udeležence nevarnejša, poteka po določenih pravilih, ki so strokovnotehnične, disciplinske in etične narave. V cono kriminalnosti vstopi poškodba, prizadejana drugemu v okviru športa, če so bila hudo kršena prej omenjena pravila in če je storilec športno dejavnost samo izkoristil za storitev kaznivega dejanja.

3.4.5.5 Medicinski posegi

Obstajajo znanstvena, strokovna, pravna in medicinska etična pravila. Dokler ravna zdravnik v njihovem okviru, ne more biti podano kaznivo dejanje, tudi če je zdravljenje imelo za posledico poslabšanje zdravja ali celo smrt pacienta. Izjeme:

- opustitev zdravstvene pomoči (§ 189.)
- malomarno zdravljenje (§190.)

V ekstremnih primerih, ko pacient zavrača zdravniški poseg, ki bi lahko rešil njegovo življenje, mora zdravnik ukrepati tudi proti pacientovi volji, ker bi bil v nasprotnem primeru lahko storilec enega od prej omenjenih kaznivih dejanj. Nekatera novjša vprašanja: evtanazija, presaditev organov človeškega telesa, medicinski eksperimenti, genetične manipulacije, ...

3.4.5.6 Zapoved nadrejenega

Države imajo vrsto služb, ki neposredno skrbijo za varnost življenja ljudi in njihovega premoženja (gasilci, vojska, ...). Te službe so hierarhično strukturirane, njihovi člani pa so zavezani ravnati po zapovedi nadrejenega.

Prihaja do primerov, ko podrejeni na zapoved nadrejenega ravna tako, da izpolni zakonske znake enega ali več kaznivih dejanj. Rešitve tega problema:

- 1) Načelno priznanje kaznivega dejanja podrejenega, pravosodju pa se odvrnitev obsodbe tega storilca omogoči preko procesnopравnih instrumentov oportunitetnega pregona ali instituta majhnega pomena dejanja (pri manj hudih kaznivih dejanjih). Izključena protipravnost.
- 2) Protipravnost ravnanj izvrševalca ostane, le krivda izvrševalca je lahko izključena. Pri tem se uporabijo merila instituta pravne zmote.
ukazi v vojski: (§ 283.) → Nekaznovanje podrejenega, če stori kaznivo dejanje na ukaz ali povelje nadrejenega in se ta ukaz ali povelje tiče vojaške dolžnosti, razen, če gre za vojno hudodelstvo ali kakšno drugo hudo kaznivo dejanje, ali če je vedel, da pomeni izvršitev ukaza ali povelja kaznivo dejanje (izključitev

kaznivosti). Za policiste, gasilce, državne uradnike se ne dovoljuje analogna uporaba tega člena.

3.5 Kazenska odgovornost

3.5.1 Subjekt kaznivega dejanja

Pri tem se ukvarjamo s tistimi lastnostmi in vidiki osebnosti storilca, ki morajo biti podane, da bi človek sploh lahko bil storilec kaznivega dejanja in s tistimi subjektivnimi pogoji, ki morajo biti ugotovljeni, da bi mu lahko izrekli kazensko sankcijo (individualizacija k.s.). Ko je obstoj kaznivega dejanja v objektivnem smislu nesporno ugotovljen, se vprašamo ali je storilec kazensko odgovoren.

(a) storilec = aktivni subjekt kaznivega dejanja – storilec kot fizični povzročitelj
- krivi storilec (ugotovljena kazenska odgovornost)

(b) oškodovanec = pasivni subjekt

Lastnosti aktivnega subjekta k.d.: - vsakdo, ki je presegel 14 let (splošni del kaz. pr.)
- posebni del kaz. pr. → zakon kot storilca imenuje

kako posebno osebo, ki je konstitutivni element kaznivega dejanja (krvoskrunstvo)

Storilec ki nima predpisanih lastnosti bo obsojen za kakšno drugo kaznivo dejanje.

Storilci kaznivih dejanj: - sosterilci

- pomagači in napeljevalci

- kdor je storil kazniva pripravljalna dejanja oz. kazniv poskus

Posredni storilec = tisti, ki je uporabil drugega kot orodje in sicer je neposredni storilec.

3.5.2 Pojem kazenske odgovornosti

(eden od temeljnih elementov kaznivega dejanja)

= skupek vseh tistih subjektivnih pogojev (lastnosti), ki morajo biti ugotovljeni, da bi storilca lahko razglasili za kazensko odgovornega in mu zato izrekli kazensko sankcijo. To izhaja iz načela subjektivne (izvedba) krivdne odgovornosti in (posledice) objektivno – subjektivne koncepcije. Potreben je očitek storilcu, da se ni vedel in da ni ravnal v skladu z dolžnostmi in obveznostmi, ki mu jih nalagajo človeška, moralna, družbena in pravna pravila, čeprav bi moral ravnati v skladu s takšnimi pravili. Za to pa morajo biti ugotovljena določena dejstva in okoliščine:

1. storilčeve duševne lastnosti – prištevnost
2. storilčev subjektivni odnos do norme – krivda

sestavine kazenske odgovornosti:

PRIŠTEVNOST – storilčeve psihične lastnosti. Prištevnost je pogoj za krivdo

KRIVDA – storilčev odnos do norme in do dejanja in posledice

§ 15. / 2.: Kriv je storilec, ki je storil k.d. z naklepom ali iz malomarnosti pri tem pa se je zavedal ali bi se moral in mogel zavedati, da je njegovo ravnanje prepovedano. Dejanje, ki ga stori duševno bolni, ni kaznivo dejanje in ne bi smelo biti kazenske sankcije, vendar se vseeno izrekajo varnostni ukrepi.

Ugotavljanje kazenske odgovornosti obsega le manjši izsek iz storilčeve osebnosti. Kazenska odgovornost ima tudi samostojno vsebino.

vsebina krivde: očitek storilcu, da se je zavedal ali bi se moral in mogel zavedati prepovedanosti svojega dejanja

obliki krivde: naklep in malomarnost

Drugi podatki o storilčevi osebnosti se smejo upoštevati šele potem, ko je dejanje spoznano za kaznivo po vseh objektivnih in subjektivnih znakih; torej se lahko upoštevajo samo v zvezi z izbiro in odmero kazenske sankcije.

Izraza krivda zakonik ne definira, ker pri vsakem avtorju pomeni nekaj drugega.

3.6 Prištevnost

3.6.1 Pojem prištevnosti in njegov razvoj

= Pomeni, da more biti kazensko odgovoren samo tisti storilec kaznivega dejanja, ki je duševno normalen in zato sposoben pravilno zaznavati svet okoli sebe oz. imeti samega (sporna definicija) sebe v oblasti. Kaj storiti če se pokaže da je storilec duševno bolan – abnormalen?

- davna preteklost → Storilca niso kaznovali, ker so menili, da je že dovolj kaznovan s svojo abnormalnostjo (da so jih že bogovi dovolj kaznovali).
- pozna rimska doba → Duševno abnormalni storilec ni kazniv, ker ni sposoben biti kriv (manjkajo psihične sposobnosti; Ulpijan).
- po francoski revoluciji → Ni kaznivega dejanja, če je bil storilec v trenutku storitve v stanju *démence* = vse tedaj znane in prepoznane oblike in vrste duševnih abnormalnosti (svobodna volja, sila, ki mu jo odvzamejo).

Naš KZ ne definira prištevnosti, pač pa določa pogoje, ob katerih je mogoče storilca k.d. spoznati za neprištevnega (izjema: Italijanski zakonik). Prištevnost je pogoj za kazensko odgovornost, toda kot domneva.

3.6.2 Neprištevnost

§ 16. / 1.: Ni prišteven storilec, ki ob storitvi k.d. ni mogel razumeti pomena svojega dejanja ali ni mogel imeti v oblasti svojega ravnanja zaradi trajne ali začasne duševne bolezni, začasnih duševnih motenj, duševne zaostalosti ali zaradi kake druge trajne in hude duševne motenosti (neprištevnosti) → soodvisni pogoji, ki morajo biti uresničeni, da nekoga razglasimo za neprištevnega.

1. biološki pogoji neprištevnosti (psihopatološka stanja) – vzroki abnormalnosti niso nujno biološki

- trajne in začasne duševne bolezni = stanja, ki so hujše, trajnejše narave ali z današnjimi sredstvi celo neozdravljiva (psihoze in psihotične reakcije). S pomočjo zdravil lahko stanje blažijo ali ohranjajo na določeni stopnji.
- začasne (teh je največ) duševne motnje = prehodna stanja, ki jih lahko povzročijo trajne ali začasne duševne bolezni, nevroze in druge abnormalne reakcije, pa tudi razna mamila in alkohol.
- duševna zaostalost = duševna nerazvitost (v fiziološkem pomenu) in duševna zaostalost (zaradi vzrokov v okolju).
- trajne in hude duševne motnje = osebne motnje → SOCOPATSKE OSEBNOSTI = psihopati (heterogena skupina ljudi. Značilno je impulzivno, neobvladano ravnanje. Ker to ni bolezen, se tega ne zdravi. (Kaj sodi v skupino kakšne druge osebne motenosti?)
- vedno ugotovljeno stanje storilca v času storitve.

skušamo zajeti vse vrste duševnih bolezni, ki jih pozna psihologija.

- postavili naj bi mejo med tem kaj je normalno in kaj ne
- Biološki pogoj mora biti vzrok psihološkemu.
- če ni bolezn (osebnostne meje) ni možno zdravljenje, kazen pa tudi ne sme biti izrečena.

2. psihološki pogoji neprištevnosti

- a) zavestna ali intelektualna sestavina (če se nekdo ni zavedal kaj dela, to še ne pomeni, da je razumel pomen dejanja) psihološkega pogoja = ali je mogel storilec pravilno zaznavati svet okoli sebe, ali je njegov miselni proces potekal brez motenj in po zakonitostih normalnega mišljenja, ali je bil sposoben razsojati. Ali je razumel pomen dejanja v vrednostnem smislu?
- b) voljna ali voluntaristična sestavina psihološkega pogoja = ali je storilec v trenutku storitve mogel imeti v oblasti svoje ravnanje

Ob obstoju biološkega pogoja neprištevnosti zadostuje razglasitev storilca za neprištevne le en psihološki pogoj (to ugotovijo s pomočjo izvedenca). Če sodišče ugotovi, da je bil storilec ob storitvi dejanja neprištevne, mora izreči oprostitilno sodbo (ali mora postati pravnomočna preden se izda sklep o varnostnih ukrepih? Ali se lahko pritoži zoper oprostilno sodbo?). Lahko mu izreče tudi posebno kazensko sankcijo: varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu ali pa varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja na prostosti § 64. ali 65. KZ Če manjka kateri element k.d., potem k.d. ni in kazni ne bi smeli izreči, vendar je ta varnostni ukrep izjema.

3.6.3 Bistveno zmanjšana prištevnost

Pravo upošteva možnost številnih prehodnih in vmesnih stanj in zato postavlja med popolno neprištevnostjo in popolno prištevnostjo vmesno stopnjo, ki jo imenujemo bistveno zmanjšana prištevnost. Podani morajo biti isti biološki pogoji in isti psihološki pogoji, le intenzivnost psiholoških pogojev mora biti v konkretnem primeru manjša. Ne izključuje kazenske odgovornosti storilca (za razliko od neprištevnosti), marveč jo samo zmanjšuje. Sodišče mu izreče obsodilno sodbo. Pri izbiri in odmeri kazni pa ima zakonsko pooblastilo, da izreče milejšo kazen. Izreče lahko tudi varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu. Kadar nastane dvom o storilčevi prištevnosti, mora sodišče angažirati izvedenca, ki to ugotovi (z mnenjem odloči o usodi obdolženca). Odloča pa sodišče. Sodišče na izvedensko mnenje ni vezano, presoja ga kot vsak drug dokaz. Postavi lahko novega izvedenca, mnenja pa ne sme nadomestiti z lastnim. § 174. ZKP

3.6.4 Ugotavljanje neprištevnosti in bistveno zmanjšane prištevnosti

➤ vloga sodnopsihiatričnega izvedenca (sodna ali forenzična psihiatrija)

Če med kazenskim postopkom nastane sum, da je podana duševna abnormalnost, je treba odrediti psihiatrični pregled obdolženca.

Izvedenec postavi vprašanja: ali je podana duševna abnormalnost (narava, vrsta, stopnja, trajnost), kako je bilo s tem ob storitvi k.d., kako to stanje je in še vpliva na pojmovanje in ravnanje obdolženca, pojasni duševne procese in mehanizme, ki so privedli do izvršitve k.d. O odgovornosti storilca odloča le sodišče, ne pa izvedenec, ki za to ni pristojen in usposobljen.

Sodnopsihiatrični izvedenec je zdravnik, ki motnjo diagnosticira in zdravi. Njegova metoda dela je naravoslovna, preiskovanec je njegov bolnik; o njem sme poročati sodišču.

Zdravnik, psihiater – strokovna usposobljenost je enaka

izvedenec \longleftrightarrow preiskovanec \rightarrow zaupnega razmerja med njima ni, ker bo vse kar bo izvedel, povedal sodišču.

zdravnik \longleftrightarrow pacient \rightarrow zaupno razmerje

➤ **naloga sodišča**

Za presojo o odgovornosti storilca (prištevnost) je pristojno sodišče, katerega metoda je vrednostna. Odločiti mora na podlagi mnenja izvedenca, nikakor pa o tem ne more namesto sodišča odločati izvedenec. Če sodišče ni zadovoljno z mnenjem izvedenca lahko določi drugega.

Vprašanje o storilčevi prištevnosti se nanaša na konkretno storjeno kaznivo dejanje, vendar tudi za vprašanje ali je storilec nasploh zmožen pravilno presojati oz. imeti sebe v oblasti in ali je te zmožnosti imel glede konkretnega k.d., ki ga je storil z vsemi okoliščinami, ki so ga spremljale pred storitvijo, med njo in po njej.

Vprašanje o storilčevi prištevnosti se časovno nanaša le na čas, ko je storil kaznivo dejanje.

3.6.5 Actio libera in causa

(dejanja svobodna v odločitvi ne pa v izvršitvi)

= Storilec je bil v trenutku storitve v stanju neprištevnosti, ki jo je povzročil sam z uporabo alkohola, mamil; preden se je spravil v to stanje pa sta bila podana njegov naklep ali malomarnost glede dejanja, ki ga je kasneje v neprištevnosti storil.

Storilec je kazensko odgovoren (gre za dejanja, ki so bila svobodna v odločitvi, ne pa v izvršitvi). § 16. / 3. KZ Kako naj izvedenec ugotovi dejansko stanje iz preteklosti? Pridemo le do nekega ugibanja.

- 1) Storilec je oblikoval svoj naklep glede k.d. v normalnem duševnem stanju. Pri tem je sklenil, da bo k.d. storil v neprištevnem stanju, da se bo lahko na to izgovarjal (zloraba alkohola ali mamil)
- 2) Pri storilcu ni bilo nikakršnega naklepa glede k.d., preden je začel piti ali jemati mamila, v neprištevnem stanju pa je kasneje storil k.d. Kazenska odgovornost ni vselej podana marveč samo, če mu je mogoče očitati malomarnost v odnosu do storjenega k.d. v času, preden se je spravil v stanje neprištevnosti.
- 3) Storilec k.d. v prometu, ki zaradi predolge vožnje, preutrujeni in izčrpani zaspijo in v takšnem stanju storijo k.d. (ugotavljanje krivde se prenese v čas, ko sta bila njegov razum in volja še v normalnem stanju, ko bi še lahko sprejel pravilno odločitev in prenehal voziti).

Sklep, da se je storilec zavedal ali bi se moral ali mogel zavedati, mora temeljiti na ugotovljenih dejstvih, tega ni mogoče samo domnevati. Če takšnih temeljev za očitek ni, potem ni kazenske odgovornosti.

smisel instituta \rightarrow Vprašanje o oceni kazenske odgovornosti neprištevnega prenesemo v čas, ko je bil še v normalnem duševnem stanju in kazensko odgovornost vzpostavimo v trenutku storitve k.d. Storilčev naklep in volja sta bili nedotaknjeni, ko se je odločil za k.d. in da sta bili obe psihološki sestavini nedotaknjeni v času, ko je začel piti.

Če je storilcu mogoče očitati naklep ali malomarnost, potem so to razlogi, ki govorijo vsaj proti omilitvi kazni, če že ne za to, da bi jih upoštevali kot oteževalne okoliščine (promet).

- Odnos do povzročitve neprištevnosti: Če gre namreč za naklepno actio libera in causa, potem mora biti tudi storilčevo opijanje ali omamljanje naklepno, kadar pa se storilec opije iz malomarnosti (npr.: ker je mislil, da bo pravočasno nehal ali da bo prenesel alkoholno pijačo brez posledic), se to vprašanje staplja z vprašanjem,

ali se je hkrati zavedal oz. bi se bil moral in mogel zavedati, da lahko v neprištevnosti stori določeno k.d.

Obstaja razlika v obravnavanju storilca, ki je bil abnormen v času storitve k.d. in med tistim, ki je tak postal šele kasneje. Ne more biti subjekt kazenskega postopka zato postopek ustavijo in čakajo ali se bo stanje spremenilo.

Kazenska odgovornost je podana le, če mu je mogoče očitati malomarnost v odnosu do k.d. preden ga je storil. Če pa gre za k.d., za katera je potreben naklep, se malomarnost ne ugotavlja.

primer: Nekdo se je prvič napil in pri tem je ubil človeka. Ali je možno, da mu ne bi očitali kazenske odgovornosti?

Možno je, da mu ne bodo očitali kazenske odgovornosti, če trezen ni imel naklepa narediti umora. Krivda se nikoli ne domneva, ampak jo je treba v vsakem primeru dokazati. Storilčev naklep in malomarnost se morata nanašati na k.d., ki ga je kasneje storil ali na istovrstna dejanja.

Če je bil storilec le bistveno zmanjšano prišteven ni treba vzpostavljati kazenske odgovornosti po § 16. / 3, ker je kazenska odgovornost že podana.

Ta institut se uporablja le v primeru, da je bil storilec v trenutku k.d. neprišteven in da se je v to situacijo spravil sam.

3.7 Krivda

3.7.1 Pojem krivde in poglobljena stališča o njeni vsebini

1) psihološka teorija o krivdi

krivda = psihični odnos storilca do dejanja in posledice, ki se izraža v naklepu in malomarnosti. Krivda je pravno tehnični pojem in ne vrednostna sodba o storilcu in odnosu do k.d. Ta teorija ne pokrije nezavestne malomarnosti.

2) normativistična teorija o krivdi

krivda = storilčev odnos do moralnih in socialnih oz. pravnih norm

= očitek storilcu, da se ni vedel tako kot mu nalagajo pravne, moralne in družbene norme, čeprav bi se po njih lahko ravnal. Krivda je v tem primeru vrednostna sodba.

3) normativno – psihološko pojmovanje krivde

krivda = storilčev negativni subjektivni odnos do norme, ki mu nekaj prepoveduje ali zapoveduje in do dejanja, ki ga je storil in posledice, ki je nastala. Naklep in malomarnost sta le dve obliki krivde, ne pa njeno bistvo in vsebina.

Krivda zajema 2 temeljni obliki: *naklep* (dolus) in *malomarnost* (Culpe)

3.7.2 Naklep

= največja intenzivnost storilčevega subjektivnega odnosa do norme, ki jo je prekršil. Zgrajen je na dveh psiholoških prvinah: *zavestni* (sposobnost storilčevega razuma v trenutku storitve k.d.) in *voljni* (ali je storilec mogel sam sebe obvladovati).

3.7.2.1 Direktni naklep

Storilec se je zavedal svojega dejanja in ga je hotel storiti.

zavestna sestavina direktnega naklepa:

- ali se je storilec zavedal vseh zakonskih znakov k.d. in njihovega bistva

- ali se je storilec zavedal prepovedane posledice, ali je imel o njej predstavo v njenem fizičnem pomenu in obsegu in v smislu njene socialno etične prepovedanosti
- ali se je zavedal vzročne zveze med svojim ravnanjem in prepovedano posledico voljna sestavina direktnega naklepa → Ugotoviti je treba, ali je storilec tisto dejanje, ki se ga je zavedal in tisto posledico, ki jo je imel v svoji predstavi, tudi hotel storiti. Hotenje posledice je znak naklepa v katerem se izrazi storilčeva volja.

3.7.2.2 Eventualni naklep

Storilec se je zavedal, da lahko zaradi njegovega ravnanja nastane prepovedana posledica, pa je privolil, da posledica nastane.

zavestna sestavina eventualnega naklepa → Sodišče mora ugotoviti ali se je storilec zavedal vseh zakonskih znakov k.d., enako kot pri direktnem naklepu; ali se je zavedal možnosti da bo iz njegovega ravnanja nastala prepovedana posledica; ali se je zavedal vzročne zveze med svojim ravnanjem in nastankom prepovedane posledice.

voljna sestavina eventualnega naklepa → Imeti mora nižjo stopnjo kot pri direktnem naklepu. Tu ne gre za hotenje posledice, marveč samo za privolitev. Upošteva se tudi indiferentnost. To je treba ugotoviti in dokazati, ne le spekulirati.

Sodišče mora ugotoviti obstoj obeh elementov, zavestnega in voljnega. Če ni dejstev, ki bi dokazovala storilčevo privolitev, potem eventualni naklep ni podan. Eventualni naklep je spodnja meja naklepa in z njo razmejujemo naklepna d.d. od tistih, ki so bila storjena iz malomarnosti. Glede kaznivosti ni razlike med direktnim in eventualnim naklepom, upošteva pa se pri odmeri kazni.

3.7.2.3 Ugotavljanje naklepa

Storilčeva zavest mora pri obeh stopnjah naklepa zajeti vse zakonske znake k.d. Ne zadostuje samo objektivna ugotovitev dejstva, da je storilec kršil predpise.

- Če postane protipravnost zakonski znak k.d. to pomeni, da se mora storilec zavedati tudi formalne protipravnosti ali nezakonitosti svojega dejanja.
- V ostalih primerih zadostuje storilčeva zavest o občečloveški, moralni in družbeni prepovedanosti. Storilca ne more opravičevati nepoznavanje prava, če je vedel ali bi vsaj moral in mogel vedeti, da je dejanje prepovedano.
- Včasih so v zakonu navedene okoliščine kot npr.:kdor vedoma ne ravna po predpisih, kdor ve da je bil denar ponarejen, ... in takrat je treba ugotoviti ali je storilec vedel za tisto okoliščino, ki je imenovana. Storilčeva zavest mora biti na stopnji gotovosti.

NAMEN = zavestna usmerjenost k cilju, smotru, ki ga storilec zasleduje s storitvijo k.d.

- 1) Namen je lahko bistven ali celo izrecen zakonski znak k.d. (politična k.d.). Za ta dejanja je poleg direktnega naklepa treba ugotoviti tudi osebni namen (dolus coloratus). Ni potrebno, da je storilčev namen uresničen, temveč zadostuje že, da je storil v opisu dejanja določena izvršitveno dejanje, ki objektivno vodi k temu, da bi se namen storilca uresničil.
- 2) V nekaterih primerih zakon neposredno uporablja besedo namen.
- 3) Namen, ki ga je hotel storilec doseči s k.d., pa je zelo pomemben tudi če ni zakonski znak k.d., zlasti v zvezi s pravno kvalifikacijo storjenega k.d. Upoštevati smemo le tisto kar je nedvomno ugotovljeno, ne pa izhajati iz domnev.

3.7.2.4 Posebne oblike naklepa

Direktni naklep se pojavlja v zelo različnih oblikah. Te oblike vplivajo na odmero kazni.

- 1) a) dolus determinatus = DOLOČNI NAKLEP → Posledica je v natančno tisti obliki, kot jo je storilec predvideval.
b) dolus generalis = SPLOŠNI NAKLEP → Storilec je v naklepu npr.: telesno poškodoval drugo osebo ne da bi se odločil za katero njenih oblik, kot so lahka, huda ali posebno huda telesna poškodba
- 2) a) dolus praemeditatus = PREMIŠLJEN NAKLEP → Storilec je premišljeno, načrtovano zasnoval, pripravil in izvršil k.d.
b) dolus repentinus = HIPNI ALI NENADNI NAKLEP → Storilec je reagiral v trenutku, na mah, ko je torej njegova odločitev takojšen, trenuten odziv na določen položaj, emocionalen, izzvan, impulziven ali povzročen zaradi prestrašenosti, hude razdraženosti, ...
Te okoliščine vplivajo včasih na kvalifikacijo k.d., včasih pa samo na odmero kazni.
- 3) dolus coloratus = OBARVANI NAKLEP → Zanj zakon izrecno ali po naravi stvari zahteva poseben storilčev namen in zaradi tega za tisto k.d. eventualni naklep ne zadošča.

3.7.3 Malomarnost

Je milejša in po nastanku mlajša oblika krivde. Pojavila se je, ko so začeli uporabljati nove oblike energije in naprave, ki so po svoji naravi nevarne, povezane z različnimi tveganjem, to pa zahteva od ljudi več pozornosti, vestnosti, odgovornosti, ... Malomarnost je vsaj v kazenski zakonodaji ostala izjemna oblika krivde pri nekaterih sicer tipičnih naklepnih k.d. Iz malomarnosti storjeno k.d. je kaznivo samo, če je tako določeno v zakonu, in v teh primerih je predpisana občutno milejša kazen kot pri naklepnih k.d.

§ 18. KZ: K.d je storjeno iz malomarnosti, če se je storilec zavedal, da zaradi njegovega ravnanja lahko nastane prepovedana posledica, pa je lahkomišlno mislil, da jo bo lahko preprečil ali da ne bo nastala; ali če se ni zavedal, da lahko nastane prepovedana posledica, pa bi se bil po okoliščinah in po svojih osebnih lastnostih tega moral in mogel zavedati.

3.7.3.1 Zavestna malomarnost

Storilec se je zavedal, da zaradi njegove storitve ali opustitve lahko nastane prepovedana posledica, pa je lahkomišlno mislil, da jo bo lahko preprečil ali da ne bo nastala. Sodišče mora ugotoviti:

- ali se je zavedal vseh zakonskih znakov k.d.
- ali se je zavedal, da iz njegovega dejanja lahko nastane prepovedana posledica
- ali se je zavedal vzročne zveze (svoje ravnanje → posledica)

Glede zavestnega elementa se malomarnost ne ločuje od eventualnega naklepa. Zavestno malomarnost pa razločuje od eventualnega naklepa to, da ni storilčevega hotenja oz. njegove privolitve v nastanek posledice. Lahkomiselnost pomeni, da je bilo storilčevo ravnanje površno, nemarno, neodgovorno, ... in se izraža na 2 načina:

- kot storilčevo lahkomišlno mnenje, da bo posledico lahko preprečil (precenjevanje svojih sposobnosti ali napačen račun)

- kot storilčevo lahkomišno mnenje, da prepovedana posledica ne bo nastala (odžene skrb, ki se pojavi v njegovi zavesti in si misli »saj se ne bo nič zgodilo.«)

3.7.3.2 Razmejitev med eventualnim naklepom in zavestno malomarnostjo

- I. Frankova formula = Storilec je privolil v prepovedano posledico (eventualni naklep – direktni naklep → SLABOST: zgrajena je na hipotetični predpostavki, kar pomeni težavo pri dokazovanju), kadar od svojega ravnanja ne bi odstopil tudi tedaj ne, kadar bi zanesljivo vedel, da bo nastala prep. posledica.
- II. Za zavestno malomarnost gre samo v primerih, ko je storilec svoje pričakovanje, da bo posledico lahko preprečil ali pa da ne bo nastala, oprl na določena dejstva in okoliščine, ki opravičujejo njegovo upanje in prepričanje. Singerjeva formula (Ko takšnih dejstev ali okoliščin ni bilo, naj bi šteli, da je bil podan eventualni naklep) → SLABOST: Za malomarnost je bistveno da je storilec lahkomišeln in če bi to oprli na te okoliščine, ali bi mu sploh lahko kaj očitali.
- III. Eventualni naklep mora biti dokazan in popolnoma nedvomen. Sporni, mejni primer in primer, ki dopušča dvom o tem, ali je storilec v posledico privolil, pa je treba raziskati kot možno zavestno malomarnost, če gre za dejanje, ki je kaznivo tudi če je storjeno iz malomarnosti.

3.7.3.3 Nezavestna malomarnost

Storilec se ni zavedal, da iz njegovega ravnanja lahko nastane prepovedana posledica, pa bi se bil po okoliščinah in po svojih osebnih lastnostih tega moral in mogel zavedati. Ni ne zavesti ne storilčeve volje glede prepovedane posledice. Namesto, da bi raziskovali to, kar je bilo v storilčevi psihi (zavesti in volji – pri tej obliki krivde ni ne zavesti in ne volje), se sprašujemo o tem, kar naj bi bilo, bi moralo biti, pa v resnici ni bilo in ali to lahko storilcu očitamo. To ne pomeni, da v kriminalno cono sodijo naključne nesreče, in tudi tega ne, da bi smeli v kazensko pravo skozi ta vrata spuščati objektivno odgovornost. Ali ni to uvajanje objektivne odgovornosti? Sklicujemo se na to, da je potrebo po tej krivdi prineslo sodobno življenje, ki prinaša velika tveganja. Ne smemo pozabiti, da morata biti krivda (nezavestna malomarnost) in očitek, ki ji je osnova, dokazana, ne pa predpostavljena.

3.7.3.4 Kriterij za razmejitev nezavestne malomarnosti in naključja

objektivni kriterij → Ali se je bil storilec glede na objektivne okoliščine moral zavedati prepovedane posledice. Merilo je povprečen človek in ne konkreten človek.

~ treba je ugotoviti koga je obvezovala dolžnost kaj ukreniti, da prepovedana posledica ne bi nastala. Kdor ni bil obvezan, ni odgovoren in rečemo, da je šlo za naključje.

~ treba je ugotoviti vsebino dolžnostnega ravnanja.

Če se ne da ugotoviti dolžnostnega ravnanja in njegove vsebine, gre za naključje in ne krivdo.

subjektivni kriterij → »pa bi se bil po okoliščinah in svojih osebnih lastnostih tega moral in mogel zavedati.«

Če se ugotovi objektivni kriterij, subjektivni kriterij pa ne; potem ne gre za krivdo.

Pravila, ki jih moramo upoštevati pri subjektivnem kriteriju:

- od nikogar ni moč zahtevati več kot zmore
- od nikogar ni mogoče pričakovati čudežev

Treba je upoštevati tudi individualne lastnosti storilca, ki so lahko nadpovprečne, ...

Merilo je konkreten človek in ne povprečen človek.

Kazenskopravna intervencija je upravičena kadar lahko pri storilcu ugotovimo kriminalni odnos.

3.7.3.5 Malomarnostna kazniva dejanja

To niso k.d., ki so kazniva tudi iz malomarnosti ampak so poseben tip k.d. Nehotene nenaklepne povzročitve smrti in telesnih poškodb, ki nastanejo pri izvajanju kakšne potrebne dejavnosti, ki pa so tvegane. Feuerbach je našel rešitev v konstrukciji ogroževalnega kaznivega dejanja:

Med ravnanje storilca in posledico je vstavil ogrožanje. Storilec ima naklep do ogrožanja, ne pa do poškodbene posledice do katere očitamo malomarnost.

primer: k.d. zoper splošno varnost ljudi in premoženja

k.d. zoper varnost javnega prometa, ...

Značilno je dolžnostno ravnanje in njihova kršitev predstavlja temelj za kaznivost teh k.d.

Vzročne zveze ni, če nastanek prepovedane posledice ni objektivno predvidljiv.

Temeljni elementi strukture malomarnostnega k.d.:

1. Izvršitveno dejanje, ki kot storitev ali kot opustitev pomeni kršitev dolžnostnega ravnanja. Ta kršitev je lahko zavestna ali nezavestna, s čimer se izraža stopnja nevrednosti storilčevega ravnanja, ki jo je treba upoštevati pri odmeri kazni.
2. Malomarnostno k.d. ima poškodbo zavarovane dobrine za prepovedano posledico.
3. Vzročna zveza med kršitvijo dolžnostnega ravnanja in nastalo poškodbeno posledico je treba pojmovati drugače kot pri tipičnih naklepnih k.d. (malomarnost ni oblika krivde, marveč je subjektivna lastnost ravnanja)
 - (a) Objektivna predvidljivost poškodbene posledice
 - (b) Če bi poškodbeno posledico nastala kljub temu, da bi obtoženec storil vse, kar mu je velevalo dolžnostno ravnanje, potem vzročna zveza ne obstaja.
4. Krivda se ravna po pravilih, ki smo jih obdelali v zvezi s subjektivnim kriterijem za ugotavljanje nezavestne malomarnosti.

3.8 Odgovornost za hujšo posledico

Vprašanje je od česa je nastala hujša posledica.

- 1) Modaliteta kaznivega dejanja za katero je značilno, da obsega poleg tipičnih znakov k.d. še kake druge okoliščine (kvalificirano kaznivo dejanje → posebna okoliščina se kaže v hujši posledici. Storilčev naklep je obsegal vse elemente v oznaki k.d. Temeljno dejanje zaradi te okoliščine predpisuje strožjo kazen). → Takšno k.d. ima vse zakonske znake temeljnega k.d. in še enega ali več zraven, glede vseh pa mora biti podan storilčev naklep.
- 2) Včasih zakonodajalec dopušča, da se pri enem k.d., kjer nastane hujša posledica, dopušča dejanje v steku z nekim drugim k.d., ki ima tako posledico.

primer: posilstvo v steku s hujšo telesno poškodbo. Naklep obstaja tako za posilstvo kot za hujšo telesno poškodbo = kaznivo dejanje kvalificirano s hujšo posledico
- 3) Ko iz storilčevega dejanja nastane hujša posledica, vendar mu ne moremo očitati naklepa ampak malomarnost.

primer: storilec nekoga zabode z namenom, da bi ga hudo telesno poškodoval. Oškodovanec pa nato umre. Če bi bilo mogoče dokazati naklep za umor, bi ga lahko preganjali za umor, čeprav je smrt nastala za zamikom. → Očitamo mu lahko le naklep za hujšo telesno poškodbo. Ker nam pri tem ostane nekaj nepokritega (hujša posledica) in (1.) iz tega se je razvila posebna odgovornost

(dolus eventualis). Storilec je predvideval več posledic, bolj in manj verjetne, zato je storilec naklepno odgovoren za vse posledice. Storilec je torej odgovoren, naklepno odgovoren za hujšo telesno poškodbo in umor. (2.) Nato se je razvila preteventencionalna posledica (prekonaklepna posledica), kar pomeni, da je storilec naklepno odgovarjal za hujšo telesno poškodbo, za umor pa iz malomarnosti (ker gre tu preko naklepa). (3.) Iz tega se je razvila sedanja odgovornost za hujšo posledico. Za to obliko odgovornosti morajo biti izpolnjeni določeni pogoji (§ 19.): - temeljno dejanje je storjeno naklepno, posledica pa je takšna, da je storilcu mogoče očitati le malomarnost. *****str.52 – risbica*****

- vzročna zveza med izvršitvenim dejanjem, temeljno posledico in hujšo posledico
- (formalne narave) zakon mora določati to novo inkriminacijo

RAZLIKA MED POVZROČITVIJO K.D. IZ MALOMARNOSTI IN ODGOVORNOSTJO ZA HUJŠO POSLEDICO

Glede na krivdo storilca sta dejanji drugačni. K.d. iz malomarnosti so vseskozi malomarna, pri k.d. za katera velja odgovornost za hujšo posledico pa se začnejo naklepno, izvršitev je naklepna; glede posledice pa storilcu lahko očitamo malomarnost. Ugotavljanje krivde za malomarnost glede hujše posledice lahko privede do objektivne odgovornosti.

3.9 ZMOTA

3.9.1 Pojem zmote

ZMOTA = napačna predstava, predstave sploh ni

Posameznik ima o nekem dejstvu, ki je pomembno pri neki zadevi napačno predstavo ali pa je sploh ni. Gre za neskladje med posameznikovo predstavo in realnostjo. Storilec je imel o neki okoliščini, ki je pomembna za neko k.d. napačno predstavo.

Delitev zmote:

3.9.2 Dejanska zmota

= zmota o okoliščinah

1) **zmota o zakonskem znaku k.d.** = o enem izmed znakov dejanja ima storilec napačno predstavo.

primer: nekdo pomotoma obleče tuj plašč. Gre za zmoto o tem, da je plašč njegov.

Storilcu manjka zavest za naklep. Zavest je defektna zato govorimo o zrcalni ali negativni podobi naklepa. → dejanska zmota v ožjem pomenu

Vedno izključi naklep, je negacija naklepa. Lahko gre za zmoto o k.d., ki imajo lahko dvojno naravo: zmota o zakonskem znaku, ki je pravne narave (zgornji primer) in zmota o zakonskem znaku, ki ima fizično naravo (spodnji primer)

primer: spolno občevanje z osebo, ki je mlajša od 15 let.

2) **zmota o okoliščinah k.d., ki bi bilo dovoljeno, če bi okoliščine zares obstajale** → Storilec misleč da je napaden, napade neko drugo zavarovano dobrino (primer: putativni silobran, putativna skrajna sila) = dejanska zmota v širšem pomenu

učinek dejanske zmote

Vedno je izključen naklep. Če je mogoče storilcu očitati malomarnost, ko je v zмотo zašel, bo odgovarjal za tisto k.d. storjeno iz malomarnosti. Glede na ta kriterij delimo zмотo na :

- **neopravičljivo zмотo = izogibna zмотa** → Storilcu je mogoče očitati malomarnost
- **opravičljivo zмотo = neizogibna zмотa** → Storilcu malomarnosti ne moremo očitati. V tem primeru se kazenska odgovornost popolnoma izključi.

Teorija je razvila tudi druge vrste zмотe:

- **zмотa o objektu** = storilec je v zмотi o objektu k.d.
primer: Storilec ukrade sliko misleč da je original, izkaže pa se da je ponaredek. Gre za zмотo o predmetu in ne učinkuje na odgovornost storilca, lahko pa učinkuje na kvalifikacijo.
- **zмотa o osebi, subjektu** = Storilec je v zмотi zoper katero osebo je storil k.d. Ta zмотa ne vpliva na kvalifikacijo. Če je ta oseba posebej (lastnost osebe) zavarovana, uživa posebno varstvo, potem gre za kvalificirano dejanje.
primer: diplomat
- **zмотa o vzročni zvezi** = Vzročnost dogodka je potekala na poseben način:
 - a) Storilec je usmeril dejanje, da bi nastala posebna posledica, vendar ta posledica nastane zaradi drugega vzroka. Nastane posledica, ki jo je imel storilec v naklepu. Drugačen potek je irelevanten. Storilec je vseeno odgovoren.
 - b) zgrešen udar = abenatio ictus primer: A je v gostilniškem prepiru dvignila steklenico nad B z namenom, da ga hudo telesno poškoduje. B se umakne, steklenica pa zadene C.

$$\begin{array}{l} \nearrow B \\ A \rightarrow C \end{array}$$

Imamo poskus k.d. proti B v steku z dokončanjem dejanja zoper C iz malomarnosti.

Opređeljujemo ga kot stek poskusa, ki je naklepen in izvršitvijo iz malomarnosti.

Storilec je začel dejanje proti eni zavarovani dobrini zaradi zunanjih okoliščin pa je storil k.d. zoper drugo zavarovano dobrino. Te zмотe ne izključujejo kazenske odgovornosti, pride le do drugačne kvalifikacije. * Pri zмотi o osebi je predstava zoper katerega izvršuje k.d. v njem samem, pri zgrešenem udaru pa ima storilec naklep za izvršitev.

3.9.3 Pravna zмотa

= Storilec je bil v zмотi o tem ali je dejanje prepovedano.

Predpostavka pravne norme je, da jo ljudje poznajo. Z razširitvijo kazenskega področja in z gibanjem prebivalstva pa ta predpostavka ni več prepričljiva. Pojavijo se ideje, da bi morali izključiti kazensko odgovornost. Do sedaj ima le učinek glede odmere kazni. Novi KZ pravi, da se lahko izključi kazenska odgovornost, če storilec iz opravičljivih razlogov ni vedel za pravno normo.

primer: Rom, ki je bil »poročen« z dekletom mlajšim od 14 let.

- Pri zavestni malomarnosti se storilec mora zavedati, da utegne iz njegove storitve ali opustitve nastati prepovedana posledica.
- Pri nezavestni malomarnosti pa je treba ugotoviti, ali bi se storilec tega vsaj moral in mogel zavedati.

§ 21. / 2. : Zakonik določa, da sme sodišče storilca mileje kaznovati, če bi se takšni zмотi lahko izognil. Neopravičena, izogibna zмотa ne izključuje kazenske odgovornosti. Pri opravičeni, neizogibni zмотi pa ni krivde in kazenske odgovornosti.

3.10 Pripravljalna dejanja in poskus

3.10.1 Stopnje pri uresničevanju kaznivega dejanja

Stopnje ali faze pri uresničevanju k.d.:

- I. **GOLI NAKLEP** = stopnja, ko se storilec odloča in odloči, da bo storil k.d. (obstaja le notranja odločitev) → nikoli ni zajet v kriminalno cono (nekdo ne more biti kazensko odgovoren za to kar misli, čustvuje)
- II. **PRIPRAVLJALNA DEJANJA** = stopnja, ko storilec začne svojo odločitev uresničevati tako, da je to mogoče zaznati v zunanjem svetu (v zunanjem svetu še ne uresničuje zakonskih znakov kakšnega k.d.)
- III. **IZVRŠITVENA DEJANJA** = stopnja, ko začne storilec uresničevati k.d. (izvršuje njegove zakonske znake)
- IV. **DOKONČANO KAZNIVO DEJANJE** = stopnja, ko nastane prepovedana posledica (uresničeni so vsi zakonski znaki k.d.)

Zunanja manifestacija storilčevih notranjih miselnih ali čustvenih doživljanj pa utegne biti kazniva. Za k.d. se sme praviloma šteti le dokončano k.d., se pravi dejanje, ki ima vse znake k.d. vključno s prepovedano posledico (izjemoma tudi izvršitvena k.d. – poskus k.d. ali pripravljala dejanja).

3.10.2 Pripravljalna dejanja

= zunanje, objektivno zaznavne manifestacije storilčeve odločitve, da bo storil k.d. Storilec z njimi še ne uresničuje kakšnega zakonskega znaka k.d. Storilec šele pripravlja sredstva za storitev, ustvarja možnosti in pogoje za storitev, pridobiva sodelavce ali zasleduje žrtev, da bi spoznal njene navade, si ogleduje kraj dejanja, organizira izvršitev k.d., ...

So načeloma nekazniva (praviloma še niso napadeni niti oboroženi objekti kazenskopravnega varstva, zelo oddaljena od prepovedane posledice, še vedno lahko odstopi od dokončanja k.d.).

Vrste pripravljanih dejanj:

- delictum sui generis = pripravljala dejanje v zakoniku določeno kot posebno kaznivo dejanje
- delictum preparatum = v kazenskem zakoniku je določena kaznivost celotne pripravljalne faze za določeno k.d.
- delikt lotevanja

delictum sui generis

Neko ravnanje, ki je po svoji naravi sicer pripravljala za izvršitev določenega k.d., inkriminirano kot posebno k.d. z vsemi temeljnimi elementi in z zakonskimi znaki k.d. primer: izdelava, pridobitev in odtujitev pripomočkov za ponarejanje, hudodelsko združevanje; dogovor za kaznivo dejanje.

Če je v takšnih primerih storilec najprej uresničil znake k.d., ki je pripravljala v razmerju do drugega k.d., potem pa še dokončal k.d., ki ga je pripravljala, imamo opraviti z navideznim stekom zaradi razmerja subsidiarnosti.

delictum preparatum

Ravnanja, ki se v odnosu do kake prepovedane posledice pojavijo kot pripravljala. Kazenski zakonik SFRJ: Inkriminirana je bila celotna pripravljala faza določenega k.d. in ni bilo določeno, katera v resničnosti storjena dejanja se smejo šteti za pripravljala. Takšna inkriminacija je na široko odpirala vrata za samovoljo nosilcev oblasti, ki so organe državne kazenske represije po tej, navidez zakoniti poti, zlorabljali za kazenski pregon političnih nasprotnikov.

KZ je zavrnil inkriminacijo pripravljalnih dejanj v obliki delictum preparatum.

delikt lotevanja

»Kdor stori dejanje, ki meri na to da bi ...« »Kdor podvzame ...« »Kdor se loti ...« Zakonski opis k.d. v takšnem primeru nima nikakršne omejitve, nobene z zakonom določene objektivne oporne točke, s katero bi sodišče presoјalo, kaj sodi v ta delikt lotevanja in kaj ne. Inkriminacija je absolutno nedoločena in je zato v nasprotju za načelom zakonitosti in določenosti dejanja v zakonu.

KZ ni sprejel takšne zakonodajne oblike za inkriminiranje pripravljalnih dejanj.

3.10.3 Izvršitvena dejanja in poskus

izvršitvena dejanja = dejanja, s katerimi storilec izvršuje zakonske znake k.d. Storilec je prišel od priprav k neposredni izvršitvi k.d. Prepovedana posledica pa ni ali še ni nastala. V kazenskem pravu jih obravnavamo pod imenom:

poskus kaznivega dejanja = storilec je poskusil uresničiti prepovedano posledico, pa mu to ni uspelo, ali se je premislil, še preden je uresničil prepovedano posledico.

(a) objektivna stran poskusa → Storilec je uresničil nekatere znake k.d. (nedokončan poskus) ali vse njegove znake (dokončan poskus) in tako spravil v nevarnost zavarovano dobrino. Ni pa uresničil prepovedane posledice.

(b) subjektivna stran poskusa → Storilec je ravnal naklepno, določno in na videz vidno. V obliki izvršitvenih dejanj je izrazil svojo voljo uresničiti prepovedano posledico. Objektivni kriterij mora imeti prednostno vlogo, subjektivni pa le dopolnilno.

KAZNIVOST POSKUSA

- Poskus je kazniv, če gre za k.d., za katero se sme po zakonu izreči tri leta zapora ali hujšo kazen
- Za poskus drugih k.d. pa samo tedaj, če zakon izrecno predpisuje, da je kazniv tudi poskus.

Poskus torej praviloma ni kazniv, marveč samo ob določenih pogojih.

Naš KZ je sprejel objektivno – subjektivno koncepcijo poskusa → Potrebna je objektivna protipravnost in nevarnost storilčevega ravnanja, ki je ogrozil zavarovano dobrino in jo spravil v nevarnost. Ta nevarnost se še ni uresničila kot poškodba zavarovane dobrine, razodeti pa je morala storilčev naklep, njegovo zavest in voljo uresničiti prepovedano posledico.

Zakonik v posameznih primerih določi kaznivost poskusa tudi pri k.d. za katera je predpisana kazen milejša od treh let zapora.

primer: poskus podtakniti ali zamenjati otroka.

Gre za protipravno in nevarno ogrožitev posameznega in posebnega objekta kazenskopravnega varstva, ki razodeva tolikšno stopnjo storilčeve krivde, da je predpisana kaznivost poskusa. Kadar je poskus v zakonu kazniv, se storilec kaznuje v mejah kazni, ki je predpisana lahko pa tudi mileje. Zakon prepušča sodišču presojo o tem, koliko je storilec s poskusom ogrozil zavarovano dobrino in koliko se je izrazil njegovo hotenje uresničiti prepovedano posledico.

Kadar je poskus kazniv po zakonu, je praviloma podano k.d., razen če je bil poskus ena izmed okoliščin, ki bi jih sodišče upoštevalo pri uporabi instituta dejanja majhnega pomena. → omilitev kazni pod mejo, ki je predpisana za tisto k.d.

Poskus po naravi stvari, pojmovno ni mogoč pri vseh k.d.

primer: neprava opustitvena k.d., verbalni delikti, sodelovanje pri pretepu, malomarnostna k.d.

Poskus tudi ni mogoč v primerih, ko je pojmovno ali izrecno zajet z opisom zakonskega dejanskega stana kakega k.d.

primer: poskus k.d. nedovoljene prekinitve nosečnosti.

RAZMEJITEV MED PRIPRAVLJALNIMI DEJANJI IN POSKUSOM

(a) **objektivni kriterij razmejitev** → Za poskus se lahko šteje samo tisto storilčevo dejanje ali ravnanje, ki pomeni začetek izvršitve k.d. Kadar je izvršitveno dejanje izrecen sestavni del zakonskega opisa določenega k.d., eden od njegovih zakonskih znakov, potem poskus podan brž ko je storilec to storil.

primer: goljufija

Če je med zakonskimi znaki kakega k.d. določeno kakšno sredstvo ali način storitve, je poskus podan, brž ko storilec to sredstvo ali način storitve uporabi.

primer: poskus povzročitve splošne nevarnosti, poskus k.d. izsiljevanja.

- Nekatera kazniva dejanja so sestavljena iz dveh ali tudi iz več izvršitvenih dejanj (=večaktna kazniva dejanja) in v takšnih primerih je poskus podan, ko je storilec storil katero izmed teh dejanj.

primer: poskus posilstva

izvršitveno dejanje: naravno izvršitveno dejanje (ravnanje, ki uresničuje, kar je za k.d. bistveno) in zakonsko izvršitveno dejanje

Med izvršitvena dejanja pa štejemo tudi tista ravnanja, ki so sama po sebi pripravljalna, če izpolnjujejo dva pogoja:

- ❖ ravnanja so sestavni del kriminalnega načrta
- ❖ ravnanja so neposreden pogoj za izvršitveno dejanje

(b) **subjektivni kriterij razmejitev** → Gre za vsebino storilčevega naklepa.

Če kako ravnanje ni izvršitveno v objektivnem smislu, kot zakonsko določeno ali naravno izvršitveno dejanje, potem poskusa ni, ne glede na eventualne domneve, da je imel storilec namen izvršiti določeno k.d.

RAZMEJITEV MED POSKUSOM IN DOKONČANIM KAZNIVIM DEJANJEM

To vprašanje je odločilno za pravno kvalifikacijo kakega dejanja. Če naklep glede dejanj storilcu v konkretnem primeru ni mogoče dokazati, potem ne gre za poskus, lahko pa gre za dokončano k.d. iz § 137.

premoženjska k.d. → Dejanje dokončano, ko je z odvzemom stvari onemogočeno razpolaganje z njo prejšnjem imetniku ter pride stvar v storilčevo dejansko razpolaganje (teorija aprehenzij).

3.10.4 Neprimeren poskus

= Včasih se zgodi, da prepovedana posledica ne nastane zato, ker je storilec uporabil kakšno sredstvo, s katerim tiste posledice ni mogel povzročiti, ali pa je izvrševal k.d. na ali proti predmetu, na katerem ali proti kateremu tistega k.d. ni mogel izvršiti.

primer: storilec uporabi neuporabno orožje, žepar ukrade prazno denarnico

Poskus je neprimeren, če z uporabljenim sredstvom ali proti danemu predmetu v danem položaju tudi nihče drug ne bi mogel povzročiti prepovedane posledice, tudi v primeru, če bi ravnal bolj spretno.

Poskus je lahko neprimeren samo zaradi neprimernosti konkretno uporabljenega sredstva ali samo zaradi neprimernosti konkretnega objekta ali obojega hkrati.

KZ § 23. Sodišče sme odpustiti storilcu kazen, ki poskuša storiti k.d. z neprimernim sredstvom ali proti neprimernemu predmetu. KZ šteje neprimeren poskus načeloma za kazniv (sodišče ga lahko oceni kot dejanje majhnega pomena). Zakonik ne

razločuje med absolutnim in relativnim neprimernim poskusom. Sodišče sme izreči: sodni opomin, pogojno obsodbo, omilitev kazni.

3.10.5 Prostovoljni odstop

= Storilec se je premislil in med izvrševanjem k.d. odnehal ali pa je prostovoljno preprečil nastanek prepovedane posledice. KZ v takem primeru pooblašča sodišče, da storilcu odpusti kazen (kriminalnopolitične narave) → spodbuda storilcem naj odnehajo

Ne glede na to je poskus podan tudi v primeru, ko je storilec prostovoljno odstopil, saj je do takrat že opravil nekatera ali celo vsa potrebna izvršitvena dejanja. Podan je le, če se je storilec po lastni volji in ne pod vplivom kakšnih zunanjih, od njega neodvisnih okoliščin odločil, da bo opustil nadaljnje izvrševanje zakonskih oz. naravnih znakov k.d. oz. da bo preprečil nastanek prepovedane posledice.

1. **Prostovoljni odstop pri nedokončanem poskusu** → Storilec po svoji volji preneha z izvršitvenimi dejanji. Zadostuje njegova nadaljnja pasivnost. Lahko se to stori tudi na prošnjo žrtve ali njenega prigovarjanja. Toda prostovoljnost je podana samo, če se storilec zaveda, da bi dejanje sicer lahko dokončal in uresničil prepovedano posledico.
2. **Prostovoljni odstop pri dokončanem poskusu** → Storilec prostovoljno prepreči nastanek posledice. Storilec je dovršil vsa potrebna izvršitvena dejanja, vendar posledica časovno ali krajevno ni neposredno vezana na izvršitveno dejanje, temveč nastane šele pozneje ali v kakem drugem kraju.
primer: storilec ima namen požgati hišo, nato pa se premisli in požar pogasi. Pri dokončanem poskusu prostovoljni odstop ni vedno mogoč. Storilčeva brezuspešna prizadevanja da bi preprečil posledico, ne štejejo za odstop. Ne odpravlja niti nevarnosti poskusa niti storilčeve kazenske odgovornosti. KZ daje sodišču možnost, da preceni ali je v danem primeru mogoče storilcu kazen odpustiti ali pa uporabiti katero drugo možnost, vse do najvišje možne meje za poskušeno k.d. predpisane kazni.

DRUGO SAMOSTOJNO KAZNIVO DEJANJE, STORJENO MED POSKUSOM

Storilec sicer prostovoljno odstopi od dokončanja k.d., toda posamezna izvršitvena dejanja, storjena med izvrševanjem končnega dejanja, so kakšno drugo samostojno k.d.

primer: Izdelava krive listine za namen goljufije.

V tem primeru je podan stek, ker gre za dve samostojni kriminalni količini. Za prvo dejanje mu sme sodišče kazen odpustiti ali omiliti, za drugo pa izreči primerno kazen, ter odmeriti za obe dejanji enotno kazen po pravilih o odmeri kazni pri steku.

kvalificiran poskus → Drugo k.d., ki ga je storilec storil na poti do uresnitve prepovedane posledice, od katere je prostovoljno odstopil, nima narave samostojnega k.d. in zato je v navideznem steku s poskušanim k.d.

3.11 Udeležba

3.11.1 Pojem udeležbe

Pri storitvi k.d. tako ali drugače sodeluje dvoje ali več oseb.

- osebe, ki neposredno sodelujejo pri uresnitvi k.d.
- ostali, ki so pri k.d. sodelovali kako drugače

organizirana kriminaliteta → Visoko donosni posli (trgovanje z orožjem, belim blagom, ...)

Značilnosti: hierarhija, povezanost znotraj skupine, tajnost, visoki dobički, organiziranost

Takšno sodelovanje je bistveno bolj nevarno kot če k.d. izvrši posameznik. KZ je izpustil institut organizatorja hudodelske združbe. Prej je odgovarjal za dejanja, ki jih je združba zagrešila v okviru načrta. Prišlo je so pomislekov glede objektivne odgovornosti.

Temeljni obliki:

udeležba v širšem pomenu – sotorilstvo in druge oblike udeležbe (napeljevanje in pomoč)

udeležba v ožjem pomenu – napeljevanje in pomoč

Razlikovanje je pomembno zaradi pogojev, ki so potrebni za kvalifikacijo v eno ali drugo.

Pogoji za udeležbo:

- Sodelovati mora najmanj dvoje ljudi
Sodelovanje več ljudi pri istem k.d. = udeležba v širšem pomenu = MONISTIČEN PRINCIP
- Ni treba, da je sodelovanje udeleženca (v ožjem smislu) v neposredni zvezi s k.d., mora pa biti njegov pogoj.
- Objektivni pogoj se mora dopolnjevati s subjektivnim
(Zavest vsakega od udeležencev o skupnem delovanju. Vedeti morajo za storilca) → v širšem pomenu
(naklep glede k.d. in prepovedane posledice) → v ožjem pomenu

3.11.2 Sotorilstvo

3.11.2.1 Pojem sotorilstva

Odločilna je opredelitev storilstva.

Storilec = tisti, ki uresniči zakonski dejanski stan k.d. z vsemi sestavinami

Sotorilec = kdor s kom drugim uresniči zakonski dejanski stan k.d. ali njegove bistvene elemente.

Gre za delitev dela, da vsak od storilcev stori nekaj.

KZ § 25.: Za sotorilstvo gre, če več oseb skupno stori k.d. tako, da sodelujejo pri izvršitvi, ali tako, da s kakšnim drugačnim dejanjem odločilno prispevajo k njegovi izvršitvi.

- Sotorilec sam uresničuje zakonske znake k.d.
- Sotorilec ne uresničuje zakonskih znakov k.d.

3.11.2.2 Kriteriji za prepoznavanje sotorilstva:

objektivna – subjektivna koncepcija

Temeljni kriterij je objektiven (ali je določeno dejanje, ki ni neposredno izvršitveno dejanje, vplivalo na izvršitvena dejanja, ali so bila vsa dejanja udeležencev usklajena, usmerjena v isto posledico in organizirana po načelu delitve dela)

Subjektivni kriterij → Kdor ob izpolnjenem objektivnem kriteriju šteje dejanje za svoje, je sotorilec = cum animo avtoris

3.11.2.3 Kazenska odgovornost

Zavest pri skupnem delovanju nima vpliva na krivdo, ki jo ugotavljamo za vsakega posameznika posebej.

Sostorilstvo iz malomarnosti: primer: V JE dežurna ekipa za nadziranje reče, da je vse v reku in ne pregledujejo naprav, zato pa se zgodi nesreča.

Sostorilec je kazensko odgovoren v mejah svojega naklepa in malomarnosti.

1. primer: Oče in mati skupaj fizično ubijeta novorojenčka. Mati bi odgovarjala za detomor, oče pa za umor (tu gre za vpliv osebnih okoliščin).
2. primer: Ropi črpalkarjev. Tisti, ki je ubijal, je kriv za umor iz koristoljubja. Ker se nista dogovorila za umor, drugi, ki ga je čakal v avtu, ne odgovarja za eksces sostorilstva. Ko je šel z njim tudi drugič, mu lahko očitamo eventualni naklep.

3.11.2.4 Posredni storilec

Naš KZ tega pojma ne pozna in ga zaradi kaznivosti takšnega storilca niti ne potrebuje, saj bi odgovarjal kot sostorilec, napeljevalec ali pomagač.

= tisti, ki ob izpolnjenem subjektivnem pogoju prepriča nekoga drugega, da izpolni objektivne pogoje za k.d.

Teorija sprejema 3 možnosti:

1. Nekdo drugega spravi v zмотo in ga pripravi do tega, da v zmoti izvrši k.d.
primer: Nagovori ga naj vlomi v pisarno, iz katere naj mu prinese neko listino. Prepriča ga, da vlomi, da bi mu prinesel ljubezenska pisma s katerimi ga sedaj izsiljujejo. V resnici pa gre za listine z vojaško skrivnostjo.
2. Nekdo prisili drugega, da v situaciji skrajne sile stori k.d.
3. K.d. za katero je potrebna lastnost osebe.
primer: Uradna oseba bi nekoga nagovorila, naj stori neko dejanje, ki ga lahko stori le uradna oseba. Drugega štejemo za pomagača.

3.11.2.5 Nujno sostorilstvo

nujno sostorilstvo = Opis k.d. predpostavlja več sostorilcev (§ 354. – oborožen upor; § 295.) = kazniva dejanja srečanja → vse osebe so kaznive in vsa ravnanja udeležencev se gibljejo v isti smeri.

- ~ ravnanja udeležencev se dopolnjujejo (§ 198. – dvojna zakonska zveza)
- ~ ravnanja udeležencev si nasprotujejo (§ 136. – sodelovanje v pretepu)

Kaznivost drugega udeleženca je pogosto izključena.

primer: Noseča ženska pri nedovoljeni prekinitvi nosečnosti.

3.11.2.6 Kaznovanje sostorilcev

S kaznijo predpisano za k.d., ki so ga storili skupaj. To pa ni omejitev za individualizacijo zaradi objektivnih ali subjektivnih okoliščin.

3.11.2.7 Prostovoljni odstop

Mora preprečiti nadaljnje izvrševanje k.d. Osebna razmerja zaradi katerih KZ odpušča kazensko odgovornost se smejo upoštevati le kjer so podana (ta razmerja se nanašajo le na kazensko odgovornost in ne na druge okoliščine). Oseba, ki nima takšne lastnosti ne more biti sostorilec tega k.d., lahko pa je udeleženec v tem k.d.

primer: Uradni osebi reče prijatelj naj mu ponaredi neko listino.

3.11.3 Udeležba v ožjem pomenu

Ravnanja so sodelovanje pri tujem in ne svojem k.d.

Kazenska odgovornost:

- teorija o odvisnosti ali akcesornosti udeležbe → Naše pravo sprejema teorijo o omejeni odvisnosti.
Izhaja iz monistične koncepcije, ki pravi, da gre za eno samo k.d. ne glede na to koliko jih je udeleženi. Udeleženci se vežejo na glavnega storilca, ki pravi, da gre le za manjši prispevek.
- teorija o samostojnosti ali principalnosti udeležbe → Izhaja iz pluralistične koncepcije, ki pravi, da gre za več k.d. za vsakega storilca.
Pomeni neuspelega napeljevanja.
primer: Nekdo nekoga napeljuje za storitev hudega k.d., vendar mu ni uspelo.

Objektivni pogoj udeležbe:

1) Skupno delovanje glavnega storilca in udeležencev pri k.d. (udeležba je možna Subjektivni pogoj udeležbe (vezan je na objektivni pogoj):

- 1) Zajema zavest udeležencev pri uresničevanju k.d. Vedeti morajo za storilca.
- 2) Udeležba je lahko le naklepna.

Hujša oblika udeležbe konzumira milejšo.

primer: Če je sotorilec in udeleženec, odgovarja le za sotorilstvo, pri odmeri kazni pa se to upošteva.

Udeležba je mogoča tudi pri ***delicta propria*** = Udeleženec je lahko tudi tisti, ki nima posebnih osebnih lastnosti, ki jih zakon predpisuje za storilca (§ 271.)

3.11.4 Napeljevanje

- ❖ Napeljevalec pri bodočem storilcu povzroči odločitev, da bo storil k.d. Lahko je pobuda, utrjuje še nedokončno odločitev, povzroči dokončno odločitev.
- ❖ Nanašati se mora na določeno osebo in določeno k.d.
- ❖ Lahko je: + enkratno → Če se nanaša ne eno k.d.; če napeljuje več oseb za isto k.d.
 - večkratno
 - + posredno → Preko vmesnega napeljevalca.
 - neposredno
- ❖ Za napeljevanje je nujen naklep. Naklep mora biti dvojen: - za napeljevanje in za k.d. samo
- ❖ Napeljevalec se kaznuje kot, da bi k.d. sam storil.
Če dejanje storilca ostane pri poskusu, se tudi napeljevalec kaznuje za poskus. Lahko se zgodi, da je napeljevalec kaznovan strožje kot storilec.
primer: Mladenič je nagovoril prijatelja, da je umoril njegovo babico.
- ❖ Napeljevanje je lahko tudi kot posebno k.d. v primerih ko dejanje glavnega storilca ni kaznivo, ker sploh ni inkriminirano, napeljevanje pa se izkaže za kaznivo.
primer: Napeljevanje k samomoru (samostojnost oz. principalnost udeležbe).

3.11.5 Neuspelo napeljevanje

- Napeljevani k.d. ni storil niti ga ni poskusil storiti.
- Lahko se je dokončno odločil za storitev k.d., še preden je napeljevalec začel nanj vplivati.

- Ko stori storilec neko drugo k.d. in ne tisto za katerega je bil napeljevan.
kaznivost: Praviloma ni kaznovano, za hudo k.d. pa velja izjema (samostojno k.d.)
§ 26. / 2.: Neuspelo napeljevanje velja samo v primerih, če se je napeljevanje nanašalo na kazniva dejanja, za katera se sme po zakonu izreči tri leta zapora ali hujša kazen.

kaznivost: Veže se na k.d., ki je bilo v napeljevalčevem naklepu. Napeljevalec se kaznuje kot za poskus.

3.11.6 Pomoč

3.11.6.1 Pojem in pravna narava pomoči

(ravnanje udeleženca ni potrebno da je vzrok, mora pa biti pogoj nastale posledice)

► Dejanja pomoči so zunaj kroga po zakonu določenih ali naravnih izvršitvenih dejanj. Objektivno pomenijo le podporo, omogočanje, olajšanje, pripravljenost in podobna ravnanja in so po subjektivni strani samo sodelovanje pri tujem, ne pri svojem k.d. K.d. bi storilec lahko storil tudi brez pomoči pomagača, zato pomagačeva ravnanja tudi niso vzrok nastale prepovedane posledice v kazenskoopravnem pomenu vzročne zveze.

► **objektiven kriterij:** pomagač deluje naklepno, zavedajoč se, da pomaga storilcu.
subjektivni kriterij: povezanost med pomagačem in storilcem; pomagačev naklep. Pomagač mora vedeti, da pomaga pri določenem k.d., čeprav mu ni treba vedeti za individualno določeno osebo storilca.

naklep → Obsegati mora zavest, da pomaga in hotenje te pomoči, prav tako pa se mora nanašati na določeno k.d. Lahko je direkten ali eventualen.

dvojni naklep: - naklep za pomoč

- naklep za k.d. pri katerem pomaga

3.11.6.2 Oblike pomoči

Pomoč je mogoča samo pred izvršitvijo ali med izvrševanjem k.d., ne pa tudi po storjenem k.d. (lahko gre za samostojno inkriminirano dejanje). V zakoniku niso našteve taksativno ampak primeroma.

a) pomoč v fizični obliki → (1.) če da pomagač storilcu na razpolago sredstva za izvršitev k.d.

(2.) če odstrani ovire za izvršitev k.d. Možna je tudi kot opustitev, če koga obvezuje kakšna pravna dolžnost.

b) pomoč v psihični obliki → (1.) če da pomagač storilcu nasvet ali navodila, kako naj izvrši k.d.

(2.) če da pomagač storilcu vnaprej obljubi, da bo prikril k.d. storilca, sredstva s katerimi bo k.d. storjeno in sledove k.d. (osebno prikrivanje)

(3.) če pomagač vnaprej obljubi storilcu, da bo prikril predmete pridobljene s k.d. (stvarno prikrivanje)

Če je kdo z nasveti ali navodili utrdil še ne dokončano odločitev storilca, da bo storil k.d., imamo opraviti z napeljevanjem, ne pa s pomočjo.

3.11.6.3 Dve pravni naravi pomoči po storjenem kaznivem dejanju

Brez pomena je, če pomagač tistega kar je vnaprej obljubil, kasneje ne izpolni. Tega ne moremo šteti za prostovoljni odstop, ampak za pomoč, ker je tisto kar je kaznivo že storil (z obljubo ga je opogumil in podprl). Enako ravnanje po storjenem k.d. ima

lahko različno pravno naravo. Pomoč kot oblika udeležbe pri k.d. → Vnaprej mu obljubi, da mu bo po storjenem k.d. pomagal. Če mu vnaprej ne obljubi, gre za samostojno inkriminirano k.d. po

➤ § 287. → V tem primeru ne gre za pomoč. = osebna pomoč storilcu po storjenem k.d.

➤ § 221. → prikrivanje

Sodelovanje po storjenem k.d. ni udeležba.

3.11.6.4 Kaznivost pomoči

Pomoč je milejša oblika udeležbe zato zakon predvideva milejše kaznovanje. Uveljavljeno je načelo o odvisnosti udeležbe = storilec je dejanje storil ali vsaj poskušal storiti. Pri poskusu se tudi pomagač kaznuje za pomoč.

3.11.6.5 Pomoč kot posebno kaznivo dejanje

primer: - Pomoč pri samomoru po § 131. → Če bi sledili teoriji o odvisnosti udeležbe, kjer storilec ni storil k.d., to ni kazniva oblika udeležbe. Vendar je smotrno pomagača kaznovati, ker je njegovo dejanje dovolj zavrženo.

- § 132. – Nedovoljena prekinitiv nosečnosti → Ženska sama se ne kaznuje

- § 221. - Prikrivanje

- § 287. – Osebna pomoč storilcu po storjenem k.d.

- § 296. – Omogočanje bega osebi, ki ji je odvzeta prostost } če nista obljubljeni vnaprej

primer: **str. 191 / 27. primer**: A je hotel ubiti B. Ker so vsi vedeli, da sta že dalj časa sovražnika se je bal, da bo sum takoj padel nanj. C - ju je rekel, da je B na izletu napil in spolno občeval z njegovo ženo. C je rekel, da bo B – ja ubil. Naslednji dan ga je pričakal in ubil. A – ja so ovadili za opustitev ovadbe, da se pripravlja k.d. Ali so policisti ravnali pravilno? Gre za napeljevanje. A je želel smrt B – ja in hotel, da to stori C. Policisti niso ravnali pravilno, ker bi ga morali ovaditi za napeljevanje pri umoru. Naš zakonik ne zahteva samoovadbe, ki velja za storilce in udeležence.

str. 193 / 33. primer: A prosi B naj skrije stvari, ki jih namerava ukrasti. B to odkloni vendar mu reče naj prosi C, ki mu bo ustregel. A stvari res ukrade, jih izroči C in ta jih shrani.

B ni pomagač, ker mu je rekel, da mu ne bo pomagal. Nima naklepa in njegov predlog se ne nanaša na k.d. Ali so izpolnjeni znaki k.d. opustitve ovadbe? Če bi šlo za navadno tatvino, ne bi šlo za opustitev, ker je zagrožena kazen do 1 leta. Če pa bi šlo za vlomno tatvino, bi lahko uporabili § 286.

C lahko nastopa v dveh vlogah kar je odvisno, če je vnaprej obljubil, da bo skrnil stvari. § 221. – Prikrivanje, kot samostojno k.d., če ni vnaprej obljubil.

Če je C vnaprej obljubil, bi bil C v vlogi pomagača pri k.d. tatvine ali velike tatvine.

3.11.7 Kaznivost organizatorjev hudodelskih združb

Najbolj nevarna oblika sodelovanja več ljudi pri izvrševanju k.d. so hudodelske združbe. Zaradi načela individualne in krivdne odgovornosti moramo obravnavati posameznike. Prave oblike organizirane kriminalitete so poznali že v antiki (pirati) → nad njih so poslali vojsko in pojav piratstva so za nekaj časa ukinili.

§ 297. Naš zakonik razlikuje med organizatorjem in članom hudodelske združbe. Inkriminirana je ustanovitev združbe (pripravljanje kar bo združba kasneje počela) in članstvo. Pripravljalna dejanja so inkriminirana kot posebno k.d. Izvršitvena dejanja niso določena zato prihaja do težav pri razmejitvi od dovoljenih združevanj.

K.d po § 297. je pripravljalo in ogrožljivo. Podan mora biti direktni naklep organizatorja in članov. Ti se lahko pojavijo tudi kot storilci posebnih k.d. po § 361. – Združevanje za izvrševanje k.d. zoper ustavno ureditev in varnost RS § 378. – Združevanje in ščuvanje h genocidu in vojnim hudodelstvom.

Glede na § 297. sta ti dve k.d. **lex specialis** (navidezen idealni stek). Ponavadi gre za navidezen stek s poskušanimi ali dokončanimi k.d. (člani). Za organizatorja pa je inkriminirano že ustanavljanje. Kdor prepreči, da bi združba kasneje izvrševala k.d., mu mora sodišče kazen odpustiti. Prepuščeno je sodišču ko preuči vse okoliščine primera. Včasih je bilo organiziranje hudodelske združbe ena od oblik udeležbe. Ureditev je bila podobna napeljevanju. Nekateri so bili mnenja, da gre za objektivno odgovornost. Problem predstavlja, da dejanja, ki jih namerava združba izvrševati, niso izrecno določena. Zato organizatorja v veliko primerih ne moramo obtožiti niti napeljevanja. Organizatorja se lahko kaznuje le za dejanja za katera je zagrožena kazen nad 5 let.

primer: Združba, ki krade avtomobile in organizator članom ni dal direktnih napotkov, potem ga ni mogoče kaznovati.

Kako to vrzel zapolniti?

- ◆ Ali naj bi to zapolnili s posebnim institutom v splošnem delu zakonika?
- ◆ Pri posameznem k.d. opredeliti vlogo organizatorjev in članov (to ne bi bilo smotrno).
- ◆ Lahko bi to okoliščino, da k.d. stori hudodelska združba, kaznovali strožje.

3.11.7.1.1 OBLIKE HUDODELSKIH ZDRUŽB

Zakonik ne razločuje med različnimi oblikami hudodelskih združb. Glede na stopnjo organiziranosti:

tolpa = trdno organizirana skupina, hierarhično oblikovana, pogosto so člani oboroženi

zarota → Zadostujeta že 2 člana

združba ≠ **skupina** = spontana in neorganizirano reagiranje ljudi brez vnaprej določenega načrta in brez vnaprej določenega cilja

hudodelska združba = vsaka bolj ali manj organizirana združitev več oseb (vsaj 3 osebe), ki jih povezuje skupen namen izvrševati določena k.d.

Kako naj obravnavamo osebe, ki na nek način sodelujejo s hudodelskimi združbami in delujejo na zakonit način?

primer: odvetniki, zdravniki, ...

3.12 Kaznivost za kazniva dejanja, storjena po javnih glasilih

Svoboda tiska? Ali to pomeni, da lahko nekdo samo zato, ker je novinar, laže, nekoga žali, ..., samo da bi zvišal naklado? Ne.

Ko pride do zlorabe svobode tiska, morajo plačati odškodnino. Našim sodiščem ta praksa ni znana, ker se bojijo, da jim bodo očitali teptanje svobode tiska. Večji kot imajo vpliv, večja mora biti odgovornost.

3.12.1 Pojem kaskadne odgovornosti

kaskade = umetno narejeni stopničasti slapovi

Kazniva dejanja storjena po javnih glasilih so zapisana v KZ. Gre za posebne določbe zaradi kazenske odgovornosti.

Razloga za odstopanje od splošnih načel kazenskega prava:

⇒ izreden pomen javnih glasil

⇒ pri ustvarjanju javnih glasil sodeluje več ljudi

Za vsakega posameznika moramo ugotoviti njegovo vlogo, kaj je naredil, česa ni naredil, ...

Zakonik najprej določa uporabo splošnih določb o kazenski odgovornosti. Subsidiarno se uporabljajo določbe § 30. in 31. KZ.

Za osnovo kaznivosti sprejemajo zakonodaje *kaskadno odgovornost* = tisti zoper katerega bo sprožen kazenski pregon, se ugotavlja z metodo izločanja. Tej konceptiji očitajo objektivno odgovornost kar je res v primeru, da za kaznivost zadostuje položaj človeka. To konceptijo pa lahko razlagamo tudi po krivdni odgovornosti, ko gre za opustitev dolžnosti.

Zakaj odgovorni urednik ne bi odgovarjal, ko odgovarja avtor (opustil je dolžnost)? Morala bi biti oba kaznovana. Osebe naštete v § 30. in 31. lahko odgovarjajo po teh določbah le, če ravnajo malomarno. Če bi ravnali naklepno, bi šlo za udeležbo. Odgovarjal bi kot napeljevalec ali pomagač.

Pravna kvalifikacija dejanj teh oseb je vezana na k.d., ki ga je storil storilec. Če bi šlo za k.d., za katero bi bil potreben naklep, storilec pa je ravnal malomarno, storilec ne bi bil kazniv; navedene osebe pa bi odgovarjale za to k.d.

primer: Razžalitev v časopisu. Storilec je ravnal z nezavestno malomarnostjo zato se ga ne more preganjati. Odgovorni urednik pa ni pregledal članka, zato je odgovoren za opustitev dolžnosti in se zato kaznuje za razžalitev.

Boljša rešitev bi bila, če bi samostojno inkriminirali takšno opustitev dejanja. Vsak bi moral odgovarjati za svojo opustitev dolžnostnega ravnanja.

3.12.2 Kaznivost odgovornega urednika in njegovega namestnika

§ 30. KZ

Časniki, druge periodične publikacije, radio, televizija

- Odgovarja urednik ali njegov namestnik v primerih:

➤ če je avtor do konca glavne obravnave 1. stopnje ostal neznan

Lahko, da urednik noče povedati kdo je avtor. V tem primeru bi moral urednik odgovarjati za pomoč storilcu po storitvi k.d.

➤ če je bila informacija objavljena brez avtorjeve privolitve

Če bi urednik ravnal naklepno, bi lahko ravnal kot storilec (posredni). Intelektualni proizvod nekoga bi uporabil proti njegovi volji

➤ če so bile stvarne ali pravne ovire za pregon avtorja ob objavi informacije in če še trajajo primer: smrt, nepri *****str. 69. *****

Kaznuje se v mejah kazni predpisane za k.d., lahko pa tudi mileje. Odgovorni urednik se ne kaznuje, če iz opravičenih razlogov ni vedel za eno izmed prej naštetih okoliščin. Manjka podlaga za očitek. Treba bi bilo izreči oprostilno sodbo.

3.12.3 Kaznivost izdajatelja, tiskarja in izdelovalca

§ 31. KZ

Neperiodična tiskana publikacija

- Če so podani razlogi za nekaznivost izdajatelja, se kaznuje tiskar.

Gramofonska plošča, magnetofonski trak, film, video sredstvo, avditivno sredstvo.

- Kaznuje se izdelovalec

Če so te osebe pravna oseba ali državni organ, se kaznuje kdor je odgovoren za izdajanje, tiskanje in izdelovanje.

4 KAZENSKESKE SANKCIJE

4.1 Pojem kazenskih sankcij

4.1.1 Kazenske sankcije kot ena izmed oblik reakcije proti kriminaliteti

4.1.1.1 Bistvo kazenskih sankcij

Za kriminaliteto je značilen način družbenega reagiranja.

Kazni so uporabljali v vseh družbenih ureditvah in v vseh stopnjah družbenega razvoja. Kazni so sredstvo za obstoj družbe. Država ima pravico varovati svoj obstoj. Kazen je imela najprej obliko maščevanja oškodovanca, nato pa je postala sredstvo javnega prava. Ko si država prilasti monopol nad prisilo, mora država reagirati. Ima pravico in dolžnost, da reagira. Kazen je bila in še vedno je najpogostejše sredstvo družbenega reagiranja na k.d.

Temeljne značilnosti kazni:

- negativno moralno – etično vrednotenje k.d. in storilca
- na ljudi mora vplivati tako, da bodo vedeli kaj je dovoljeno in kaj prepovedano
- kot grožnja naj na ljudi deluje zastraševalno
- Zgrožena kazen ima vpliv, odvisno od višine in teže. Res pa je, da ima večji preventivni učinek ne sama strogost kot verjetnost, da bo storilec ugotovljen in kaznovan.
- čeprav je kazen humanizirana, pomeni nasilen poseg v pravice posameznika

Funkcija kazni je tudi povračilnost (povračilo zla) in eliminatornost (primer: smrtna kazen, dosmrten odvzem prostosti) in ne le preventivnost.

Bistvo kazni: nujnost za ohranitev razvoja človeške družbe.

4.1.1.2 Razvoj kazenskih sankcij

PRISILNO DELO Ugotovili so, da zapori stanejo. Prišli so na misel, da jih izkoristijo za delo. To je veljalo za prevzgojo zato so imeli delovno obveznost zapornikov. V zaporu so bili predvsem tisti brez zaposlitve. Dela v zaporih niso bila atraktivna in ljudje niso bili usposobljeni. Tudi volje ni bilo. Prisilno delo so šteli za kazen in po zaporu niso hoteli več delati. Danes delovne obveznosti ni več. Zapornik se mora potruditi za delo, saj je takrat izven celice in ima posebne ugodnosti: »Morali bi dobiti polno plačo, vendar bi moral plačevati svojo oskrbo.« (Jakulin)

Pojavlja se primer nelojalne konkurence (ZDA ne uvažajo izdelkov, ki jih proizvajajo zaporniki).

KAZNI Izvršitev kazni predstavlja poseg v človekove vrednote. Zgodovina kazni pomeni postopno humanizacijo.

Ali je dovoljen pregon pred storitvijo k.d.? Poseg v svoboščine, ker obstaja možnost, da bo storil k.d.

primer: Policija izve, da se pripravlja napad na jedrsko elektrarno. Če se da k.d. preprečiti, je to bolje kot kasneje reagirati.

VARNOSTNI UKREPI Uvedeni so bili na podlagi socio – antropološke šole kot ukrepi zoper povratnike, duševne bolnike → posebne skupine storilcev

VZGOJNI UKREPI za mladoletnike (prevzgoja, ...)

SANKCIJE OPOZORILNE NARAVE pogojna obsodba, sodni opomin
↔ socioantropološka šola je uveljavila varnostne ukrepe

4.1.2 *Sodobni pogledi na kazenske sankcije*

funkcije kazenskih sankcij:

- 1) **Generalno preventivna funkcija kazni** → Moralna obsodba k.d. in kot grožnja možnim storilcem k.d. je tudi danes ena izmed temeljnih funkcij ne le kazni, temveč kazenskih sankcij nasploh. Mogoče in potrebno jo je obogatiti s preventivnim delovanjem proti kriminaliteti. Sodobne družbe danes poudarjajo pomen preprečevalne dejavnosti, čeprav je res, da z njo niso dosegli tolikšnih uspehov, kakor so jih pričakovali. To funkcijo imajo tudi druge kazenske sankcije.
- 2) **Specialno preventivna funkcija kazni** → Razvila se je v celovito obravnavanje storilca k.d., ki je usmerjeno v to, da se doseže njegova resocializa. Danes gre za sistem ukrepov med izvrševanjem kazenskih sankcij. Namen teh ukrepov je odvrniti storilca od ponovne storitve k.d., cilj sistema ukrepov pa je vrnitev storilca v družbo, v kateri bo sposoben prevzemati obveznosti in uživati pravice v skladu s splošno sprejetimi pravili o sožitju med ljudmi in torej tako, da ne bo znova storil k.d. Resocializacijske ukrepe pa je dopustno uporabljati med izvrševanjem kazenskih sankcij le s privolitvijo obsojenca, tako da so varovane njegove človekove pravice.
- 3) **Pravičnost** → V kazensko pravo vnaša etična in moralna merila, ker opravičuje uporabo kazenskih sankcij le tedaj, če in kolikor je to potrebno za obstoj družbe, gibanje za novo družbeno varstvo v 70. letih poudarja pravičnost in povračilnost.

monizem in pluralizem kazenskih sankcij

Tisti sistem kazenskih sankcij proti kriminaliteti, ki je obsegal samo eno vrsto kazenskih sankcij, namreč kazni (telesne, takšne ki so posegle v življenje) = **MONIZEM KAZENSKIH SANKCIJ**

Sistem, ki omogoča uporabo dveh vsebinsko različnih vrst kazenskih sankcij zoper različne skupine storilcev k.d. = **DUALIZEM KAZENSKIH SANKCIJ** (to je povzročila uvedba varnostnih ukrepov)

- Danes je opazna usmeritev v povečanje pomena kazni kot temeljne vrste sankcij ter omejevanje varnostnih ukrepov.

PLURALIZEM KAZENSKIH SANKCIJ = v kazenskem pravem sistemu je potrebno zagotoviti številne in različne oblike nadomestil za kazni, še posebej za kazni odvzema prostosti (stanje danes).

vzgojni ukrepi, sankcije opominjevalne narave

4.1.3 *Sistem kazenskih sankcij v veljavnem kazenskem pravu*

4.1.3.1 *Splošne značilnosti*

- V Sloveniji temelji sistem kazenskih sankcij na pluralističnem izhodišču (kazni, varnostni ukrepi, vzgojni ukrepi, opozorilne sankcije).
- Kazni imajo največji pomen in se tudi najpogosteje uporabljajo

- Dosledno je izpeljano načelo zakonitosti (včasih je bilo to sporno pri varnostnih ukrepih – lahko so bili uvedeni za nazaj po spremembi KZ, ker gre za moralno-etično nevtralen ukrep)
- Naš sistem kazenskih sankcij omogoča precej veliko stopnjo individualizacije (sodišče ima na voljo dovolj velik razpon kazni)

*****str. 72 (ne vem kam paše: od 80. let naprejto nadomestilo)*****

oblikovanje novih sankcij, ki pomenijo nadomestilo za kazni odvzema prostosti:

1. izvršitev del v korist lokalne skupnosti = COMMUNITY SERVICE → Gre za kazensko sankcijo, s katero se storilcu naloži dolžnost opraviti določeno število ure dela v korist lokalne skupnosti v določenem času (naloženo delo se opravlja v prostem času; dela imajo večinoma dobrodelno ali solidarnostno vsebino). § 107 / 4, § 77
2. poravnava med storilcem in oškodovancem (uveljavljamo privolitev oškodovanca) → Različne oblike povračila škode kot nadomestilo za kazensko sankcijo. Moralna obsodba tu izostane, izgubimo razliko med malomarno in naklepno povzročeno škodo.

4.1.3.2 Značilnosti posameznih vrst kazenskih sankcij

- (a) **KAZNI**, ki se uporabljajo za polnoletne, kazensko odgovorne storilce k.d. Temeljijo na krivdi kot socialno – etično negativni sodbi o storilcu in njegovem ravnanju, zato se tudi same socialno – etično negativno obarvane.

opozorilne sankcije

- (b) **POGOJNA OBSODBA in SODNI OPOMIN**, ki sta obravnavana ločeno od drugih sankcij. Gre za dve samostojni kazenski sankciji opominjevalne narave, ki po vsebini pomenita nadomestilo za kazen odvzema prostosti. Pri pogojni obsodbi je opozorilo dano tudi v obliki kazni, ki jo je treba obsojencu določiti, pri sodnem opominu pa brez tega. Pogojna obsodba z varstvenim nadzorstvom ni zaživelja.

- (c) **VARNOSTNI UKREPI**, ki temeljijo na spoznanju, da so pri nekaterih storilcih k.d. podana določena stanja ali okoliščine, zaradi katerih obstaja nevarnost, da bodo ponavljali k.d. Njihovo trajanje in oblika praviloma nista odvisna od teže k.d., ki ga je storilec storil, temveč od vrste in stopnje njegove nevarnosti. Mogoče jih je izreči poleg kazni ali namesto nje, po naravi so lahko povezani z odvzemom prostosti, lahko pa se izvršujejo tudi brez tega.
primer: obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu.

- (d) **VZGOJNI UKREPI**, ki so namenjeni mladoletnikom, ki so storili k.d. med 14. in 18. letom. Izhodišče je, da imamo opraviti še z nezrelimi, ne povsem razvitimi osebami. Glavna vsebina je pomoč, varstvo in nadzorstvo. Niso moralno obarvani. Izbira ukrepa je odvisna od osebnosti mladoletnika in od potreb ki jih narekuje njegova vzgoja. V izjemnih primerih se mladoletniku lahko izreče kazen »mladoletniškega zapora.« 16 – 18 let KZ omogoča tudi izrek denarne kazni.

4.1.3.3 splošni namen in meje kazenskih sankcij

Namen je mogoče razbrati iz sistema kazenskih sankcij in iz opredelitve kazenskih sankcij (z represivnimi in preventivnimi ukrepi) *****str 73. malo zmešnjave*****

- temeljni namen kazenskih sankcij = zagotovitev varstva pred k.d. (pri posameznikih vrstah sankcij dobiva posebne vsebine)

- temeljni namen kazenskih sankcij v RS = zatiranje in preprečevanje takšnih dejavnosti, ki kršijo ali ogrožajo pravne dobrine, zavarovane s kazensko zakonodajo
= varovati družbo predvsem pred k.d., saj med različnimi vrstami odklonskih pojavov obsegajo samo ta ravnanja dobrine, ki so zavarovane s kazenskimi sankcijami
 - temeljna namena kazni: 1. **povračilnost ali retribucija** → Obrnjen je v že izvršeno k.d. in skuša izravnati povzročeno zlo z zlom, ki ga pomeni kazen. To naj bi vplivalo, da v prihodnje ne bi ponavljal k.d.
2. **preprečevanje ali prevencija** → Obrnjen je v prihodnost in skuša kazen oblikovati tako, da bi bilo z njo v bodoče mogoče preprečiti nova k.d.
 - namen varnostnih ukrepov = preprečevati k.d. v prihodnje
 - namen vzgojnih ukrepov = vzgoja, prevzgoja in pomoč
- Prevencija se je razvila v zahtevo, da je treba obsojenemu storilcu zagotoviti prevzgojo oz. **RESOCIALIZACIJO**. Resocializacijske vsebine so poudarjene pri sankcijah opozorilne narave in pri alternativnih sankcijah. Danes se poudarja predvsem varstvo pravic in svoboščin.

4.2 Kazni

4.2.1 Teorije o kazni

Pomen teorij o upravičenosti kazni in kaznovanja je, da teorije vsiljujejo zakonodajalcu in pravosodju merila o tem, kdaj je sploh upravičeno uporabiti kazen in če se uporabi, v katerem namenu naj se uporabi.

1) **pravni temelj kazni** = upravičenost uporabe kazni

a) METAFIZIČNE ALI IDEALISTIČNE TEORIJE

Kazen štejejo za izraz maščevanja družbe in države zoper storilca kaznivega dejanja. Kazen se uporablja v imenu absolutne pravičnosti, ki je bila s storitvijo k.d. kršena, njena kršitev pa zahteva povračilo in daje državi pravico do uporabe kazni kot oblike maščevanja. Za državo pomeni uporaba kazni uresničenje upravičenosti do kaznovanja, za storilca pa sredstvo pokore.

b) TEORIJE DRUŽBENE POGODBE

Med posameznimi funkcijami, ki jih mora država opravljati, je tudi varstvo ljudi pred k.d. Ker se posameznik sam ni sposoben zavarovati pred napadi na vrednote, ki so zanj najpomembnejše, je to pravico odstopil državi, ki naj izvršuje varstvo pred k.d. za vse in v imenu vseh. Opravljanje te funkcije opravičuje državo, da uporablja zoper tiste, ki so storili k.d., kazen kot obliko ukrepov, s katerimi se družba varuje pred kriminaliteto.

c) PRAVNO – NORMATIVNE TEORIJE

Državna oblast se kaže v tem, da so določena ravnanja prepovedana in kazniva, državljan pa so privolili v uporabo ukrepov, ki jih predvideva za kršitve, že s tem da živijo in delajo v tej državi. Kršitev pravnega reda predpostavlja zato uporabo sankcij zoper storilca in že samo to, da je posameznik kršil kazenskopravno normo, ki v družbi obstaja, opravičuje ukrepanje zoper njega.

d) SOCIOLOŠKE TEORIJE

Pravni temelj kazni vidijo v pravici in potrebi družbe, da se zavaruje pred kriminaliteto in uporabi za to varstvo prisilna sredstva, med njimi zlasti tudi kazen. Uporaba kazenskih sankcij je upravičena in potrebna zaradi varstva družbe in pomeni poleg pravice tudi posebno dolžnost države.

2) ***namen in pomen kaznovanja*** = cilji, ki jih skušajo doseči z uporabo kazni

a) **ABSOLUTNE TEORIJE**

V kazni vidijo sredstvo s katerim tisti, ki imajo pravico kaznovati, vrača storilcu zlo, ki ga je ta storil s k.d., z zlom.

kazen = oblika maščevanja nad storilcem k.d., za storilca pa pomeni pokoro, ki jo mora prestati zato, ker je storil dejanje, ki je prepovedano

namen = pravično povračilo za povzročeno zlo na eni strani in obveznost pokoriti se zanj na drugi strani (absolutni cilj)

Razlog za uporabo kazni je torej v storjenem k.d. – punitur quia peccatum est

Večje poudarjanje teh teorij ima lahko za posledico večjo stopnjo regresivnega reagiranja na kriminaliteto, zato večina teoretikov poudarja, da ima povračilnost v današnjih razmerah drugačno vsebino kot v preteklosti.

b) **RELATIVNE TEORIJE = UTILITARISTIČNE TEORIJE**

Temelji na prepričanju, da mora kazen rabiti kakemu posebnemu namenu in se ne more zadovoljiti s tem, da sta pravično povračilo in pokora za povzročeno zlo edini namen kazni.

kazen = sredstvo, s katerim je treba in je mogoče doseči kake koristne družbene cilje, to pa je preprečevanje kriminalitete.

namen = varstvo družbe pred kriminaliteto

Kaznuje se ne zato, ker je bilo storjeno k.d., temveč predvsem zato, da k.d. v prihodnje ne bi več izvrševali – punitur ne peccetur

~ **teorije generalne prevencije** → Kazen deluje kot sredstvo, ki deluje zastrašujoče na možne storilce k.d. in jih s tem odvrača od tega, da bi morda storili k.d.

~ **teorije specialne prevencije** → Namen kazni je preprečiti storilcu k.d., da bi znova storil k.d.

c) **MEŠANE TEORIJE**

Kazen je upravičena zato, ker pomeni moralno – etično negativno sodbo o storilcu in pravično povračilo zla z zlom, ker je treba z njo doseči preprečevanje k.d. v prihodnje – punitur quia peccatum est et ne peccetur

Slovenija

- v času med obema vojnama: Namen kazni je tako povračilnost kot prevencija.
- prvo obdobje po 2. svetovni vojni: Ni teoretičnih stališč glede namena kazni.
- od sredine 60. let : Pojavi se namen varstva družbe pred k.d., preprečevanje družbi nevarnih dejanj. Uporaba kazni in kazenskih sankcij sploh je dopustna le takrat, kadar je to nujno potrebno in samo v tolikšnem obsegu, kolikor je nujno potrebno v ta namen. Temeljni namen kazni sta tudi njen generalno (zastraševalni učinek) preventivni in specialno (negativna izkušnja resocializacija) preventivni namen. Povračilnost pa obstaja v moralni obsodbi storilčevega vedenja. Kazen je treba odmeriti v sorazmerju s težo k.d., vendar višina kazni ne sme preiti stopnje in obsega krivde.

4.2.2 Sistem kazni v veljavnem kazenskem pravu

4.2.2.1 Splošne značilnosti

Sodobni kazenskopravni sistemi poznajo več vrst kazni.

Delitev kazni:

1. **glavne kazni** = izrekajo se samostojno
stranske kazni = izrekajo se poleg glavne kazni
2. **trajne kazni** = dosmrtna kazni odvzema prostosti (KZ jih ne pozna)
časovno omejene kazni = so predpisane in se izrekajo za omejeno časovno obdobje (določene so v razponu, zakon predvideva minimum in maksimum)
3. **alternativne kazni** = mogoča je izbira med dvema kaznima
kumulativne kazni = obe se izrekata hkrati

Zahteve, ki jih mora izpolnjevati kazen v sodobnem kazenskem pravu:

- mora biti osebna (prizadeti sme le storilca)
- humana (ne sme povzročati trpljenja, ali pomeniti mučenje obsojenca)
- v sorazmerju s stopnjo in obliko storilčeve krivde
- zadostiti občutku pravičnosti
- sorazmerna teži storjenega k.d.
- popravljiva (da je mogoče popraviti njen učinek in njene posledice)

Za razvoj sistema kazni je značilno postopno zmanjševanje števila kazni. KZ je vrste kazni spremenil: ne pozna več smrtna kazni, odpravil je kazen zaplembe premoženja; na novo pa je uvedel prepoved vožnje motornega vozila in izgon tujca iz države.

Izjema od načela, da se sme izreči za posamezno k.d. samo kazen, ki je zanj predpisana, velja za denarno kazen. Sodišče jo sme izreči kot stransko kazen tudi ko ni predpisana ali kadar je predpisana alternativno z zaporom, če gre za k.d. storjeno iz koristoljubnosti, sodišče pa izreče kot glavno kazen zapor.

4.2.2.2 Namen kazni

Sodišče odmeri kazen v mejah, ki so z zakonom predpisane za to dejanje, glede na težo storjenega dejanja in glede na storilčevo krivdo.

Zakonik postavlja zahtevo po sorazmernosti med težo kršitve in krivde na eni strani in sankcijo na drugi strani.

Namen kazni: - pomeni povračilo za storjeno dejanje = *povračilnost*
- vpliva na druge, da ne bi delali k.d. = *generalna prevencija*
- prepreči storilcu izvršitev novega k.d. = *specialna prevencija + resocializacija*

Namen kazni je torej: povračilnost v sodobnem pomenu: služi naj vzdrževanju pravnega reda in pravne varnosti in pravičnosti pri izbiri in odmeri kazni.

4.2.3 Vrste kazni in pogoji za njihovo izrekanje

4.2.3.1 Problem smrtna kazni

Slovenski pravni sistem smrtna kazni ne pozna. Smrtna kazen posega v najpomembnejšo človekovo dobrino, v njegovo življenje, in pomeni najhujšo kazen. Kot ukrep, ki je praviloma predpisan za izjemne primere, je bila smrtna kazen

pogosteje predpisana in pogosteje izrečena v kriznih situacijah (npr.; obdobja vojne, vojne nevarnosti, ...).

vprašanje o upravičenosti smrtne kazni:

- ▶ Zagovorniki smrtne kazni menijo, da se ima družba pravico braniti pred posameznikom, ki je kršil najpomembnejše družbene in pravne dobrine in da je smrtna kazen zadnje sredstvo takšne obrambe. Menijo, da je smrtna kazen pravična, saj pomeni učinkovito varstvo družbe pred najbolj nevarnimi k.d. in najbolj nevarnimi storilci. Zato naj bi bila ta kazen tudi temeljna pravica in dolžnost države in pravnega reda. Smrtna kazen je najvišji izraz humanosti kake države, češ da vzpostavlja pravičnost v družbi, daje zadoščenje žrtvam in njihovim svojcem ter skrbi za ravnotežje med zločinom in kaznijo.
- ▶ Nasprotnik smrtne kazni = abolicionisti pa menijo, da nihče, niti država, nima pravice vzeti drugemu življenje in da je zaradi tega temeljnega načela smrtna kazen nedopustna. Neupravičena je tudi zato, ker je nepopravljiva in njenega učinka ni mogoče odpraviti, četudi se kasneje pokaže, da bi bilo to upravičeno. V bistvu je neučinkovita, ker je njen učinek nasploh, zlasti pa generalno preventivni, zanemarljiv ali pa ga sploh ni. Menijo tudi da je nehumana ter da je v nasprotju z doseženo stopnjo človeške civilizacije in kulture v današnjem času. Nekateri kazenskopravni sistemi, v katerih so odpravili smrtno kazen, so sprejeli kazen dosmrtnega zapora (izvrševanje te kazni krši človekovo osebno dostojanstvo; edini učinek je generalnopreventivni)

4.2.3.2 Kazen zapora

Sodi med protestne kazni.

Kratkotrajne kazni zapora (največ 6 mesecev) so bile deležne kritike, ker imajo vse negativne posledice kazni odvzema prostosti: izločitev obsojenca, prenehanje delovnega razmerja, možnost kriminalne okužbe v zaporu.

Prostost gibanja kot človekova pravica je postala v sodobnem svetu vrednota par excellence in od tod sprejeto stališče, da je uporaba kazni odvzema prostosti le skrajno sredstvo. Narava kazni zapora je povračilna, ima pa tudi specialnopreventivni pomen. Možnost daje tudi resocializaciji.

sodobni poskusi omejevanja kazni odvzema prostosti:

- ▶ obsojenec ni več 24 ur dnevno v zaporu temveč preživi tam na primer le konec tedna ali je tam le ponoči
- ▶ obsojenec preživlja v zaporu prosti čas in / ali noč, sicer pa opravlja svoje redno delo v svojem normalnem okolju.

alternativne sankcije: izvršitev del v korist lokalne skupnosti

Zapor je vedno le glavna kazen in se sme izreči samo, če je predpisan za zakonom, lahko pa se izreče kot nadomestilo za neplačano in neizterljivo denarno kazen.

15 dni < zapor < 20 let (pri najhujših naklepnih k.d. se lahko alternativno predpiše 30 let)

Kazen zapora do 2 leti se predpiše brez določitve najmanjše mere te kazni, kar ima pomen za omilitev kazni, saj lahko sodišče v primeru, če najmanjša mera kazni zapora ni določena, namesto te kazni izreče denarno kazen.

4.2.3.3 Denarna kazen

Sodi med premoženjske kazni, ki so se razvile iz odškodnine žrtvi.

ugovori zoper denarno kazen:

- ne prizadene vseh ljudi enako (pri odmeri se upošteva premoženjsko stanje obsojenca)

- ni osebna (prizadene tudi druge člane družine → tudi druge kazni, zlasti zapor, ne prizadenejo samo obsojenca)
- sama po sebi ni učinkovita

Je ena najpomembnejših in najpogosteje uporabljenih kazni in jo danes poznajo vsi sodobni KZ, med drugim tudi zato, ker je eno najboljših nadomestil za kratkotrajne prostostne kazni.

Denarna kazen je predpisana:

v razponu → Zakon določi splošno zgornjo in spodnjo mejo te kazni, sodišče pa jo izreka v tem okviru, upoštevajoč zlasti premoženjsko stanje storilca. Očitani so ji, da je nepravična, ker ne zadane vseh storilcev enako. Ta način se je pokazal kot problematičen v gospodarskih sistemih z visoko stopnjo inflacije, saj le-ta sproti razvrednoti spodnjo in zgornjo mejo denarne kazni.

v dnevni zneski → Ta način zagotavlja večjo enakost pri odmeri denarne kazni storilcem z različnim premoženjskim položajem, hkrati pa tudi bistveno zmanjšuje vpliv inflacije na denarno kazen.

Denarna kazen je lahko glavna ali stranska kazen.

KZ sprejema določanje denarne kazni **v dnevni zneski**: Sodišče najprej določi število dnevni zneskov, ki pomeni merilo za določitev višine kazni in se določi glede na sorazmerje med težo k.d. in stopnjo krivde. To merilo je enako za vse storilce. Najnižje število je 5, najvišje pa 360, za k.d. storjena iz koristoljubnosti pa 1500. Sodišče nato določi višino dnevnega zneska. Ta je odvisna od storilčevega premoženjskega stanja v celoti. Sodišče pri tem upošteva:

- storilčevo plačo v zadnjih treh mesecih
- njegove druge dogodke (dohodki od premoženja, iz morebitnih dejavnosti)
- njegove družinske obveznosti (preživitinske obveznosti)

Te okoliščine je sodišče dolžno ugotoviti, le izjemoma jih lahko oceni. Za primere, ko sodišče dnevnega zneska ne more ugotoviti, določa zakonik še najnižjo in najvišjo mogočo vrednost tega zneska. Obe sta vezani na uradno objavo podatkov o povprečnih čistih plačah in znašata najnižja $\frac{1}{60}$, najvišja pa $\frac{1}{3}$ te plače. Sodišče mora v sodobni določiti **rok za plačilo denarne kazni**, in sicer najmanj 15 dni in največ 3 mesece. Lahko se odplačuje tudi v obrokih, vendar ne dalj kot 2 leti.

Če obsojenec v roku, ki je določen, denarne kazni ne plača, se znesek izterja prisilno. Če je tudi to neuspešno, zamenja sodišče denarno kazen z zaporom (dva dnevna zneska = 1 dan zavora). Ta zapor ne more biti daljši kot kazen zavora, predpisana za k.d., za katero je sodišče izreklo denarno kazen, ki je ni bilo mogoče izterjati. Ta zapor ne sme biti daljši od 6 mesecev. To ima za posledico, da ostane neizterljiva denarna kazen, ki presega 360 dnevni zneskov. Če obsojenec plača del denarne kazni, se mu preostanek sorazmerno spremeni v zapor. Če med prestajanjem zavorne kazni plača še ta ostanek, se izvrševanje zavora ustavi.

4.2.3.4 Prepoved vožnje motornega vozila

To je stranska kazen, ki jo sme sodišče izreči storilcu k.d. zoper varnost javnega prometa, če mu je izreklo kazen ali pogojno obsodbo. Izrek te kazni je fakultativen. Storilec je sicer povsem sposoben sodelovati v prometu kot voznik, vendar generalno in specialno-preventivni razlogi zahtevajo, da se mu izreče poleg glavne tudi ta stranska kazen. Razlika med to kaznijo in varnostnim ukrepom odvzema voziškega dovoljenja je v tem, da gre tukaj za storilca, ki je sposoben za vožnjo, pri varnostnem ukrepu pa za storilca, pri katerem sodišče spozna, da bi njegova nadaljnja udeležba v javnem prometu kot voznika pomenila nevarnost za javni promet zaradi njegove nesposobnosti za varno upravljanje z motornimi vozili.

Kazen traja najmanj 3 mesece in največ 1 leto.

Čas, ki ga je storilec morebiti prebil v zaporu oz. v zdravstvenem zavodu za zdravljenje in varstvo, se ne všteva v čas trajanja te kazni.

Prepoved vožnje se nanaša na motorno vozilo določene vrste (vozila v kopnem, vodnem in zračnem prometu in skupine vozil v posameznih vrstah prometa) ali kategorije (razvrstitev vozil glede na pogoje za pridobitev vozniškega dovoljenja).

Prepoved vožnje motornega vozila je mogoče izreči tudi osebi, ki ima tuje vozniško dovoljenje. V tem primeru obsega ta kazen prepoved uporabe tega dovoljenja v RS.

4.2.3.5 Izgon tujca iz države

Je stranska kazen. Izrek te kazni je fakultativen.

Vsebinsko ta kazen pomeni, da mora tujec, ki se mu izreče, državo zapustiti, da se v času njenega trajanja vanjo ne sme vrniti in da se v njej ne sme nastaniti. Trajanje kazni je časovno omejeno od 1 leta do 10 let. Čas, prebit v zaporu, se ne všteva v čas trajanja te kazni.

4.3 Odmera kazni

4.3.1 Pojem odmere kazni v okviru individualizacije kazenskih sankcij

individualizacija = prilagoditev kazenske sankcije teži k.d. in osebnosti storilca (temeljno načelo)

1. zakonska individualizacija = vrste kazni, ki jih je za posamezna k.d. predpisala kazenska zakonodaja in zakonski okviri posameznih k.d., ki so zanje predpisani (zavezuje zakonodajalca)

2. sodna individualizacija = sodišče med možnimi sankcijami najprej izbere tisto, o kateri meni, da bo najprimernejša, nato pa določi njeno višino, upoštevajoč pri tem vse okoliščine posameznega konkretnega primera in vse možnosti, ki mu jih z njegovo rešitev daje na voljo zakonik (sodišče je dolžno v vsakem konkretnem primeru, ki ga obravnava, oceniti težo konkretnega k.d., stopnjo storilčeve krivde in njegovo osebnost). Sodišče mora obrazložiti katere okoliščine je upoštevalo. Da bi uresničili načelo individualizacije, daje sam zakonik možnosti za upoštevanje značilnosti posameznega primera v sodni praksi:

- obtoževalne in olajševalne okoliščine (splošna pravila za odmero)
- pravila o omilitvi kazni
- pravila o odpustitvi kazni, o povratku
- pravila o odmeri kazni za dejanja v steku

4.3.2 Splošna pravila za odmero kazni (olajševalne in obtoževalne okoliščine)

Ko sodišče izbere vrsto kazni, ki jo bo izreklo, mora določiti tudi njeni višino. To stori z uporabo splošnih pravil za odmero kazni. Višino kazni določi sodišče ob upoštevanju teže dejanja in stopnje storilčeve krivde. Nato pa sodišče upošteva tudi okoliščine, ki vplivajo na to, da bo kazen v tem okviru manjša ali večja (olajševalne in obteževalne okoliščine). Te okoliščine lahko določimo na dva načina:

1. primeroma oz. eksemplifikativno → Njihov seznam sodišča ne omejuje in lahko sodišče uporabi tudi druge okoliščine (po svojem pomenu mora biti enakovredna tistim, ki so našteje v zakoniku), ki jih je ugotovilo. Pri tem se poslužuje pravil, ki jih določa institut analogia intra legem.
2. taksativno → V zakonu so izčrpno našteje vse okoliščine in sodišče ne more upoštevati nobenih drugih

Olajševalne in obteževalne okoliščine so lahko objektivne ali subjektivne glede na to, ali se nanašajo na k.d. in njegove objektivne značilnosti, ali pa na storilčevo krivdo in na njegovo osebnost. Upoštevanje okoliščin je lahko obvezno ali fakultativno (pri nas je vedno fakultativno).

Posamezno okoliščino, ki jo je sodišče ugotovilo, pa je dolžno upoštevati kot olajševalno ali obteževalno pri odmeri kazni, tako da bi bil pri odmeri kazni bolje dosežen namen kaznovanja.

V določenih primerih je lahko neka okoliščina olajševalna v drugih pa obteževalna.

primer: alkoholizem

Kjer je okoliščina konstitutivni element k.d., sodišče te okoliščine ne sme upoštevati pri odmeri kazni.

vrste olajševalnih in obteževalnih okoliščin: KZ jih opredeljuje primeroma

1. stopnja kazenske odgovornosti → Obsega prištevnost (sposobnost razumeti pomen svojega dejanja in imeti v oblasti svoje ravnanje) in krivdo (naklep, malomarnost – predpisana je nižja kazen, stopnja očitka)
Nezavestna malomarnost ni rečeno, da je blažja kot zavestna malomarnost.
2. nagibi storilca (zavržni, pozitivni) → psihična gibala, ki so vodila storilca pri storitvi k.d. (brezobzirnost, koristoljubje, ...)
3. stopnja ogrožanja ali kršitve zavarovane dobrine → nanaša se na težo posledice k.d. in je objektivne narave
4. okoliščine, v katerih je bilo k.d. storjeno (kraj, čas, način storitve k.d., odnos med storilcem in oškodovancem, izzvanost, mladostna nepremišljenost, ...) Dejanja najhnega pomena → Ali glede na okoliščine lahko dejanje štejemo za kaznivo ali pa je to lahko dejanje majhnega pomena.
5. prejšnje življenje storilca → presoja, ali storilec do storitve k.d. ni kršil pravnih predpisov.
6. osebne in premoženjske razmere storilca → upošteva se njegovo splošno življensko situacijo: gmotne, družinske, zdravstvene, vzgojne in druge okoliščine.
7. obnašanje storilca po storjenem k.d. → lahko dejanje obžaluje, skuša povrniti škodo, ima pozitiven odnos do oškodovanca, se je sam prijavil, ... Ima lahko pomen tudi za napoved njegovega vedenja v prihodnje in je tudi v tem smislu pomemben element individualizacije. Tu obravnavamo tudi **vprišanje storilčevega priznanja**. Praviloma je to olajševalna okoliščina takrat, kadar je imelo določen pomen z potek kazenskega postopka. nesramen dejanje obžaluje
8. poravnava škode, povzročene s k.d. → predstavlja obliko odvrčanja kazenskega postopka, v nakaterih sistemih pa tudi alternativno sankcijo.
9. druge okoliščine, ki se nanašajo na storilčevo osebnost → Če sodišče v zvezi z osebnostjo storilca ugotovi, da bo resocializacija lahko dosežena z milejšo kaznijo, lahko to upošteva v okviru teh okoliščin in izreče takšno kazen.

4.3.3 Povratek

= sodišče sodi storilcu, ki je že bil obsojen zaradi k.d.

4.3.3.1 Pojem povratka

povratniki = posebna skupina ljudi, ki ima svoj življenjski stil, svoje osebnostne

KRIMINOLOŠKA REAKCIJA = značilnosti in svoj način vedenja ter reagiranja. Navadno gre za toge in neprilagodljive ljudi in so v nenehnem konfliktnem položaju z

družbo in njenimi normami. Kazni in resocializacijski programi so za te ljudi manj uspešni ali sploh neuspešni in ponavadi se niso sposobni prilagoditi okoliščinam, možnostim in zahtevam življenja na prostosti tako, da ne bi ponavljali k.d. Zanje so potrebne posebne vrste kazenskih sankcij kot tudi posebni prevzgojni programi. Včasih so za povratnike uporabljali le strožjo stopnjo sankcij.

KAZENSKOPRAVNA REAKCIJA = Včasih so povratek šteli za obvezno ali fakultativno obteževalno okoliščino, ali pa tudi kot posebno kvalifikatorno okoliščino. Povratniku so lahko odmerili kazen tudi nad zgornjo mejo. Poznali so še 2 načina, da lahko sodišče izreče storilcu strožjo kazen:

- povratek lahko upošteva kot obteževalno okoliščino
- povratek upošteva kot okoliščino, ki vpliva na to, da storilcu odmeri strožjo kazen od predpisane

Za povratnike so predvidevali tudi nekatere vrste varnostnih ukrepov (npr.; oddaja v delovne kolonije, pridržanje po prestani kazni → daljša odstranitev iz družbenega okolja).

Pri povratku se le-ta upošteva pri odmeri kazni le, če je bilo novo k.d. storjeno v sorazmerno kratkem časovnem obdobju po tistem, ko je bil storilec obsojen za prejšnje k.d. oz., ko je prejšnjo kazen tudi prestal.

4.3.3.2 Vrste povratka:

- 1.) **splošni povratek** – storilec k.d., ki ga sodišče sodi, je že bil obsojen zaradi kakršnega koli k.d. Gre za to, da je storilec ponovil ali ponavljal k.d., ki so različna, navadno pa so različni tudi nagibi in motivi storilca.
- 2.) **posebni ali specialni povratek** – pomeni ponovitev istovrstnega k.d., potem ko je bil storilec že obsojen zaradi takšnega k.d. Storilec ponavlja istovrstna k.d.
- 3.) **enkratni povratek** – gre za storilca, ki je bil pred storitvijo k.d., za katero mu sodišče sodi, obsojen samo enkrat.
- 4.) **večkratni povratek** – storilec k.d., ki mu sodišče sodi, je bil pred storitvijo tega k.d. že obsojen za več k.d. določene vrste in teže.

4.3.3.3 Povratek po veljavnem kazenskem pravu

- a.) enkratni povratek (§ 41. / 3) → Zakonik ga določa kot fakultativno (obteževalno – kazen mora biti izračena znotraj okvirjev) okoliščino, pomembno za odmero kazni. Pri presoji, ali bo sodišče štelo povratek za obteževalno okoliščino ali ne, mora upoštevati, ali je novo k.d. iste vrste kot prejšnje. Postavljeno je tudi merilo, ki se nanaša na to, ali je novo k.d. storjeno iz enakih nagibov (koristoljubnost, maščevanje). Tretje merilo je časovni razmik med prejšnjo in sedanjo obsodbo.
- b.) večkratni povratek (§ 46. / 1) → Ti storilci so bolj nevarni in so dokaj neobčutljivi in nedostopni za normalne oblike izvrševanja kazni odvzema prostosti. Zakonik predvideva fakultativno postrožitev predpisane kazni, izreče se lahko strožja kazen od tiste, ki je predpisana.

Pogoji za večkratnega povratnika:

- ⇒ kdor je storil k.d., za katero je predpisan zapor
- ⇒ vsaj dvakrat že obsojen za istovrstna naklepna k.d. na 1 leto
- ⇒ če od dne, ko je bil izpuščen še ni minilo 5 let

primer: pravilo o osperaciji → Storilec je bil za 3 k.d. obsojen za: 3+1+1 leto zopora.
Enotna kazen mora biti višja od 3 let in nižja od 5 let.

Sodišče lahko upošteva tudi druge okoliščine, pomožna merila:

- ⇒ sorodnost storjenih k.d.
- ⇒ nagibe
- ⇒ druge okoliščine

Po oceni vseh teh okoliščin lahko sodišče po prosti presoji izreče postroženo kazen, ki jo zakonik predvideva za večkratni povratek. Strožja kazen ne sme preseči dvojne mere predpisane kazni za tiso k.d. in ne 15 let zapora.

Če preteče 5 let odkar je bil storilec odpuščen s prej izrečene kazni, govorimo o **zastaranju večkratnega povratka.**

4.3.4 Odmera kazni za kazniva dejanja v steku

4.3.4.1 Načini odmere kazni za kazniva dejanja v steku

Pri steku sodišče ugotovi obstoj vsakega posameznega k.d. posebej in za vsako posebej določi kazen (še ne izreče) po vrsti in višini. Ker pa je z eno sodbo mogoče izreči za enega storilca le eno glavno kazen, mora sodišče na podlagi posebnih pravil izreči za vsa k.d. v steku enotno kazen.

Pravila za izrekanje kazni pri k.d. v steku:

1. pravilo o absorbiciji → Hujša kazen obsega oz. vključuje tudi milejšo kazen, ki je bila določena za posamezno k.d. Kot enotna kazen se izreče samo najhujša izmed kazni. (primer: smrtna kazen)
2. pravilo o asperaciji → Sodišče mora izreči enotno kazen tako, da je le-ta večja od vsake kazni, določene za posamezno k.d., vendar je pri tem omejeno s tem, da enotna kazen ne sme doseči vsote vseh kazni, določenih za posamezna k.d., niti maksimuma (15 let zapora) tiste vrste kazni, ki jo je uporabilo. Uporablja se najbolj pogosto. Obstaja razlika med učbenikom in KZ, velja KZ. (primer: § 47. / 2)
3. pravilo o kumulaciji → Kot enotna kazen se izrečejo vse kazni, ki jih je sodišče določilo za posamezna k.d. Pomeni kopičenje vseh kazni.

4.3.4.2 Odmera kazni za k.d. v steku po veljavnem kazenskem pravu

Veljavno slovensko kazensko pravo uporablja vsa tri pravila za odmero kazni pri k.d. v steku.

- * Po pravilu o absorbiciji se izreče kazen, če je za eno od k.d. v steku sodišče določilo kazen zapora 20 let.
- * Pravilo o asperaciji se uporablja kadar je sodišče določilo kazen zapora. Če sodišče določi za najmanj dve k.d. kazen zapora nad 10 let, se izreče kazen zapora 20 let. Pri predpisanih relativno nizkih kaznih zapora, enotna kazen ne sme preseči 8 let zapora. Če določi sodišče kazen zapora in kazen mladostniškega zapora, se izreče le kazen zapora.
- * Po pravilu o kumulaciji se izrečejo denarne kazni. Kazen ne sme preseči seštevka vseh določenih denarnih kazni in ne 360 dnevnih zneskov, če je bilo eno ali več k.d. storjenih iz koristoljubnosti, pa ne 1500 dnevnih z. Stransko kazen sodišče izreče, če jo je določilo za vsaj eno k.d. v steku.

4.3.5 Odmera kazni obsojencu § 48. / 1

Obsojencu, ki prestaja kazen ali je kazen deloma prestal oz. je na pogojnem odpustu, se odmeri kazen za k.d., ki jih je storil pred prejšnjo obsodbo ali preden je začel prestajati kazen po prejšnji obsodbi ali med prestajanjem kazni, po določbah o odmeri kazni pri steku. Višja od vsake posamezne kazni in ne sme preseči vsako ali maksimum določene kazni.

primeri:

- Obsojenec prestaja kazen, sodi pa se mu za k.d., ki ga je storil, preden je bila izrečena prva obsodba.
- Obsojenec stori novo k.d. po obsodbi za prejšnje k.d., vendar prej, preden je začel prestajati kazen.
- Obsojenec stori novo k.d. v času prestajanja kazni zapora ali mladoletniškega zapora.
- Obsojenec, ki je na pogojnem odpustu stori k.d., zaradi katerega se pogojni odpust prekliče.
- Pogojno obsojenemu se prekliče pogojna obsodba zaradi k.d., ki ga je storil, preden je bila izrečena pogojna obsodba.

Sodišče mora v vseh teh primerih izreči enotno kazen za vsa k.d. (po pravilih o odmeri kazni po steku). Kazen ali del kazni, ki jo je obsojenec že prestal, sodišče všteje v izrečeno kazen zapora.

Uporaba pravil o odmeri kazni pri steku, ko gre za k.d., ki ga je storil storilec, obsojen na zapor ali mladoletniški zapor med prestajanjem kazni, utegne biti nepravilna v primeru, če bi bil neprestani del prej izrečene kazni z uporabo (Pridemo lahko do situacije ko nekoga ne moremo več kaznovati (15 let zapora). Zato je KZ sprejel rešitev, da se storilec lahko vseeno kaznuje.) določb o steku nesorazmerno majhen. Zakonik zato dopušča izrek samostojne kazni.

§ 49. **vštevaje pripora in prejšnje kazni** § 48. / 2 in 3 – V zaporu je storil k.d. in se kaznuje disciplinsko.

pripor = odvzem prostosti v času kazenskega postopka (do pravnomočnosti sodbe) kot ukrep za zagotovitev obdolženčeve navzočnosti in za uspešno izvedbo postopka. KZ določa, da se čas prebit v zaporu, ter kakršenkoli drug odvzem prostosti v zvezi s k.d. všteva v izrečeno kazen zapora, mladoletniškega zapora in v denarno kazen (mora pa biti upoštevana identiteta k.d. → kazen odrejena za isto k.d.).

Če je kazenski postopek uveden za več k.d. in pripor ni odrejen za vsako od njih, se čas prebit v priporu všteva v izrečeno kazen zapora, mladoletniškega zapora in denarno kazen za tisto k.d., za katero je bil obdolženec obsojen.

Pri vsakem vštevanju so si enaki en dan pripora, dan odvzema prostosti, dan mladoletniškega zapora, dan zapora in dva dnevna zneska denarne kazni.

4.3.6 Omilitev kazni

Zakonik mora to izrecno dovoliti (§ 42. / 1)

4.3.6.1 Pojem omilitve kazni

= možnost, da sodišče izreče kazen, ki je nižja od predpisane ali uporabi milejšo vrsto kazni. Pooblastilo lahko sodišče uporabi, če zakon iz kriminalnopolitičnih razlogov to izrecno dovoljuje.

Primer: prekoračen silobran, prekoračena skrajna sila, bistveno zmanjšana prištevnost, neopravičljiva pravna zmota, poskus, pomoč, napeljevanje k samomoru, pomoč pri samomoru)

Sodišče lahko kazen omili pri vsakem k.d., če ugotovi, da so podane takšne posebno olajševalne okoliščine, ki utemeljujejo izrek omiljene kazni (§ 42. / 2). Omiljena kazen mora vseeno zadoščati za dosego generalnih in specialno preventivnih namenov kazni.

4.3.6.2 Načini omilitve kazni

1. Če je za k.d. kot najmanjša mera kazni predpisan zapor treh ali več let, sme sodišče kazen omiliti do enega leta zapora.
2. Če je za k.d. predpisano eno leto, se sme omiliti do treh mesecev.
3. Če je predpisan zapor manj kot eno leto, se kazen omili od 15 dni.
4. Če je za k.d. predpisan kazen zapora in pri tem ni navedena najmanjša mera, sme sodišče namesto kazni zapora izreči denarno kazen.

Sodišče izbiri in odmero kazenske sankcije obrazloži.

omilitev kazni brez omejitev → Ta omilitev pomeni izjemno pooblastilo sodišču in je povezano z odpustitvijo kazni. Sodišče kazen omili, ne da bi upoštevalo pravila, ki veljajo sicer za omilitev kazni. Ko sodišče kazen lahko odpusti, jo lahko omili brez omejitev. Omejitev je lahko le splošni minimum (15 dni zapora).

4.3.7 Odpustitev kazni

Uporablja se za primere, kjer bi kaznovanje storilca ne bilo upravičeno bodisi zato, ker gre za bagatelno k.d., ali pa je odpustitev kazni primerna iz kriminalnopolitičnih razlogov. Ko sodišče storilcu kazen odpusti, ga spozna za krivega, izreče pa da se mu kazen odpusti. Takšna sodba je *obsodilna sodba*, ker obsega izrek o krivdi.

Je fakultativna (vedno).

primeri: prostovoljni odstop od poskusa; če sotorilec (KZ dovoljuje odpustitev pri nekaterih institutih splošnega dela in k.d. posebnega dela), napeljevalec ali pomagač prostovoljno prepreči storitev k.d.; razžalostitev; razžaljenec vrne razžalitev; odvzem mladoletne osebe, če je storilec prostovoljno izročil mladoletno osebo upravičencu ali omogočil uresničitev izvršljive odločbe; pri tatvini, če je storilec vrnil oškodovanju ukradene stvari;

Sodišče lahko v primerih, ko zakonik dopušča odpustitev, storilcu izreče kazen, lahko mu jo omili po pravilih o omilitvi, lahko jo omili brez omejitev, lahko pa mu kazen tudi odpusti.

Sodišče sme storilcu kazen odpustiti, če je storil k.d. iz malomarnosti, posledice k.d. pa ga toliko prizadevajo, da izrek kazni očitno ne bi bil upravičen. Posledice k.d. so predvsem osebne narave, storilca lahko prizadenejo neposredno ali posredno zlasti takrat, če gre za telesne poškodbe ali smrt kakšne osebe, ki je storilcu blizu (prometne nesreče).

Ob odpustitvi kazni sme sodišče izreči varnostne ukrepe odvzem vozniškega dovoljenja in odvzem predmetov.

4.4 Sankcije opozorilne narave

4.4.1 Splošne značilnosti

Razvijati so se začele v drugi polovici 19. stoletja, ko so se začele uveljavljati ideje socioantropološke šole, ki so poudarjale specialnopreventivni pomen kazenskih sankcij, še posebej resocializacijo za storilca. Pojavi se tudi težnja za oblikovanje nadomestila za kazen odvzema prostosti. Poglavitna oblika take sankcije je bila in tudi ostaja pogojna obsodba, nekje pa poznajo tudi sodni opomin.

namen pogojne obsodbe: da storilca k.d., katerega k.d. je manj nevarno in manjšega pomena, ne kaznujemo če to ni nujno zaradi kazenskopravnega varstva (opozorilo pa mora doseči namen kaznovanja). Tudi te sankcije vsebujejo družbeno grajo in negativno socialnoetično oceno k.d. in storilca.

4.4.2 Pogojna obsodba in njeni različni sistemi

4.4.2.1 Pojem pogojne obsodbe

- ~ Je plod spoznanja, da je velik del ljudi, ki jih sodišča obsodijo, storil le manj nevarna k.d. in da je verjetnost, da bi dejanja ponovili, majhna.
- ~ Na njen nastanek je vplivalo tudi spoznanje, da lahko kratkotrajne prostostne kazni slabo vplivajo na storilce (psihični šok, razdor družine, izgubitev zaposlitev, šola kriminala, ...).

4.4.2.2 Sistemi pogojne obsodbe:

1. Prišli so na misel, da bi izrekli kazen, ki je ne bi bilo treba prestati. Njeno izvršitev bi odložili ob pogoju, da storilec v določenem roku ne stori novega k.d.
2. Tako je storilec postavljen na preizkušnjo. Če storilec v preizkušni dobi ne stori novega k.d., se kazen za k.d., ki ga je že storil, ne izreče. Če pa v tem času stori kakšno k.d., lahko izreče sodišče kazen tudi za tisto, glede katerega je bil storilec na preizkušnji (postavljen je pod posebno nadzorstvo).

Razlika med obema sistemoma je v tem, da je pri prvem storilec sicer obsojen, a se mu odloži izvršitev izrečene kazni, pri drugem pa se mu kazen ne izreče, temveč ima preizkušnja naravo samostojne sankcije.

evropki kontinentalni sistem

prednosti: pomeni kazen

slabost: ni nadzorstva

Sodobni pravni sistem uporablja kombinacijo obeh.

anglo-ameriški sistem

preizkušnje (probation)

prednosti: nadzorstvo

slabosti: storilec ne ve kaj ga čaka, če bo storil novo k.d.

4.4.3 Pogojna obsodba po veljavnem kazenskem pravu

4.4.3.1 Pojem in namen pogojne obsodbe

Pogojna obsodba in sodni opomin sta v KZ določena kot samostojni sankciji, ki imata naravo opozorila. Ta obsodba pomeni sankcijo, ki nadomešča kazen in zato ne vsebuje izreka kazni, temveč samo njeno določitev, ki je potrebna za primer preklica in tudi zato, da obsojeni ve, kaj ga čaka, če bo pogojna obsodba preklicana. Preizkusna doba je 1-5 let. → preizkusna doba v kateri ni nadomestila / sodišče kazni ne izreče.

Pogojna obsodba vsebuje torej opozorilo in grožnjo. Izražata težnjo naj se storilce lažjih k.d. ne kaznuje ampak opozori.

Sodišče s sodbo *kazen le določi*, izreče pa pogojno obsodbo.

namen: da storilce manj težjih k.d. ne kaznujemo

Vsebuje negativno obsodbo, ki se izraža v opozorilu, da se bo kazen izvršila, če bo storil novo k.d.

4.4.3.2 Pogoji za izrek pogojne obsodbe § 51.

1. pogoji povezani z določitvijo kazni: Sodišče določi storilcu k.d. denarno kazen ali kazen zapora do dveh let (Merilo torej ni predpisana kazen, temveč kazen, ki jo določi sodišče).

izjema: Zakonik določa primer, kjer je pomembna tudi predpisana kazen in kjer sodišče že zaradi višine predpisane kazni ne more niti razmišljati o možnosti izreka pogojne obsodbe. → Vsa k.d. za katera je predpisana kazen zapora najmanj treh let.

2. pogoji povezani z namenom pogojne obsodbe: Prepričanje sodišča (materialni pogoj), da storilec ne bo več ponavljal k.d. Sodišče mora napraviti prognozo storilčevega bodočega vedenja. Merila za to prognozo: § 51. / 3

(a) osebnost storilca (enkratnost k.d., naključen dogodek, trenutna stiska, izzvanost, ...)

(b) storilčevo prejšnje življenje (ali je bil že prej obsojen oz. mu je že bila izrečena opozorilna sankcija)

(c) obnašanje storilca po storjenem k.d. (odnos do oškodovanca, povrnitev škode, ..)

(d) stopnja kazenske odgovornosti storilca (intenzivnost krivde, različna stopnja prištevnosti)

(e) druge okoliščine v katerih je storil k.d. (čas in način izvršitve k.d.)

§ 51. / 4 Sodišče lahko v pogojni obsodbi določi poleg glavne tudi stranske kazni. To pomeni, da se kazen, ki je v pogojni obsodbi določena kot glavna ne izvrši, vsaka izrečena stranska kazen ali vse izrečene stranske kazni pa se lahko izvršijo. Pogojna obsodba se lahko izreče tudi v primeru steka, če je določena kazen do 2 leti ali denarna kazen.

4.4.3.3 Pogoji in obveznosti, ki jih sodišče lahko naloži pogojno obsojenemu

* **splošni pogoj** = da pogojno obsojeni v roku, ki ga določi sodišče (1-5 let), ne bo storil novega k.d. (pogojna obsodba se ne prekliche, kazen pa se ne izvrši)

* **posebni pogoji** = - vrnitev premoženjske koristi, do katere je storilec prišel s k.d.
- povrnitev škode, ki jo je povzročil s k.d.

OBVEZNOSTI:

- I. tiste, ki izhajajo iz nekaterih varnostnih ukrepov: prepovedi (*primer:* prepoved opravljanja poklica, odvzem voznškega dovoljenja), dolžnost zdravljenja zaradi alkoholizma ali narkomanije (kjer je v pogojni obsodbi določena kazen zapora)
- II. predpisane pri posameznih k.d. (sodišče jih sme naložiti pogojno obsojenemu med preizkusno dobo pri posameznem k.d. → *primer:* k.d. odvzema mladoletne osebe (§ 200. / 2), k.d. kršitve družinskih obveznosti, k.d. nezakonite vselitve, Pogojna obsodba nima pravnih posledic. Toda oseba, ki je pogojno obsojena, se šteje za *obsojeno*. Obsodba se vpiše v *kazensko evidenco* in se izbriše iz nje po enem letu, odkar je pretekla preizkusna doba, če obsojeni v tem času ni storil novega k.d.

4.4.3.4 Preklic pogojne obsodbe § 55.

Je posledica ugotovitve, da obsojeni ni izpolnjeval pogojev (splošni in posebni) in obveznosti (varnostni ukrep), ki so mu bile naložene in je zato potrebno izreči kazen, ki je bila določena in odrediti, da se izvrši.

Pri pogojni (sodišče je prepričano, da storilec k.d. ne bo ponavljal) obsodbi ni ustrezno izreči varnostni ukrep (sodišče je prepričano, da bo storilec ponavljal k.d.) in obratno.

Pogojna obsodba se lahko prekliče če:

- 1.) Obsojeni v preizkusni dobi stori novo k.d. (obsojeni ne izpolni temeljnega pogoja za pogojno obsodbo) → Preklic pogojne obsodbe je obligatoren (za novo k.d. sodišče izreče kazen 2 leti ali več) ali fakultativen (izrečena kazen za novo k.d. je manj kot 2 leti ali denarna kazen). Sodišče pri tem presoja ali je zaradi novo storjenega k.d. treba spremeniti oceno o prognozi storilčevega vedenja (izkazala se je za napačno).
- 2.) Po izreku pogojne obsodbe se je ugotovilo, da je obsojeni storil k.d., preden je bil pogojno obsojen → V času preizkusne dobe se mu sodi za k.d., za katerega se v času prejšnjega sojenja ni vedelo. Preklic je fakultativen (za izrek pogojne obsodbe ne bi bilo temelja, če bi se med sojenjem za to k.d. vedelo pred preizkusno dobo – drugače pa se prekliče lahko še 1 leto po preteku preizkusne dobe (k.d. je storil med preizkusno dobo)). Preklic zaradi prej storjenega k.d. je mogoč samo med preizkusno dobo.
- 3.) Obsojeni ni izpolnil obveznosti, ki so mu bile naložene → Posebne pogoje mora izpolniti v določenem roku, ki ga določi sodišče ob pogojni obsodbi. Lahko gre za: neizpolnitev posebnih pogojev, kršitev prepovedi, neizpolnitev obveznosti. Sodišče ima več možnosti:
 - * podaljšanje roka za izpolnitev obveznosti v mejah preizkusne dobe
 - * fakultativni preklic pogojne ob. in izrek kazni, ki je bila določena
 - * odpustitev izpolnitve ene ali več obveznosti
 - * nadomestitev obveznosti z drugo ustrezno obveznostjo, če je iz upravičenih razlogov ne more izpolniti.

4.4.3.5 Določitev oz. izrek kazni pri preklicu pogojne obsodbe

1. Če sodišče prekliče pogojno obsodbo upošteva kazen, ki je bila v njej določena, ter določi kazen za prej storjeno oz. novo k.d., nato pa izreče enotno kazen po pravilih o steku.
2. Če sodišče ne prekliče pogojne obsodbe:

- a) za prej storjeno k.d. oz. za novo k.d. sodišče izreče kazen (ta se izvrši). Prestajanje kazni se ne šteje v preizkusno dobo zato se ta rok podaljša.
 - b) za prej storjeno k.d. oz. za novo k.d. izreče sodišče pogojno obsodbo, če spozna, da je treba tudi za novo k.d. izreči to sankcijo. Po pravilih o steku se določi nova kazen in nova preizkusna doba, ki začne teči ob pravnomočnosti te sodbe. Nova kazen ne sme preseči 2 leti.
3. Kadar prekliče sodišče pogojno obsodbo zaradi neizpolnitve naloženih pogojev oz. obveznosti, izreče kazen, ki je bila določena v pogojni obsodbi in odredi njeno izvršitev.

4.4.3.6 Roki za preklic pogojne obsodbe

Pogojna obsodba se sme preklicati v preizkusni dobi (skrajni rok je 1 leto po preteku preizkusne dobe) – to se odkrije po preteku preizkusne dobe → v primeru novega k.d. ali na novo odkritega k.d. ali neizpolnjevanja ob. V roku 1 leta, ki je določen za preklic pogojne obsodbe, mora postati sodna odločba o preklicu pogojne obsodbe pravnomočna.

4.4.4 Pogojna obsodba z varstvenim nadzorstvom

(ta sankcija v praksi ni zaživel)

4.4.4.1 Pojem in pogoji za izrek

Ne gre za nadomestitev ene vrste prisile z drugo, temveč za nadziranje obsojenca izven kazenskoprnega sistema, kar naj bi zagotavljalo boljše možnosti za to, da ne bo ponovil k.d.

To ni samostojna sankcija, temveč le posebna oblika pogojne obsodbe.

Obsega:

- nudenje pomoči
- nadzorstvo
- varstvo obsojenca

Omogoča razširitev kroga storilcev, pri katerih smemo upravičeno pričakovati, da bo dosežen namen kaznovanja tudi brez izvršitve kazni, če bi jim v preizkusni dobi olajšali resocializacijo s posebnim nadzorstvom in pomočjo, ki bi ju zagotavljali predvsem strokovni delavci iz socialnega varstva.

Varstveno nadzorstvo izreče sodišče za določen čas med preizkusno dobo. Sodišče ga lahko tudi odpravi, še preden je potekel čas, če ugotovi, da je namen tega ukrepa dosežen.

4.4.4.2 Navodila in njihova izbira

Sodišče obsojencu s tem naloži nekatere obveznosti v obliki navodil.

Možno jo je izrekat v dveh inačicah:

- kot pogojno obsodbo z varstvenim nadzorstvom
- kot pogojno obsodbo z varstvenim nadzorstvom in določitvijo navodil

Omogočena je večja individualizacija.

Sodišče lahko odredi eno ali več navodil po katerih se mora ravnati obsojenec.

4 navodila, ki obsegajo naloge:

- 1.) zdraviti se v ustreznem zdravstvenem zavodu
- 2.) obiskovati ustrezno poklicno, psihološko ali drugo svetovalnico
- 3.) usposabljanje se za poklic ali sprejeti zaposlitev, ki ustreza obsojenčevemu zdravju, sposobnostim in nagnjenju
- 4.) porabljati dohodke v skladu s preživninskimi dolžnostmi

Sodišču KZ daje tudi merila po katerih se mora ravnati. Upoštevati mora nekatere okolščine storilčeve osebnosti (starost, psiho, nagibe, osebne razmere, prejšnje življenje, obnašanje po storjenem k.d.) in okolščine v katerih je storil k.d. Ne sme prizadeti človekovega dostojanstva. Navodila lahko sodišče med preizkusno dobo spremeni ali odpravi po uradni dolžnosti, na predlog svetovalca ali na predlog obsojenca.

4.4.4.3 Svetovalec in njegova dejavnost

Varstveno nadzorstvo izvršuje poseben svetovalec, ki ga določi sodišče. Praviloma je to socialni delavec. Delo svetovalca je pomoč, tudi nadzira izpolnjevanje navodil, ki jih je izreklo sodišče.

Pritožno sodišče pri pogojni obtožbi lahko spremeni s sklepom.

Svetovalec ima **3 poglobitne dolžnosti**:

- 1.) prispeva k temu, da obsojenec ne bi več ponavljal k.d. (pomaga, ga nadzoruje in mu daje praktične napotke in nasvete za uresničevanje navodil)
- 2.) svojo dolžnost mora opravljati obzirno (da obsojenec ne bo izpostavljen neprijetnostim, v skladu s pravili svoje stroke)
- 3.) sporočati mora sodišču o izvrševanju nadzorstva

4.4.4.4 Posledice neizpolnjevanja navodil

Če obsojenec med preizkusno dobo navodil ne izpolnjuje ali se izmika stikom s svetovalcem, ga sme sodišče posvariti, lahko tudi spremeni navodila, podaljša varstveno nadzorstvo v mejah preizkusne dobe, ki jo je določilo ali prekliče pogojno obsodbo (fakultativno).

4.4.5 Sodni opomin

4.4.5.1 Pojem in značilnosti sodnega opomina

To je opozorilna sankcija, ki je izločena iz sistema kazni in drugih vrst kazenskih sankcij. Vsa njena vsebina je v opozorilu storilcu k.d. Sodišče ga izreka v obliki sklepa, ki ne vsebuje krivdoreka. → razlika s pogojno obsodbo

namen: Namenjen je storilcem k.d., ki so manj nevarna in jim ni potrebno izreči kazni. Mogoče je pričakovati, da bo opozorilo vplivalo tako, da ne bo več ponavljal k.d. Pomeni torej nadomestilo za kazen. Sodišče v vsakem posameznem primeru presodi ali je uporaba sodnega opomina upravičena in smotrna. Pomeni možnost za individualizacijo kazenskih sankcij.

4.4.5.2 Razmerje med sodnim opominom in dejanjem majhnega pomena (dejanje ni kaznivo)

- Sodni opomin se izreka pri dejanjih majhnega pomena.
- V obeh primerih gre za dejanja, katerih pomen in nevarnost nista velika.
- Uporaba instituta dejanja majhnega pomena pomeni, da takega dejanja ne štejemo za k.d. V primerih, ko sodišče uporabi sodni opomin, to pomeni, da obstaja k.d., vendar ni potrebno, da bi njegovega storilca kaznovali, temveč zadošča opozorilo.
- Dejanje majhnega pomena izpolnjuje vse formalne znake k.d., manjka pa mu materialna protipravnost in nevarnost. Izključena je kaznivost.

Sodni opomin pa se izreka za dejanja, ki so po materialnih (nevarnost obstaja, vendar je majhna) in formalnih ter po objektivnih in subjektivnih znakih k.d. (stopnja nevarnosti je majhna).

- Razlika med tema institutoma je v intenzivnosti nevarnosti (je ni – je majhna) dejanja in storilca.

4.4.5.3 Pogoji z izrek sodnega opomina

1.) Sodišča ga lahko uporabljajo le pri k.d. za katera je predpisana kazen (pri pogojni obsodbi je odločilna izrečena kazen; k.d. do 3 let) zapora do 1 leta ali denarna kazen. Ob tem morajo biti podane še olajševalne okoliščine, ki delajo k.d. posebno lahko = **SPLOŠNO POOBLASTILO**

RAZLIKE MED SODNIM OPOMINOM IN POGOJNO OBSODBO

- oboje sta sankciji opominjevalne narave
 - pogojna obsodba se izreče z obsodilno sodbo (krivdorek), sodni opomin pa s sklepom (ni krivdoreka)
 - pri pogojni obsodbi je določena kazen in preizkusna doba, pri sodnem opominu pa tega ni
 - pogojna obsodba se lahko prekliče, sodni opomin pa ne
- 2.) Dejanja za katera je predpisana kazen zapora do 3 let, vendar morajo biti izpolnjeni posebni pogoji, ki jih zakonik določa pri takih k.d. (*primer*: izzvanost ali surovo obnašanje oškodovanca). Pri presoji ali naj se uporabi sodni opomin sodišče upošteva: osebnost storilca, njegovo prejšnje življenje, obnašanje po storjenem k.d., stopnjo kazenske odgovornosti, namen opomina
- 3.) Izreče se lahko tudi za več k.d., storjenih v steku, če so za vsako od njih podani pogoji za njihov izrek.

4.4.5.4 Posledice sodnega opomina

Nima pravnih posledic – obsodbe.

Storilec velja za obsojenega in sodna odločba se vpiše v kazensko evidenco. Izbriše se iz kazenske evidence, če storilec v 1 letu od pravnomočnosti sodne odločbe ne stori novega k.d. Ob njem je mogoče izreči tudi varnostna ukrepa: odvzem vozniškega dovoljenja in odvzem predmetov.

4.5 Varnostni ukrepi

4.5.1 Varnostni ukrepi v sistemu kazenskih sankcij

4.5.1.1 Nastanek in razvoj varnostnih ukrepov

- ☉ Konec 19. st. je italijanska socio-antropološka šola opozorila, da pri nekaterih skupinah storilcev k.d. ni mogoče govoriti o krivdi. Vendar pa gre za storilce, ki so nevarni zato so zanje predlagali drugačne ukrepe od kazni. Iz tega predloga so se izoblikovali varnostni ukrepi. Oblikovali so jih kot ukrepe za varstvo družbe in jih imenovali ukrepi družbene obrambe. Z njimi naj bi izolirali storilce k.d., ki so družbi nevarni.
- ☉ Eklektična šola je sprejela varnostne ukrepe z posebne skupine storilcev k.d., pri katerih obstaja nevarnost, da bodo ponavljali k.d. Pomenili so posebno obliko odvzema prostosti. Od tod je izvirala tudi začetna kritika teh ukrepov, češ da pomenijo samo podaljševanje kazni. Varnostni ukrepi so sledili zaporni kazni. Tako sodišče ni moglo več izrekati obeh vrst kazenskih sankcij, temveč je izbralo

samo eno. Takšen sistem nadomeščanja sankcij imenujemo *VIKARIRAJOČI SISTEM*.

- ☉ Nato so se oblikovali v ukrepe, ki so imeli kurativno ali preventivno vsebino. Izražali so predvsem specialno preventivno funkcijo.
- ☉ Po 2 svetovni vojni so jih začeli uporabljati tudi za kazensko odgovorne storilce pri katerih je sodišče ugotovilo, da so nevarni.
- ☉ Z ugibanjem za resocializacijo se je njihovo število zmanjšalo.

Danes sodobno kazensko pravo sprejema varnostne ukrepe kot obliko kazenskih sankcij, ki lahko prispeva k bolj učinkovitemu preprečevanju k.d. Z njimi kazensko pravo omogoča večjo individualizacijo kazenskih sankcij in daje več možnosti z resocializacijo storilca k.d. Tudi pri varnostnih ukrepih je treba zagotoviti varstvo temeljnih načel pravne države, posebej varstvo pravic človeka in načela zakonitosti.

4.5.1.2 Pojem in namen varnostnih ukrepov

varnostni ukrepi – posebna vrsta kaz. sankcij, ki izhaja iz spoznanja, da kazen ne more biti edino učinkovito sredstvo za vse storilce k.d. So dopolnilna vrsta kaz. sankcij, ki se izrečejo praviloma poleg kazni, lahko pa tudi namesto nje.

Uporaba varnostnega ukrepa je vezana na storitev k.d. in sodišče ga lahko izreče le, če ugotovi, da je storilec storil k.d. (ni vezana na težo in naravo k.d.)

Temelji razlog za uporabo varnostnega ukrepa je storilčeva nevarnost zaradi katere obstaja verjetnost, da bo k.d. tudi ponavljal → moralnoetično neobarvan ukrep

Varnostni ukrep pomeni za storilca odvzem ali omejitev določenih pravic, vendar po vsebini ne gre za kaznovalni oz. povračilni ukrep, temveč za preventivni ali kurativni ukrep, katerega vsebina je medicinskem, psihološkem ali kakšnem drugem obravnavanju storilca, ali v prepovedih, ki jih sodišče naloži storilcu. Upošteva se načelo zakonitosti in načelo omejevanja represije.

splošni namen: preprečevanje k.d. Usmerjeni so v specialno prevencijo.

posebni namen: da bi z njimi odpravili stanja ali odstranili okoliščine, ki bi lahko vplivale, da bi storilec ponavljal k.d. (stanja se nanašajo na storilčevo osebnost). Varnostni ukrep sme sodišče izreči, če obstaja vzročna zveza med storjenim k.d. in takšnim stanjem, hkrati pa mora obstajati nevarnost, da bo storilec zaradi takšnega stanja k.d. ponovil. Še posebno je KZ strog glede varnostnih ukrepov odvzema prostosti (teža k.d. in stopnja storilčeve duševne motenosti mora biti takšna, da obstaja nevarnost, da bi ponovil kakšno k.d. določene vrste; npr.: zoper življenje in telo, spolno nedotakljivost, premoženje, ...).

posamezni namen: Značilen je za vsak varnostni ukrep posebej.

Pri uporabi varnostnih ukrepov mora sodišče upoštevati splošni namen kaz. sankcij in posebni namen varnostnih ukrepov kot posebne vrste kaz. sankcij ter tudi posamezni namen posameznega varnostnega ukrepa kakor izhaja iz njegove vsebine.

nevarnost = naša ocena, da bo storilec v bodoče ponavljal k.d.

Za kazen mora obstajati gotovost in ne le dvom.

Za izrek varnostnega ukrepa pa se zadovoljimo z ugibanjem, verjetnostjo (temelj z izrek ni že storjeno k.d., ampak možnost, da bo v prihodnje nekdo storil k.d.).

4.5.1.3 Storilčeva nevarnost kot merilo za uporabo varnostnega ukrepa

Storilčeva nevarnost je temeljno izhodišče za izrek varnostnega ukrepa.

nevarnost storilca k.d. = specifično stanje storilca, zaradi katerega utegne ponavljati k.d.

Ko sodišče presoja obstoj nevarnosti, ne more mimo vrste, narave in teže storjenega k.d. Storilčevo nevarnost opredeljuje zakonik pri posameznem varnostnem ukrepu različno: pri obveznem psihiatričnem zdravljenju kot nevarnost, da bi storil kakšno hudo k.d. določene vrste; pri odvzemu voziškega dovoljenja kot nevarnost, da bo storilec ponovil k.d. v prometu.

Z varnostnim ukrepom želimo odstraniti to specifično nevarnost storilca s tem, da mu odvzamemo določeno pravico, ali da mu naložimo določeno prepoved oz. obveznost.

osebni varnostni ukrepi: namenjeni storilcem k.d.

stvarni varnostni ukrepi: uporabljajo se glede stvari, ki so v zvezi s k.d.

4.5.1.4 Razmerje med varnostnimi ukrepi in kaznijo

skupne značilnosti:

1. So kazenske sankcije, prisilne narave, njihovo izvršitev zagotavlja država s svojim aparatom prisile, za storilce pomenita neko zlo
2. Temelj za njuno uporabo je storjeno k.d.
3. Velja načelo zakonitosti
4. Splošni namen, ki je preprečevanje kriminalitete

razlike:

- 1.) Namen kazni (generalna in specialna prevencija / retributivna sankcija) je širši kot namen varnostnih ukrepov (specialna prevencija)
- 2.) Imata različen temelj zaradi katerega se izrekata kazen – storilčeva kazenska odgovornost (prištevnost, krivda)
v. u. – nevarnost (izhodišče za ugotavljanje nevarnosti je storjeno k.d.)
- 3.) Kazen, ki je vezana na storilčevo krivdo, je izraz očitka in pomeni moralnoetično negativno sodbo o k.d. in o storilcu. Varnostni ukrep, ki izhaja iz storilčeve nevarnosti, pa je vrednostno nevtralen in moralnoetično neobarvan ukrep, ki ga sodišče uporablja, da bi storilec ne ponavljal k.d. in da bi se družba pred njim zavarovala.
- 4.) Vpliv teže k.d. na izrek kazni (kazen se odmeri v sorazmerju s težo k.d.) oz. varnostnega ukrepa (kjer gre za odvzem prostosti mora obstajati sorazmerje med kršitvijo in sankcijo zanj).

Brez k.d. ni kaz. sankcije zato varnostni ukrepi ne bi smeli biti kaz. sankcije. To bi morali biti zdravstveni ukrepi = ukrep civilnega prava. Ni očitka zato za kaz. s. ni prostora.

4.5.2 Sistematika in vrsta varnostnih ukrepov po veljavnem kazenskem pravu

4.5.2.1 Sistematika varnostnih ukrepov:

1. obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu
2. obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti
3. obvezno zdravljenje alkoholikov in narkomanov
4. prepoved opravljanja poklica
5. odvzem voziškega dovoljenja
6. odvzem predmetov

4.5.2.2 Vrste varnostnih ukrepov

- 1.) * tisti, ki so povezani z odvzemom prostosti
 - * tisti, ki niso
- 2.) * osebni varnostni ukrepi = nanašajo se na osebo storilca
 - * stvarni varnostni ukrepi = nanašajo se na kakšen predmet ali stvar, povezano s k.d.
- 3.) po vsebini
 - * kurativni = različne vrste tretmana
 - * prepovedni = obsegajo posamezne prepovedi
- 4.) glede na namen
 - * tisti, s katerimi se odpravljajo stanja, ki bi vplivala na ponavljanje k.d.
 - * tisti, s katerimi se odpravljajo okoliščine, ki bi vplivale na ponovitev k.d.

4.5.2.3 Izrekanje varnostnih ukrepov

Izreči je mogoče le tiste varnostne ukrepe, ki so določeni s KZ ob pogojih, ki jih ta določa. Obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu ter ... na prostosti, lahko izreče sodišče kot samostojni sankciji namesto kazni, kadar se izrekata neprištevnim. Večinoma pa sodišče varnostnih ukrepov ne izreka samostojno, temveč poleg drugih kaz. sankcij, najpogosteje poleg kazni.

- ★ Če je sodišče izreklo sodni opomin ali je storilcu odpustilo kazen, sme poleg tega izreči dva varnostna ukrepa, in sicer odvzem vozniškega dovoljenja in odvzem predmetov, če so izpolnjeni pogoji za njun izrek.
- ★ Sodišče sme mlajšemu polnoletniku in mladoletniku, ki mu je izreklo vzgojni ukrep, denarno kazen ali kazen mladoletniškega zaporu, izreči vse varnostne ukrepe razen prepovedi opravljanja poklica.

4.5.3 Posamezne vrste varnostnih ukrepov

4.5.3.1 Obvezno psihiatrično zdravljenje in varstvo v zdravstvenem zavodu

Namenjeno je neprištevnim oz. bistveno zmanjšano prištevnim storilcem k.d., pri katerih sodišče ugotovi, da obstaja nevarnost, da bo storilec ponavljal k.d. zaradi svojega abnormnega duševnega stanja.

To je ukrep kurativne narave, ki obsega medicinsko obravnavanje storilca in katerega poseben namen je odprava te storilčeve nevarnosti.

Poleg splošnih pogojev morajo biti za izrek tega ukrepa izpolnjeni še **posebni pogoji**:

- * storilec je storil dejanje, ki ima objektivne znake k.d., kar je ugotovljeno v kaz. postopku
- * da je bil ob storitvi k.d. neprišteven ali bistveno zmanjšano prišteven
- * da sodišče na podlagi teže storjenega k.d. in stopnje storilčeve duševne motenosti ugotovi, da bi na prostosti lahko storil kakšno hudo k.d.
- * da je nevarnost mogoče odpraviti le z zdravljenjem in varstvom v zdravstvenem zavodu.

Vsebina nevarnosti je verjetnost, da bo storilec zaradi svoje duševne motenosti ponovil kakšno hudo k.d. zoper nekatere temeljne človekove vrednote (življenje, telo, spolna nedotakljivost, premoženje). Če se to ugotovi, je bil časovno neomejen ukrep.

- Na začetku je bil časovno neomejen ukrep.

- KZ sedaj določa, da mora sodišče izvrševanje tega varnostnega ukrepa ustaviti, če ugotovi, da zdravljenje in varstvo nista več potrebna. Sodišče po preteku enega leta ali je še potrebno. Tako ravna tudi po preteku vsakega nadaljnjega leta. Najdaljše izvrševanje tega ukrepa je 10 let. Če je zdravljenje v zavodu potrebno še po poteku tega časa, se lahko izvršuje kot medicinski zdravstveni ukrep, ne pa kot kazenska sankcija.

Ta varnostni ukrep se izreče samostojno, kadar se izreče neprištevnemu storilcu k.d. Lahko pa se izreče tudi poleg kazni, za storilca, ki je bistveno zmanjšano prišteven. Tak storilec je kazensko odgovoren in sodišče mu mora izreči kazen (če je čas ukrepa krajši od izrečene kazni zapora, se obsojenec po zdravljenju lahko napoti na prestajanje še preostale kaz.). Sodišče lahko obsojenca v takšnem primeru tudi pogojno odpusti. Pri tem upoštevava:

- uspeh zdravljenja
- storilčevo zdravstveno stanje
- čas ki ga je prebil v zdravstvenem zavodu
- ostanek kazni

4.5.3.2 Obvezno psihiatrično zdravljenje na prostosti

Zdravljenje psihiatričnih bolnikov je praviloma bolj uspešno, če se ne izvršuje v zdravstvenem zavodu, ki še povečuje izoliranost bolnika od okolja, temveč v bolnikovem normalnem družbenem okolju, ki omogoča njegovo vključitev vanj.

primeri:

- 1.) neprišteveni storilec, pri katerem sodišče ugotovi, da je takšno zdravljenje potrebno in bo zadostovalo, da ne bo ponavljal hudih k.d.
- 2.) bistveno zmanjšano prišteven storilec, če je bil pogojno odpuščen in je tako zdravljenje še potrebno.

Glede na to ali se mora zdraviti v zavodu ali na prostosti, se upošteva narava in intenzivnost nevarnosti storilca, da bi ponovil k.d., pa tudi teža in vrsta k.d., ki bi ga lahko ponovil. Sodišče ne tehta teže storjenega dejanja, nevarnost ponovitve pa presoja v zvezi s katerimkoli hujšim k.d.

Ta ukrep se lahko zamenja z zdravljenjem v zavodu:

- če se storilec noče zdraviti na prostosti
- če zdravljenje samovoljno opusti
- če zdravljenje na prostosti ni uspešno

Zdravljenje v zavodu pa se lahko zamenja za zdravljenje na prostosti, če je storilec pogojno odpuščen. Ukrep zdravljenja na prostosti sme trajati največ 2 leti od pravnomočnosti sodne odločbe, sodišče po preteku enega leta ponovno odloči o tem ali je ukrep še potreben.

Ker gre za prisilni ukrep na prostosti, mora biti njegovo trajanje omejeno.

Če je zdravljenje po preteku dveh let še potrebno, se naj izvršuje brez prisilne sodne odločbe.

4.5.3.3 Obvezno zdravljenje alkoholikov in narkomanov

Samo kaznovanje alkoholikov in narkomanov ne zadošča, saj je človekova odvisnost od alkohola ali mamil prevelika in njegova prizadetost prehuda, da bi mogla imeti nanj vpliv samo kazen. Skušamo vplivati na okoliščino, ki je v vzročni zvezi z delinkventnostjo teh skupin storilcev k.d. Pomembna je privolitev bolnika.

Ukrep se lahko izreče ob naslednjih **pogojih**:

- storilca obsodijo na zapor ali mu izrečejo pogojno obsodbo, kateri je določena kazen zapora
- storilec je storil k.d. zaradi odvisnosti od alkohola ali mamil
- obstaja vzročna zveza med k.d. in odvisnostjo
- obstaja nevarnost, da bo zaradi odvisnosti ponavljal k.d.

Gre za kazensko odgovornega storilca.

Sodišče mora ugotoviti, d je storilec odvisen od alkohola ali mamil. To ugotovi s pomočjo izvedenca – **psihiatra**. On opredeli ali obstaja odvisnost ter njeno stopnjo. Storilec je dejanje storil pod akutnim vplivom alkohola ali mamil. Zadostuje že posredna vzročna zveza (odvisnost je bila vzrok za storitev k.d.).

Ta varnostni ukrep se izvršuje v zavodu za izvrševanje kazni, če je storilec na prestajanju kazni zapora. Lahko pa se izvršuje tudi v zdravstvenem ali kakem drugem specializiranem zavodu. Čas, ki ga storilec prebije v katerem koli izmed takih zavodov, se všteje v kazen.

Mogoče ga je izreči tudi ob pogojni obsodbi, v kateri je sodišče določilo kazen zapora. Upoštevati je treba predvsem storilčevo pripravljenost za zdravljenje. Če storilec ne izpolnjuje obveznosti, se ne začne zdraviti, zdravljenje opusti, sme sodišče pogojno obsodbo preklicati.

trajanje:

1. izrečen ob kazni zapora → *dokler kazen ni prestana*
2. izrečen ob pogojni obsodbi → *najdlje 2 leti*

4.5.3.4 Prepoved opravljanja poklica

Z njim se prepreči nevarnost, ki izhaja iz okoliščine, da je storilec k.d. zlorabil svoj poklic za izvršitev k.d., in iz okoliščine, da bi ga še naprej opravljal.

Vsebuje tudi prepoved opravljanja določene samostojne dejavnosti ali prepoved opravljanja kakšne dolžnosti.

pogoji:

- 1.) Storilcu je izrečena kazen zapora ali pogojna obsodba, v kateri je določen zapor. Lahko se izreče tudi, če je sodišče neprištevnemu izreklo samostojno sankcijo zdravljenja v zavodu ali na prostosti.
- 2.) Storilec je zlorabil svoj poklic, položaj dejavnost ali dolžnost
- 3.) Sodišče utemeljeno sklepa, da bi bilo zaradi te zlorabe nevarno, če bi še naprej opravljal ta poklic, dejavnost ali dolžnost (prepoved dolžnosti s katerimi so povezane različne oblike upravljanja premoženja).

Ukrep sme trajati najmanj 1 leto in ne več kot 5 let, od pravnomočnosti sodbe naprej. Čas prebit v zaporu ali zdravstvenem zavodu se ne šteje v čas trajanja tega ukrepa.

Sodišče sme po preteku dveh let od začetka izvrševanja tega ukrepa odločiti, da le-ta preneha (na prošnjo obsojenca). Pri tem upošteva obnašanje obsojenca po obsodbi, njegovo pripravljenost da povrne škodo ki jo je povzročil s k.d., da vrne premoženjsko korist, ki jo je z njim pridobil. Lahko se izreče tudi ob pogojni obsodbi, ki se prekliče, če storilec prepoved prekrši.

4.5.3.5 Odvzem voznškega dovoljenja

vsebinska: prepoved vožnje motornega vozila, kar pomeni, da s tem ukrepom sodišče storilcu k.d. zoper varnost javnega prometa onemogoči, da bi se udeleževal javnega prometa kot voznik.

Mogoče ga je izreči za različne vrste in kategorije vozil.

pogoji:

- 1.) Storilec je storil k.d. zoper varnost javnega prometa

- 2.) Sodišče je izreklo kazen, pogojno obsodbo, sodni opomin, kazen odpustilo, obvezno zdravljenje v zavodu ali na prostosti, vzgojni ukrep
- 3.) Sodišče je spoznalo, da storilčeva nadaljna udeležba v prometu pomeni nevarnost za javni promet zaradi njegove nesposobnosti za varno upravljanje z motornimi vozili

Storilčeva nesposobnost se ugotovi s pomočjo *izvedenca*; na to pa lahko kažejo tudi *okolščine*, v katerih je bilo k.d. storjeno, ali dejstvo, da je že prej kršil prometne predpise. Vsebinsko pomeni odvzem vozniškega dovoljenja odvzem že izdanega dovoljenja če ga storilec ima, ali pa prepoved izdaje novega, če ga še nima oz. mu poteče veljavnost.

Ukrep se lahko izreče vozniku amaterju ali poklicnemu vozniku.

trajanje: od 1 do 5 let

Čas prebit v zaporu oz. v zdravstvenem zavodu se ne všteje v čas trajanja tega ukrepa. V ta čas pa se všteje čas, za katerega je bilo med kaz. postopkom obdolžencu vzeto vozniško dovoljenje in tudi čas odvzema vozniškega dovoljenja v morebitnem postopku zaradi prekrška.

Po koncu ukrepa sme storilec pridobiti vozniško dovoljene na novo ob splošnih pogojih, ki so predpisani za pridobitev posameznih vrst vozniških dovoljenj. Dolžan je izpolniti vse pogoje za pridobitev vozniškega dovoljenja.

Po dveh letih lahko sodišče določi, da ukrep preneha (na prošnjo obsojenca), le so prenehali razlogi za izrek tega ukrepa (prenehala je nesposobnost).

Sme se izreči tudi ob pogojni obsodbi, ki se prekliče, če se krši prepoved, ki je naložena.

4.5.3.6 Odvzem predmetov

Edini stvarni varnostni ukrep.

Sodišče sme odvzeti predmete, ki so bili uporabljeni (orožje, orodje) za k.d., ali bili namenjeni (predmeti zbrani v ta namen) zanj, ali pa so (ponarejen denar) s k.d. nastali, če so storilčeva last. Predmeti morajo biti povezani s k.d. Odvzem je predviden zaradi nevarnosti, da jih storilec obdrži.

Predmeti se smejo odvzeti, če so storilčeva last, drugače pa le, če to zahtevajo splošna varnost ali moralni razlogi.

Odvzem predmetov je lahko *obvezen* ali *fakultativen*.

- ♥ sme se določiti samo z zakonom
- ♥ ne sme prevzeti narave dopolnilne kazni (zaplemba)
- ♥ primer: ponarejanje denarja, jemanje in dajanje podkupnine pranje denarja

Treba je razločevati predmete, ki so bili pridobljeni kot nagrada za storjeno k.d. in predmete, ki jih je storilec pridobil s prodajo zamenjavo, ... tistih predmetov, ki jih je bil pridobil s k.d. → Odvzamejo se lahko le kot protipravna premoženjska korist in ne na podlagi tega ukrepa.

Po KZ je mogoče odvzeti tudi predmete k.d., predmete na katerih je bilo storjeno k.d.

= CORPORA DELICTI

4.6 Individualizacija kazenskih sankcij

4.6.1 Pojem in razvoj individualizacije kazenskih sankcij

4.6.1.1 Pojem individualizacije kaz. sankcij

= prilagoditev kazenske sankcije teži in nevarnosti k.d. in osebnosti njegovega storilca.

zakonska individualizacija = vsa sredstva, ki jih v ta namen daje in zagotavlja pozitivno kaz. pr. za to, da lahko sodišče v konkretnem kaz. postopku izbere takšno kazensko sankcijo, da bo z njeno izbiro in odmero zadostilo zahtevi, da naj bo sankcija sorazmerna stopnji kršitve in stopnji krivde, pa tudi zahtevi po taki sankciji, ki bo zadostila občutku pravičnosti in bo hkrati prispevala k resocializaciji storilca k.d.

sodna individualizacija = proces, v katerem sodišče izbira in odmerja kaz. sankcijo storilcu k.d.

Pri tem ima sodišče *dvojno vlogo*.

- ⊗ Najprej mora odločiti katero vrsto kaz. sankcij bo izreklo.
- ⊗ Nato pa se odloča o kvaliteti te sankcije → *kvalitativna sodna individualizacija*
- ⊗ Ko se sodišče odloča o višini ž izbrane kaz. sankcije, govorimo o *kvantitativni sodni individ.*

Sodišče namreč z njo določi obseg izbrane kazenske sankcije.

Od odmere kazni je v vsakem posamičnem primeru odvisno, ali bodo kazni tudi v celoti strožje ali milejše, to pa pomeni, da je od tega odvisna tudi podoba **kaznovalne politike sodišč.**

- kaznovalna politika mora biti taka, da se z njo dosega namen kaz. sankcij (preprečevanje k.d., resocializacija storilcev k.d.)

penitenciarna individualizacija = individualizacija v času izvrševanja kaz. sankcij

4.6.1.2 Razvoj individualizacije kaz. sankcij

Po 2. svetovni vojni → Zavzemanje za čim večjo individualizacijo kaz. sankcij ter za to, da naj se njihovo izvrševanje izrabi kot oblika tretmana za resocializacijo.

Od 70. le naprej → Prostostna kazen mora biti omejena na najmanjšo možno mero in pri njeni izbiri in odmeri je treba v večjem obsegu kot doslej upoštevati osebne pravice s.

4.6.2 Poglavitni sistemi in sredstva za individualizacijo kazenskih sankcij

- 1.) Sistemi, kjer so predvidene dokaj široke možnosti za individualizacijo kaz. sankcij in kjer kaz. pr. uvaja precejšnje število bodisi vrst kaz. s. ali pa posameznik ukrepov znotraj teh vrst.
- 2.) Sistemi, ki sicer predvidevajo številne ukrepe med posameznimi vrstami kaz. s. za to, da bi bilo mogoče uresničiti njihovo individualizacijo, vendar jih določajo tako, da podrobneje urejajo te možnosti v pozitivnem pravu samem in dajejo manj pooblastil sodiščem, da ta sredstva in možnosti uporabijo ali ne (skrb za zakonitost in preprečevanje morebitne samovolje sodišč).

4.6.3 Sistem, sredstva in možnosti za izbiro primerne kazenske sankcije po veljavnem kazenskem pravu

KZ je zagotovil dokaj široke možnosti za individualizacijo tako v okviru kazni in različnih oblik njenega nadomestila kot tudi v okviru drugih kaz. s. – varnostnih ukrepov.

Sodišča sama ocenjujejo številne okoliščine v zvezi z izbiro posamezne kaz. sankcije in v zvezi z njeno odmero oz. načinom izvršitve ter se v tej zvezi odločajo po prosti presoji.

Praktična izvedba vseh možnosti in sredstev, ki jih zagotavlja KZ pa ni uresničljiva, ker nekaterih od teh možnosti še danes ni mogoče izvajati.

4.7 Poglavitne značilnosti izvrševanja kazenskih sankcij

4.7.1 Kriminalnopolitični pomen izvrševanja kaz. s.

Izvrševanje kaz. s. je konkretna uresničitev abstraktne predpisane sankcije zoper storilca k.d., kakor je določena v KZ.

Z izvršitvijo kaz. s. želimo uresničiti namen kaz. s. nasploh in še posebej namen kazni, varnostnih ukrepov ter vzgojnih ukrepov. Z izvršitvijo kazni se uresničuje njena generalno in specialno preventivna funkcija. Naposled je izvršitev kaz. s., ki je povezana z odvzemom prostosti tudi praktični ukrep, ki rabi začasni izločitvi nevarnih storilcev k.d. iz okolja.

odvzem prostosti: prisilno delo → humaniziranje → prevzgoja → povečevanje pomena ČP & TS

Izvrševanje kaz. s., še zlasti tistih, ki so povezane z odvzemom prostosti, pomeni po vsebini tolikšen poseg v pravice osebe, zoper katero se izvršuje.

4.7.2 Vodilna načela za izvrševanje kazenskih sankcij po veljavnem kazenskem pravu

penologija = del kriminologije, ki se ukvarja z izvrševanjem kazenskih sankcij.

4.7.2.1 Načelo zakonitosti

Zakonitost kazenskih sankcij pomeni, da se sme izvršiti le tista kazenska sankcija, ki je bila izrečena s pravnomočno sodno odločbo in le proti tistemu, na kogar se nanaša. KZ določa, da se smejo storilcu k.d. vzeti ali omejiti njegove pravice, zajamčene z ustavo in zakonu, le v tolikšni meri, kolikor je nujno, da se izvrši posamezna sankcija (samo zakon sme določiti omejitve pravic osebam, proti katerim se izvršujejo kaz. s.). Pri tem storilec ne sme biti podvržen mučenju ali drugi obliki okrutnega, nečloveškega ravnanja.

4.7.2.2 Načelo humanosti

Obsojencu je treba zagotoviti spoštovanje osebnosti in njegovega človeškega dostojanstva. Treba je varovati telesno in duševno celovitost obsojencev.

Načelo humanosti je torej zahteva, da je odnos do obsojencev human in da temelji na spoštovanju njegove osebnosti kot ljudi, hkrati pa se mora uveljaviti tudi v omejevanju prisilnih ukrepov zoper obsojence, še posebej v omejevanju uporabe fizične prisile in strelnega orožja.

4.7.2.3 Načelo prevzgoje in resocializacije

To načelo se nanaša predvsem na izvrševanje kazni zapora. Njen posebni namen je tudi omogočiti storilcu k.d., če to sprejema, tiste oblike resocializacije, ki bi lahko prispevale k temu, da po prestani kazni ne bo ponavljal k.d.

Z izvršitvijo kazni zapora skušamo pripraviti obsojenca na življenje na prostosti tako, da bo živel in delal v skladu s pravnim redom in da ne bo kršil pravnih norm z izvrševanjem k.d.

4.7.2.4 Načelo individualizacije

Penitenciarna individualizacija = prilagoditev izvršitve kaz. s. osebnosti storilca k.d. potem, ko je sodišče že opravilo kvalitativno in kvantitativno individualizacijo. Je pogoj za uresničevanje načela prevzgoje in resocializacije in vsebuje celoto vseh ukrepov med izvrševanjem kazni zapora.

Gre za načelo razvrščanja obsojencev v različne vrste kazenskih zavodov (zaprti–nad 5 let, polodprti–do 5 let, odprti zavodi–do 3 leta).

KZ določa, da je mogoče kazen zapora do 3 mesecev izvršiti tudi tako, da obsojeni namesto kazni zapora opravi v obdobju najdalj 6 mesecev delo v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti v obsegu najmanj 80 in največ 240 ur.

4.7.3 Pogojni odpust

4.7.3.1 Pojem pogojnega odpusta

= pomeni, da je mogoče odpustiti s prestajanja kazni zapora obsojenca, ki je pa ni prestal v celoti in sicer s pogojem, da v času, za katerega mu je bila izrečena kazen, ne bo storil novega k.d. (vzroki: s primernim vedenjem si zasluži odpust, po večletnem zaporu se težko znajde v življenju).

Postal je ukrep, ki naj pripravi obsojenca na svobodno življenje, na samostojno prevzemanje odgovornosti.

Če v dobi do izteka kazni stori novo k.d., se pogojni odpust lahko prekliče.

Bolje bi bilo, če bi o pogojnih odpustih odločalo vrhovno sodišče, ker gre za poseganje v pravomočnost sodbe.

4.7.3.2 Pogoji za uporabo pogojnega odpusta

temeljni formalni pogoj: Obsojenec je že prestal vsaj polovico kazni zapora, na katerega je bil obsojen (če je bil obsojen na 30 let, mora prestati vsaj 20 let).

materialni pogoji: Ugotovitev, da se da utemeljeno pričakovati, da storilec ne bo ponovil k.d.

Organ, ki je pristojen za dovolitev pogojnega odpusta je *komisija za pogojni odpust* pri Ministrstvu za pravosodje. Pri oceni, ali je mogoče pričakovati, da obsojenec na prostosti ne bo izvrševal k.d., uporabi poročilo o obsojenčevem vedenju, ki ga je pripravila skupina strokovnjakov v kaz. zavodu. Obsojenec je izjemoma na pogojni odpust odpuščen, če je prestal samo tretjino kazen (6 mesecev je minimum), če je podan materialni pogoj za pogojni odpust in še posebne okoliščine. Utemeljeno mora biti pričakovati, da k.d. ne bo več ponavljal. Starejši mladoletniki so lahko pogojno odpuščeni, če prestanejo vsaj 1/3 kazni, vendar najmanj 6 mesecev. Med odpustom jim lahko določijo nadzorstvo. § 110. KZ

4.7.3.3 Preklic pogojnega odpusta

Če storilec med pogojnim odpustom stori k.d., je mogoče pogojni odpust preklicati, ker temeljni pogoj za pogojni odpust ni izpolnjen.

Preklic je *obligatoren*, če je sodišče izreklo kazen zapora nad 1 leto, *fakultativen* pa, če je izreklo kazen zapora do 1 leta. → odvisno od kazni, ki jo sodišče izreče za eno ali več k.d., ki jih je pogojno odpuščeni storil, ko je bil na pogojnem odpustu.

- ♣ Če je pogojno odpuščeni obsojen z novo k.d. na kazen zapora do 1 leta, sodišče pa ne prekliče pogojnega odpusta, se pogojni odpust podaljša za čas, ko obsojenec prestaja kazen zapora.
- ♣ Če sodišče prekliče pogojni odpust, izreče kazen po pravilih o odmeri kazni pri steku. § 47. + § 48./1 Pri tem vzame kot določen tisti del prej izrečene kazni, ki je obsojenec še ni prestal.
- ♣ Če stori obsojenec v času pogojnega odpusta k.d., ki ima za posledico preklic pogojnega odpusta, pa se to s sodbo ugotovi šele po njegovem preteku, se sme pogojni odpust preklicati najkasneje v enem letu, odkar je čas pogojnega odpusta pretekel.

4.7.4 Pomoč obsojencem po prestani kazni

= postpenalna pomoč

Namen: Odstranjevanje morebitnih težav, na katere naleti odpuščeni obsojenec in urejanje njegovih življenjskih razmer tako, da se bo lahko vključil v normalno življenje.

Pomoč zagotavljajo: - *kazenski zavodi*

- *strokovne službe socialnega varstva*

Obseg: pomoč pri začasni nastanitvi in prehrani, zagotovitev potrebnega zdravljenja, ureditev novega okolja, pomoč pri urejanju družinskih razmer, pomoč pri iskanju primerne zaposlitve, pomoč pri strokovnem usposabljanju in materialna pomoč za najnujnejše potrebe.

4.8 Odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem

4.8.1 Pomen in pravna narava odvzema premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem

4.8.1.1 Pojem in namen odvzema premoženjske koristi

Po splošnih pravnih načelih nihče ne more obdržati premoženjske koristi, ki jo dobi protipravno. Sodišče jo mora odvzeti, brž ko spozna, da je nastala s k.d. Dolžno jo je odvzeti.

4.8.1.2 Pravna narava odvzema premoženjske koristi

Ta ukrep ni kaz.s., ker ne izpolnjuje njenega namena in funkcij. Gre za poseben ukrep, katerega namen je vzpostavitev takšnega premoženjskega stanja, kakršno je obstajalo pred storitvijo k.d.

4.8.2 Način odvzema premoženjske koristi

4.8.2.1 Odvzem premoženjske koristi storilcu

Odvzamejo se denar, dragocenosti in vsaka druga premoženjska korist, pridobljena s k.d. ali zaradi njega. Če pa storilcu tega ni mogoče več odvzeti, se mu naloži, da mora plačati ustrezen denarni znesek. Lahko se plača tudi v obrokih, rok plačila pa ne sme biti daljši od 2 leti. Korist se lahko odvzame tudi sotorilcem in udeležencem.

4.8.2.2 Odvzem premoženjske koristi drugim osebam

Mogoče je, da je storilec ali udeleženec premoženjsko korist, pridobljeno s k.d., prenesel na drugo osebo in mu je zato ni več mogoče odvzeti.

1. Če je bila pr. k. prenesena na kateregakoli prejemnika, morata biti za odvzem izpolnjena dva pogoja:
 - OBJEKTIVNI POGOJ: da je bila prenesena brezplačno ali za plačilo, ki ne ustreza dejanski vrednosti
 - SUBJEKTIVNI POGOJ: prejemnik je vedel ali bi mogel vedeti, da je bila pridobljena s k.d.
2. Če je bila pr. k. prenesena na bližnje sorodnike, zakonca, posvojitelja ali posvojenca, zadošča za odvzem že objektivni pogoj.

Ne odvzame se le v primeru, če dokaže, da je zanjo plačal celotno vrednost. Namen teh določil je povečati učinkovitost odvzema protipravne premoženjske koristi in onemogočiti izigravanje tega ukrepa.

4.8.3 Varstvo oškodovanca

Odvzem premoženjske koristi je povezan s pravico oškodovanca, da v kaz. postopku uveljavlja premoženjskopравни zahtevek. Odvzem izreče sodišče le, če s tem ni prizadeta ta pravica oškodovanca. Odvzem je torej subsidiaren ukrep.

POSEBNI DEL – KMP

Delitev na splošni in posebni del se je prvič pojavila konec 18. stoletja v kaz. zakonikih.

Pogledi na prve delitve na splošni in posebni del:

- ♥ 1787 naj bi bila prvič uveljavljena delitev na: določbe splošnega značaja in posamezna k.d.
- ♥ 1791 (po francoski revoluciji)

V prvih zakonikih so bile pomešane civilne in kazenske določbe.

Prve večje in samo kaz. pr. posvečene kodifikacije so se v Evropi pojavile šele v 16. stoletju.

1532 – Constitutio Criminalis Carolina

1566 – KZ Filipa II.

Delitev na kaz. materialno in kaz. proc. pr. se je pojavilo še prej kot delitev na splošni in posebni del. Najprej so se pojavile določbe posebnega dela šele kasneje pa so ugotovili, da vsebujejo posamezne določbe skupne elemente, ki se nanašajo na k.d., kazensko odgovornost, kazenska sankcija. Nastala so pravila, ki jih je pozitivno pravo sprejelo.

Splošni in posebni del predstavljata celoto. KZ v 6. členu določa kakšen je odnos med njima (vendar popolnoma ne drži). → Iz tega sledi, da bi morale biti vse določbe posebnega dela v skladu z določbami splošnega dela. Ta določba vseeno ne rešuje vseh vprašanj. Gre za odnos med KZ RS in drugimi zakoni Slovenije. Ostali zakoni bi morali biti v skladu z KZ zato bi lahko rekli, da je to zakon nad zakoni (lex posterior / lex prior – ni urejeno). Določbe splošnega dela se uporabljajo skozi določbe posebnega dela, saj imamo vedno storilca konkretnega k.d.

Splošni del ne predstavlja le splošni okvir ampak vsebuje tudi elemente, ki so za kaznivost določenega k.d. nujno potrebni, ki v opisih k.d. ne nastopajo. Posebni del predstavljajo konkretizacijo splošnega dela, saj so pri posameznih k.d. konkretizirane tudi sankcije.

Za k.d. je v KZ vedno predpisana le kazen, druge sankcije pa se lahko izrekajo le na podlagi določb splošnega dela.

KZ ima svojo **notranjo sistematiko**, ki se kaže v delitvi na:

- splošni in posebni del
- poglavja

Izhodišče za poglavja predstavljajo vrednote ali objekt kazenskopravnega varstva. Razvrstitev poglavij pa nam pove kako so te vrednote in objekti kazenskopravnega varstva hierarhična razporejeni.

1 KAZNIVA DEJANJA ZOPER ŽIVLJENJE IN TELO

Objekt kazenskopravnega varstva je človekovo življenje in njegova integriteta. Pravica do življenja je *absolutna pravica*, kršena pa je v državah s smrtno kaznijo. Kazensko pravo varuje življenje od začetka do konca, od spočetja do smrti (*izjema*: dovoljena prekinitev nosečnosti).

Človeka pa varuje pravo od rojstva do smrti.

Življenje plodu ni zavarovano absolutno, niti če pride do uničenja iz malomarnosti.

vrste smrti:

- ★ biološka smrt → Noben del človeka ni živ.
- ★ klinična smrt → Obstajajo še živi deli človeka.
- ★ navidezna smrt = vita minima → Življenje še prisotno, vendar tako šibko, da ga vsakdo ni sposoben spoznati.
- ★ možganska smrt → Prenehanje vseh možnosti za življenje posameznika. S pomočjo aparatur, drugi organi še delujejo (vprašanja v zvezi s presaditvijo organov).

Delitev k.d. v tem poglavju:

- 1.) - s katerimi se varuje življenje
 - s katerimi se varuje človekova integriteta
- 2.) - kot posledica je določena ogrožitev (primer: sodelovanje pri pretepu)
 - kot posledica je določena poškodba
- 3.)- k.d. storjena naklepno
 - k.d storjena iz malomarnosti

Vrste kaznivih dejanj:

- ☉ k.d. zoper življenje → umor, uboj na mah, povzročitev smrti iz malomarnosti, detomor, napeljevanje in pomoč pri samomoru
- ☉ k.d. zoper bodoče življenje → nedovoljena prekinitev nosečnosti
- ☉ k.d. zoper telesno integriteto in zdravje ljudi → lahka, huda in posebno huda telesna poškodba ...

☉ k.d. s katerimi se ogroža življenje ali telo → ogrožanje z nevarnim orodjem pri pretepu ali prepiru, sodelovanje pri pretepu, povzročitev nevarnosti

☉ k.d. zoper solidarnost → zapustitev slabotne osebe, opustitev pomoči

Kazniva dejanja so splošna razen detomora, ki je posebno k.d. Praviloma so ta k.d. poškodbeni, lahko pa so tudi ogrožitveni (sodelovanje pri pretepu). Večinoma so storitvena, dve k.d. pa sta opustitveni (zapustitev slabotne osebe, opustitev pomoči). Praviloma so naklepna, v nekaterih primerih zadošča malomarnost.

Zahteva se direktni ali eventualni naklep, hipni naklep pa se upošteva pri uboju na mah. Pri samomoru je posebej inkriminirano napeljevanje in pomoč. Obsegajo 10 % k.d., ki jih obravnavajo naša sodišča.

1.1 § 127. – umor

V prvem odstavku je temeljno dejanje, v naslednjih pa kvalificirano k.d.

Lahko se stori s storitvijo ali opustitvijo.

kvalificirane oblike umora:

☉ *umor na grozovit ali zahrbtn način* → Storilec žrtev muči, da ji povzroča hudo fizično ali psihično trpljenje, ki presega trpljenje pri temeljnem umoru. Žrtev mora trpljenje občutiti. Storilec izrabi zaupanje žrtve, žrtev pa pri tem ne more občutiti delovanja ali sredstva.

☉ *umor iz koristoljubnosti*, zato da bi storil ali prikril kakšno drugo k.d., iz brezobzirnega maščevanja ali iz kakšnih drugih nizkotnih nagibov → Storilcu gre za materialno korist. Potreben je obarvan naklep (pridobiti korist ali prikriti k.d.). Brezobzirno maščevanje je podano iz nizkotnih nagibov (*primer*: krvno maščevanje, mržnja, zavist, ljubosumje, izmikavanje obveznosti, ...).

☉ *umor zoper uradno ali vojaško osebo* → Zaradi funkcije, ki jo opravljajo, so bolj izpostavljeni. Razlog za kvalifikacijo je v posebnosti osebe.

☉ *umor, ki ga stori dvoje ali več oseb*

KZ RS, ki je veljal do 1995 je poznal več kvalificiranih oblik umora. Dve obliki sta bili v nasprotju s splošnim delom.

Privilegirana oblika umora je določena v 3. odstavku, ki določa, da se storilca lahko kaznuje mileje, če ostajajo posebne olajševalne okoliščine.

1.2 § 128. – uboj na mah

To je privilegirana oblika umora.

Značilen je hipni naklep, močna razdraženost, ko popusti nadzorovanje storilca nad svojim ravnanjem. To moramo ločiti od patoloških stanj.

Efektne stanja ne trajajo dolgo. Oškodovanec veliko prispeva, da pride do k.d. (žalitve → brez storilčeve krivde).

1.3 § 129. – povzročitev smrti iz malomarnosti

Lahko se ga stori ali opusti le iz malomarnosti. Treba ga je ločiti od hude in posebno hude telesne poškodbe in povzročitev splošne nevarnosti, ki se konča s smrtjo. Pri vseh teh k.d. je podana malomarnost.

(a) - odgovornost za hujšo posledico, storilec pa v odnosu do temeljne posledice ravna naklepno, do nastale posledice pa malomarno. Pri tem k.d. pa: - storilec ravna in je odgovoren za temeljno in hujšo posledico iz malomarnosti.

(b) § 317. / 4: Storilec v odnosu do temeljne posledice ravna naklepno (nedoločen krog ljudi) ali iz malomarnosti; smrt (ena oseba) : malomarnost

Pri tem k.d. pa je vse iz malomarnosti; določena oseba; kvečjemu je ogrožen manjši, individualno določen krog ljudi; življenje izgubi ena oseba.

1.4 § 130. – detomor

To k.d. je priviligirana oblika umora. To je posebno k.d., ki ga lahko stori le mati med porodom ali takoj po njem. Ženska mora biti pod posebnim vplivom poroda.

To posebno psihično stanje ugotavljamo s pomočjo izvedenca. Storilka tega k.d. je lahko le mati, ostali udeleženci pa bi odgovarjali kot udeleženci pri umoru.

Možno ga je storiti samo z naklepom.

Če pri porodu ali po porodu pride do smrti otroka iz malomarnosti, je treba to opredeliti kot povzročitev smrti iz malomarnosti (do 5 let) za kar je zagrožena hujša kazen kot za detomor (do 3 leta).

1.5 § 131. – napeljevanje k samomoru in pomoč pri samomoru

V tem k.d. je posebej inkriminirana pomoč in napeljevanje. Naše pravo upošteva načelo akcesornosti. Brez posebne inkriminacije k.d. ne bi bilo kaznivo ker samomor ni kazniv.

1.6 § 132. – nedovoljena prekinitev nosečnosti

Storilec je lahko vsakdo razen noseče ženske kateri se prekinja ali prekine nosečnost. To k.d. se lahko stori le naklepno. Privolitev ženske ne izključi protipravnosti. Poskus in pomoč sta izenačena s k.d.

K.d. je kvalificirano, če je storjeno brez privolitve ženske.

1.7 § 133., 134., 135. – telesne poškodbe

Telesne poškodbe vedno ugotavljamo s pomočjo izvedenca medicinske stroke. Značilen je splošni naklep (dolus generalis). Storilec nima npr. naklepa nekoga hudo telesno poškodovati ali lahko telesno poškodovati.

Kakšna posledica nastane, je odvisno tudi od naključja.

Lahka tel. poškodba iz malomarnosti ni kazniva. Je kvalificirana če je prizadejana z orožjem ali nevarnim orodjem.

Hudi in posebno hudi telesni poškodbi je predvidena odgovornost za hujšo posledico. Predvidena je tudi telesna poškodba povzročena na mah.

Pri posebno hudi telesni poškodbi bi lahko rekli, da je eventualni naklep za smrt. Če oškodovanec hitro po napadu umre, bi tožilci to opredelili kot umor, če pa bi umrl kasneje, to kvalificirajo kot posebno hudo telesno poškodbo kvalificirano s hujšo posledico.

1.8 § 136. – sodelovanje pri pretepu

K.d. je ogrožitveno k.d. Če je nekdo ubit ali huje telesno poškodovan, je objektivni pogoj.

pretep = fizični spopad najmanj 3 oseb.

Udeleženec v pretepu ni tisti, ki je v pretepu brez svoje krivde, ki se le brani ali udeleženca le razdvaja. Ne sprašujemo se o krivdni odgovornosti udeleženca.

1.9 § 137. – ogrožanje z nevarnim orodjem pri pretepu ali prepiru

Z ogrožanjem storilec ustvari konkretno nevarnost za telesno integriteto drugega.

prepir = medsebojno prerekanje najmanj 2 oseb z besedami ali kretnjami brez fizičnega spopada.

Besedni prepir ni dovolj za inkriminacijo ampak mora biti takšne intenzitete, da bi lahko prešel v fizični spopad.

1.10 § 138. – povzročitev nevarnosti

Je pravo opustitveno k.d. Sestavljeno je iz povzročitve smrti drugega in opustitve pomoči. K.d. je vedno naklepno glede opustitve pomoči. Zavedati se mora, da bi žrtvi lahko pomagal.

1.11 § 139. – zapustitev slabotne osebe

Je pravo opustitveno k.d. Storilec je lahko tisti, kateri je slabotna oseba zaupana ali je dolžan zanjo skrbeti. **Slabotna oseba** je tista, ki ne more skrbeti zase. Nevarnost za življenje slabotne osebe mora biti konkretna.

1.12 § 140. – opustitev pomoči

To k.d. je pravo opustitveno k.d. Izvršitveno dejanje je opuščanje pomoči osebi, ki je v smrtni nevarnosti.

Smrtna nevarnost mora biti konkretna.

2 KAZNIVA DEJANJA ZOPER ČLOVEKOVE PRAVICE IN SVOBOŠČINE

Objekt kazensko pravnega varstva so človekov pravice in svoboščine, ki jih priznava Mednarodna skupnost in Ustava RS.

ČP & TS so varovane tudi v drugih poglavjih KZ RS. V tem poglavju pa so varovane temeljne ČP & TS.

Kazniva dejanja se nam kažejo kot:

- kršitev zasebnosti
- kršitev enakopravnosti
- kršitev človekove svobode, gibanja
- napad na individualne oz. kolektivne politične pravice
- kršitev avtorske pravice
- kršitve drugih pravic in svoboščin, ki jih ni mogoče uvrstiti drugam

K.d. so *splošna* razen neupravičene izdaje poklicne skrivnosti, katero lahko stori oseba, ki je skrivnost izvedela med opravljanjem dela.

K.d. so *naklepna* in *praviloma poškodbena*, razen ogrožanje varnosti.

Pri večini je predvidena kvalificirana oblika. Potrebna je zavest o protipravnosti, drugače pa gre za dejansko zmoto v ožjem smislu kar je negacija naklepa.

Kot **kazni** so predvidene alternativno denarne kazni ali kazen zapora do 1 leta.

Pregon se začne za polovico teh k.d. *na predlog*. Odločilen je oškodovančev interes. Brez oškodovančevega predloga, tožilec ne more začeti kazenski pregon. Na *zasebno tožbo* se začne pregon za k.d. po § 148., § 151. in po § 153.

2.1 § 141. – kršitev enakopravnosti

To je izhodiščno k.d. v tem poglavju. Temelji na paktu o državljskih in političnih pravicah in § 14. Ustave RS. K.d. se lahko stori z direktnim ali eventualnim naklepom. Storilec se mora zavedati, da krši enakopravnost drugih: - storilec lahko drugega prikrajša z svoboščino ali pravico; mu je omeji; ali mu da kakšno posebno pravico ali ugodnost.

2.2 § 142. – prisiljenje

Zaradi subsidiarnosti je eden izmed elementov drugih k.d. Gre za navidezni stek z drugimi k.d., kjer je prisiljenje tudi vsebovano.

2.3 § 143. – protipraven odvzem prostosti

S tem k.d. je napadena svoboda gibanja, ki jo jamči že Ustava RS. To k.d. je trajajoče. Glede časa storitve veljajo pravila, ki veljajo za trajajoča k.d.

2.4 § 144. – ugrabitev

Obsega posebne primere prisiljenja in protipravnega odvzema prostosti z namenom izsiljevanja. To je k.d. stanja (uresničeno je protipravno stanje, vendar to za obstoj k.d. ni odločilno. Odločilno je določeno ravnanje). Storilec s k.d. prisili ugrabljenega ali koga drugega, da nekaj stori, opusti ali trpi.

2.5 § 145. – ogrožanje varnosti

Je ogrožitveno k.d. usmerjena k osebni varnosti.

Grožnja mora biti resna.

Tudi, če sredstvo s katerim grozi, ni nevarno za ogrožanje, če je storilec vzbudil pri žrtvi občutek ogroženosti. Ni pomembno ali je storilec nameraval grožnjo izpolniti.

2.6 § 146. – grdo ravnanje

Predstavlja napad na drugo osebo. Predstavlja tiste poškodbe, ki so pod lahko telesno poškodbo in oblike razžalitve.

Posledica se kaže v prizadeti telesni ali duševni celovitosti oškodovanca (praske, buške, ...). Prizadetost j lahko tudi psihična.

2.7 § 147. – neupravičena osebna preiskava

V tem k.d. je inkriminirana samo neupravičena osebna preiskava in ne preiskava prostorov. Gre za telesni pregled osebe in stvari, ki jih ima oseba pri sebi in na sebi, celo avto.

2.8 § 148. – neupravičeno prisluškovanje in zvočno snemanje

Obseženi so napadi na nedotakljivost zasebnosti in življenja. Samo zakon lahko predpiše, da se ne upošteva tajnost pisem in drugih občil.

Inkriminirano je tudi zvočno snemanje njemu namenjeno izjavo brez vednosti drugega z namenom, da bi to zlorabil.

2.9 § 149. – neupravičeno slikovno snemanje

Temelji na ustavno zajamčeni pravici. Inkriminirano je slikovno snemanje prostorov drugega brez njegove privolitve.

2.10 § 150. – kršitev tajnosti občil

Temelji na ustavno zajamčeni pravici tajnosti pisem in drugih občil.

Storilec deluje naklepno in mora se zavedati protipravnosti svojega dejanja. Iz malomarnosti k.d. ni kaznivo.

Neupravičenost ni podana, če da oseba privolitev.

Države pogosto omejujejo kriptno zaščito inform, po elektronski pošti.

2.11 § 151. – nedovoljena objava zasebnih pisanj

Temelji na § 35. Ustave. Vsak protipraven vstop in preiskovanje tujega stanovanja je prepovedano. **Stanovanje:**

- prostori, ki se od časa do časa uporabljajo za počitek
- delavska stanovanja
- damski domovi, domovi upokojencev, hotelske sobe
- vsi zaprti prostori, ki so tuja lastnina

Dejanje je neupravičeno, če ni dovoljenja ali zakonskega pooblastila.

Zmota v ožjem smislu izključuje kazensko odgovornost.

2.12 § 153. – neupravičena izdaja poklicne skrivnosti («tajnosti»)

Pomeni kršitev poklicne molčečnosti. Storitvi so lahko le osebe navedene v 1. odstavku. Gre za posebno k.d. Med osebe, ki niso posebej navedene lahko štejemo: babico, veterinarja, negovalko, novinarje, ...

Nekaznivost po 2. odstavku pomeni izključitev protipravnosti.

skrivnost = nekaj kar ni nikomur znano.

tajnost = nekaterim osebam je znano, drugim pa ne sme biti znano.

2.13 § 154. – zloraba osebnih podatkov

To k.d. je blanketna določba. Osebni podatki se lahko vodijo le na podlagi zakona ali privolitve. Inkriminiran je tudi vdor v računalniško zbirko podatkov, da sebi ali drugemu pridobi kakšen podatek.

Dokler organi za notranje zadeve uporabljajo (pri sistemu izločanja podatke le vidijo in jih niti ne) te podatke v okviru službe, to ni protipravno, dokler ne pride do zlorabe.

2.14 § 155. – kršitev pravice do pritožbe

Varuje se pravica do pravnega sredstva in peticije.

2.15 § 156. – preprečitev ali oviranje javnega shoda

Varuje se pravica do zbiranja in združevanja.

2.16 § 157. – preprečitev tiskanja in oddajanja

S tem k.d. se varuje pravica do svobode izražanja. Inkriminirano je tudi protipravno oddajanje radijskega in televizijskega programa.

2.17 § 158. – 160. – varovanje avtorskih pravic

- Varujejo se moralne avtorske pravice.
- Varujejo se materialne avtorske pravice.
- Varujemo se premoženjske pravice izvajalcev umetniških del.

3 KAZNIVA DEJANJA ZOPER VOLILNO PRAVICO IN VOLITVE

Objekt kazensko pravnega varstva je volilna pravica posameznika, pravica do glasovanja in volitve kot take.

Uvrstimo jih lahko v 2 skupini:

- zoper volilno pravico posameznika 161., 162., 164.
- k.d., ki predstavljajo nedovoljene posega v sam volilni projekt

Dodano je še k.d. po § 168 (sprejemanje podkupnine pri volitvah).

K.d. so večinoma splošna, nekatera pa lahko stori le uradna oseba. Pri nekaterih je predvidena kvalificirana oblika (pri uradnih osebah). Vsa k.d. so *naklepna*.

Statistično je ta skupina skoraj nepomembna (0,0 do 0,2 % obsojenih oseb). Prepovedano je tudi vnaprej razglušati volilne rezultate.

4 KAZNIVA DEJANJA ZOPER ČAST IN DOBRO IME

V praksi jih dajejo sodnikom začetnikom kar ni pravilno, ker znajo biti zelo kompleksna. Objekt kazenskopravnega varstva sta *čast in dobro ime* (človekov občutek o lastnem imenu) in *ugled*.

1. k.d., ki napadajo čast in dobro ime posameznika
2. k.d., ki pomenijo napad na čast in dobro ime domače države, tujih držav in mednarodnih organizacij ter njihovih predstavnikov

K.d. so splošna in *naklepna*.

Za vsa k.d. razen obrekovanja s hudimi posledicami je predpisana kazen denarna ali do 1 leta, je možno izreči sodni opomin.

Po § 177. je možna odpustitev kazni, če je bil storilec izvan, se pred sodiščem opraviči ali prekliče.

Sodba se lahko objavi, če je bilo k.d. storjeno z javnimi občili.

KZ ne opredeljuje naravnega ukrepa objave sodbe, vendar lahko razberemo, da gre za ukrep kazenske sankcije zato morajo biti izpolnjeni vsi zakonski pogoji. Sredstva javnega obveščanja kljub temu objavljajo sodbe.

Pregon za § 169. – 173., ki so storjena zoper posameznika, se začnejo *na zasebno tožbo*. Če gre za javno osebo ali ustanovo, se preganja *na predlog*.

Z dovoljenjem ministra za pravosodje se preganja k.d. proti tuji državi. Predstavljajo 2,5 & k.d.

4.1 § 169. – razžalitev

= žaljiva vrednostna sodba o drugi osebi. Storzjena je lahko z besedami, s kretnjami, risbami, glasovi, dejanji (klofutanje, brcanje, obmetavanje s predmeti), z glasbo.

Mora biti objektivno podana. Ocenjevati jo je treba glede na čas, medsebojne odnose storilca in oškodovanca, okoliščine, navade, ...

Posebnosti: Ni dokaza resnice oz. takšen dokaz ni dopusten (*primer*: Ne bo smel dokazovati, da je ženska res kurba).

Poskus je pojmovno izključen. Ali gre za dokončano k.d. ali pa ni nič. V 3. odstavku je opredeljen temelj za izključitev protipravnosti (znanstveno delo, uradna dolžnost, resna kritika, ...) → ni storjeno z namenom zaničevanja

V ZKP je predvidena tudi možnost nasprotne tožbe, če razžaljenec razžalitev vrne.

4.2 § 170. – obrekovanje

Po 1. odstavku se stori z direktnim naklepom in pojmovno ni dovoljen dokaz resničnosti. Neresničnost dejstev mora biti objektivno podana in storilec se jih mora zavedati. Oškodovanec (zasebni tožilec) mora dokazati, da je storilec o njem raznašal ali trdil nekaj neresničnega in da se je tega zavedal → *dvojno dokazno breme*.

4.3 § 171. – žaljiva obdolžitev

Dopusten je dokaz resničnosti. Če storilec to dokaže in d je imel utemeljen razlog, d je to govoril, se ne kaznuje za to k.d., ampak za razžalitev ali očitiranje k.d. za namenom zaničevanja.

4.4 § 172. – opravljanje

(razlika z obrekovanjem je, da gre pri obrekovanju za neresnične podatke)

Kaže se v raznašanju ali trditvah česa resničnega ali neresničnega iz osebnega ali družinskega življenja. Dokazovanje resničnosti ni dovoljeno razen iz primerov iz 5. odstavka.

4.5 § 173. – očitiranje k.d. za namenom zaničevanja

Ta določba je potrebna za varstvo bivših obsojencev.

5 KAZNIVA DEJANJA ZOPER SPOLNO NEDOTAKLJIVOST

Objekt kazenskopravnega varstva je *spolna nedotakljivost.*

Kažejo se v naslednjih *oblikah*:

- k.d. storjena s silo ali grožnjo
- k.d. storjena z zlorabo slabosti
- zloraba mladostnosti
- zloraba podrejenosti
- k.d. v zvezi s prostitucijo

Vsa k.d. so naklepna in v večini primerov splošna.

V sodni praksi niso pogosta.

Najpogostejše k.d. je posilstvo. Veliko pa je temno polje.

Ženske iz različnih razlogov ne prijavijo.

5.1 § 180. – posilstvo

To k.d. je v veljavnem KZ oblikovano tako, da ga lahko stori kdorkoli proti osebi nasprotnega ali istega spola. Vsebina k.d. je odvisna od vsebine **spolnega občevanja** (spolna združitve moškega in ženske). Včasih smo šteli, da je k.d. dokončano, ko moški spolni organ začne prodirati v ženskega. Razširja se drog storilcev tudi na osebe, ki so drugo osebo prisilile k spolnemu občevanju z drugo osebo.

Problem nastaja pri dokazovanju, ker storilec zanika, da bi spolno občeval na podlagi sile ali grožnje. Pojavijo pa se tudi lažne prijave.

sostorilstvo: Včasih so govorili, da ne more biti sosterilstva. Ne zahtevamo, da bi storilec izpolnil vse zakonske znake k.d. Po novi opredelitvi bi morali sosterilstvo obravnavati drugače.

Velik je problem dokazovanja, ker se to zgodi na samem. Od sodišča je odvisno, komu bo verjelo. Pride lahko do sekundarne viktimizacije. Nekateri so predlagali, da ženske po zaslišanju ne bi več zasliševali. To se ne da izpeljati, ker obstajajo primeri lažnih prijav.

5.2 § 181. – spolno nasilje

spolna dejanja, ki niso spolna občevanja = homoseksualna občevanja, druga zadovoljevanja spolne sle (dotiki splovil, masturbacija, ...); storilčeva dejanja, ki imajo za cilj storilčevo vzdraženje. Priti mora do dotikov teles med oškodovancem in

storilcem. Med njima obstoji fizična povezava. Privolitev oškodovanca izključuje protipravnost.

Postavljen je nižji minimum kot pri posilstvu, ker je za to k.d. potrebno manj, da se stori.

5.3 § 182. – spolna zloraba slabotne osebe

Slabotna oseba se mu ne more upirati. Pri tem k.d. *ne gre za nasilje*.

Pri posilstvu poznamo kvalificirano obliko če k.d. stori več oseb zaporedoma, pri tem k.d. pa te kvalificirane oblike ne poznamo. To so utemeljili s tem, da imajo te osebe močno željo po spolnosti in spolno občevanje z večimi osebami bi lahko bila posledica te želje.

5.4 § 183. – spolni napad na osebo mlajšo od 15 let

Varuje se spolna nedotakljivost oseb mlajših od 15 let. Tu gre za *sporazumni odnos*. Za kriterij so postavili razmerje med zrelostjo pri mlajšemu od 15 in storilcem.

5.5 § 184. – kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja

Storilec je lahko moški ali ženska s posebno lastnostjo (imajo še večji vpliv na otroka). Treba je ugotoviti ali je šlo za zlorabo položaja ali za sporazumni odnos.

5.6 § 185. – zvodništvo

Gre za pomoč pri spolnem občevanju.

Zvodenje mladoletne osebe pomeni, da osebo med 15 in 18 let spravi v stik z osebo zaradi spolnega občevanja. Kazen je od 10 let.

5.7 § 186. – posredovanje pri prostituciji

5.8 § 187. – prikazovanje in izdelava pornografskega materiala

Kaznovanje temelji na mednarodni obveznosti zatiranja prostitucije. Zakonik ne opredeljuje pornografije. Objekt varstva je mladina oz. njena duševna in telesna spolna nedotakljivost.

6 KAZNIVA DEJANJA ZOPER ČLOVEKOVO ZDRAVJE

Objekt kazenskopravnega varstva je *človekovo zdravje*. Po posledicah so podobna k.d. zoper človekovo telo in življenje. Po širitvi posledic pa k.d. povzročitve splošne nevarnosti. Razlikujemo se po posebnih okoliščinah in načinu storitve.

3 skupine teh k.d.:

- nespoštovanje ukrepov zoper širjenje nalezljivih bolezni
- k.d., ki predstavljajo nepravilno delo v zdravniški in zdravstveni stroki
- k.d., ki predstavljajo nedovoljeno uporabo zdravju škodljivih snovi

Posebna k.d.: stori jih lahko le oseba s posebnimi lastnostmi

2 pravi malomarnosti k.d. (poseben tip k.d.):

- malomarno zdravljenje
- malomarno opravljanje lekarnarske dejavnosti

Če bi bila ta k.d. storjena naklepno, bi šlo za drugo k.d.

Ta k.d. so statistične skoraj nepomembna.

6.1 § 190. – malomarno zdravljenje

To je pravo malomarnostno k.d.

Če bi ravnal zdravnik naklepno v nasprotju s pravili zdravniške znanosti in stroke, vendar z najboljšim namenom za pacienta, potem niso izpolnjeni znaki tega k.d. Ni urejeno kaj se zgodi, če pride do hujše posledice. Večinsko stališče je, da gre za stek malomarnega zdravljenja in povzročitve smrti iz malomarnosti (toliko k.d. je kolikor je oškodovancev).

6.2 § 194. – proizvodnja in promet zdravstveno oporečnih živil in drugih izdelkov

7 KAZNIVA DEJANJA ZOPER ZAKONSKO ZVEZO, DRUŽINO IN MLADINO

Objekt kazenskopravnega varstva so: *zakonska zveza, družina in mladina*.

3 skupine teh k.d.

☆ k.d. zoper zakonsko zvezo

☆ k.d. zoper družino

☆ k.d. zoper mladino

Ti objekti varstva so zajeti tudi v drugih poglavjih.

Vloga kaz. pr. pri varovanju teh objektov je minimalna.

Vsa k.d. so naklepna.

Statistično niso pomembna.

K.d. so splošna ali posebna (roditelj, posvojitelj)

7.1 § 198. – dvojna zakonska zveza

Zavarovan je monogamni zakon. To je k.d. stanja pri katerem protipravno stanje ni odločilno. Zastaranje začne teči od sklenitve nove zakonske zveze.

7.2 § 199. – sprememba rodbinskega stanja

K.d. stanja. Povzročeno je s povzročitvijo protipravnega stanja, trajanje le-tega pa za obstoj k.d. ni odločilno.

7.3 § 200. – odvzem mladoletne osebe

To k.d. lahko stori vsakdo razen tistega, ki mu je varstvo otroka zaupano. Možna je oprostitev kazni, če je storilec prostovoljno izročil mladoletno osebo.

7.4 § 201. – zanemarjanje

1. odstavek: lahko ga stori roditelj, posvojitelj, skrbnik

2. odstavek: vsakdo, ki je v odnosu do mladoletnika v nadrejenem položaju in ni nujno da mora zanj skrbeti

7.5 § 202. – kršitev družinskih obveznosti

Storilec je lahko vsakdo, ki ima z zakonom dodeljene obveznosti. Če sodišče izreče pogojno obsodbo lahko naloži storilcu, da mora spoštovati družinske obveznosti.

7.6 § 203. - izmikanje plačevanju preživnine

To k.d. stori tisti, ki se izmika preživljanju osebe s čimer je to določeno z odločbo, sodno poravnavo, izvršljivim dogovorom.

7.7 § 204. – krvoskrunstvo

To lahko stori le polnoletna oseba, ki spolno občuje s krvnim sorodnikom v ravni črti (mladoletnim) ali bratom ali sestro.

Prostovoljno občevanje med mladoletnimi sorodniki in med polnoletnimi sorodniki ni kaznivo.

8 KAZNIVA DEJANJA ZOPER DELOVNO RAZMERJE IN SOC. VARNOST

Objekt varstva sta *delovno razmerje* in *socialna varnost*.

3 skupine teh k.d.:

✦ k.d., ki predstavljajo kršitve pravic delavcev

✦ k.d. ogrožanja varnosti pri delu

✦ k.d., ki se nanašajo na socialno zavarovanje

K.d. so pretežno blanketna, ker se sklicujejo na akte iz delovne in socialne zakonodaje.

K.d. so naklepna razen k.d. ogrožanje varnosti pri delu.

Oblikovana so kot splošna, po naravi stvari pa jih storijo ljudje, ki odločajo o pravicah delavcev, varnosti pri delu in o socialnem zavarovanju.

Statistično ta k.d. niso pomembna.

9 KAZNIVA DEJANJA ZOPER PREMOŽENJE

Objekt kazenskopravnega varstva je *premoženje*. Varovano je tudi v drugih poglavjih v povezavi z drugimi objekti varstva. Premoženje je varovano enako ne glede v čigavi lasti je.

2 skupini k.d.:

⊕ k.d. katerih predmet so stvari

⊕ k.d. katerih predmet so premoženjske pravice

Delitev teh k.d. *glede na storitev*.

⊕ k.d. katerih temeljna značilnost je odvzem

⊕ k.d. pri katerih oškodovanec storilcu predmet sam izroči

⊕ k.d. pri katerih gre za poškodovanje ali uničenje stvari

K.d. so splošna, naklepna. Pri velikih k.d. gre za obarvani naklep, ki se nanaša na protipravno pridobitev in prilastitev.

Pregon je po večini *po uradni dolžnosti* ali *na predlog*. Če je oškodovanec v bližnjem sorodstvu s storilcem se pregon začne *na zasebno tožbo*.

Ta k.d. so najbolj pogosta v naši državi.

9.1 § 211. – tatvina

Je temeljno k.d. v tem poglavju.

Dejanje je dokončano, ko storilec stvar vzame (teorija o aprihenziji).

V 2. odstavku je priviligirana oblika k.d.

Kvalificirane oblike tatvine so:

- ⊕ velika tatvina (storilec stori k.d. po 1. odstavku § 211. na narejen način iz § 212.)
- ⊕ rop (uporabljena je sila ali grožnja, da do stvari pride)
- ⊕ roparska tatvina (sila ali grožnja je uporabljena, da se stvar obdrži)

→ sestavljeni k.d. iz prisiljenja in tatvine

9.2 § 216. – odvzem motornega vozila

Gre za inkriminacijo tatvine rabe. To k.d. storijo predvsem mladoletniki zato je zagrožena kazen le do 2 leti.

9.3 § 217. – goljufija

Pogosto je to težko dokazati. Potreben je goljufivi naklep od vsega začetka. Poslovna goljufija je uvrščena v k.d. zoper gospodarstvo.

9.4 § 218. – izsiljevanje

Je lex specialis glede na prisiljenje.

9.5 § 221. – prikrivanje

Razlikuje se od pomoči. Odvisno je ali je vnaprej obljubil. Če ni vnaprej obljubil, gre za samostojno inkriminirano k.d. prikrivanje.

9.6 § 219. – oderuštvo

Bančni krediti so sedaj zelo ugodni, vendar vsi niso kreditno sposobni. To izkoriščajo tisti, ki posojajo denar z oderuškimi obrestmi. Oderuhi ne bi mogli dobiti varstva pri sodišču zato pride do izterjevanja.

10 KAZNIVA DEJANJA ZOPER GOSPODARSTVO

Objekt kazenskopravnega varstva je gospodarstvo RS.

6 skupin teh k.d.:

- ♣ k.d., ki predstavljajo varstvo tržišča pred nelojalno konkurenco in monopolnim položajem
- ♣ k.d., ki so namenjena varstvu kupcev, poslovnih partnerjev
- ♣ k.d., katerih namen je zagotoviti pravno varnost v poslovnem svetu
- ♣ k.d. katerih namen je notranje varstvo podjetij, bank, zavarovalnic in drugih poslovnih objektov
- ♣ k.d., ki predstavljajo varstvo monetarnega sistema
- ♣ k.d., ki pomenijo zavarovanje državnih interesov na davčnem in carinskem področju

Vsa k.d. so naklepna, oblikovana kot splošna, vendar večino lahko stori le oseba, ki opravlja gosp. dejavnost.

10.1 § 243. – zloraba notranje informacije

Če izvemo za to informacijo lahko pridobimo velike dobičke ali nas obvaruje pred izgubo dobička.

10.2§ 252. – pranje denarja

11 KAZNIVA DEJANJA ZOPER PRAVNI PROMET

Objekt kazenskopravnega varstva je *pravni promet* = prenos pravic od enega na drug / pravni subjekt na podlagi soglasja volj

Vsa k.d. so naklepna, splošna razen k.d. izdaje in uporabe lažnega zdravniškega ali veterinarskega spričevala.

Gre za **materialne** (listino izda oseba, ki takšne listine ne bi mogla izdati, ker ji manjka določena lastnost - za izdajatelja je napisana oseba, ki listine ni izdala – predruženje prave listine) ali **intelektualne falsifikate** (listino izda oseba, ki jo je upravičena izdati, lažna pa je vsebina listine).

golica ali blanket = ni listina, ker v pravnem prometu ničesar ne dokazuje

listina = vsako pisanje, nosilec podatkov ali predmet, ki je primeren za dokazovanje kakšnega dejstva.

(A) *zasebne*: izdajajo jih posamezniki

(B) *javne*: izdajajo jih pristojne institucije

Pojem javne listine je opredeljen v Zakonu o pravnem postopku in v Zakonu o upravnem postopku.

JAVNA LISTINA: listina, ki jo v predpisani obliki izda pristojni organ v mejah svoje pristojnosti ali organizacija o zadevi, ki jo opravlja na podlagi javnih pooblastil.

URADNA LISTINA: ki je kot takšna določena s posebnim predpisom ali je sposobna za dokazovanje določenih dejstev pomembnih za javna razmerja. Sestavljajo jih uradne osebe pri opravljanju uradnih dolžnosti in vsebujejo dejstva pomembna za uradna ali premoženjska razmerja ali za uresničevanje pravic posameznikov. Sestavi jo lahko tudi zasebna oseba, kasneje pa jo overi uradna oseba s svojim podpisom in pečatom. Vse javne listine so uradne listine, vse uradne listine pa niso javne listine.

12 KAZNIVA DEJANJA ZOPER URADNO DOLŽNOST IN JAVNA POOBLASTILA

Objekt pravnega varstva: pravilno opravljanje uradnih dolžnosti in javnih pooblastil.

3. skupine:

☆ k.d., ki predstavljajo kršitev vestnosti in poštenja pri opravljanju uradnih dolžnosti in javnih pooblastil (261., 262., 263., 264., 265., 266., 272.)

☆ korupcijska k.d. (267., 268., 269.)

☆ k.d., ki predstavljajo kršitve pravic posameznika (270., 271.)

K.d. so naklepna, izjemoma je izdaja uradne tajnosti, ki jo je mogoče storiti tudi iz malomarnosti.

Zajeta so le tipična k.d., ki v bistvu pomenijo **zlorabo oblasti**. Druga k.d. pa so opredeljena kot kvalificirane oblike drugih splošnih k.d.

So posebna k.d., ki jih lahko stori le uradna oseba (§ 126. / 2), razen k.d. dajanje in sprejemanje podkupnin.

K.d. **nezakonitega posredovanja** je oblikovano kot splošno k.d., vendar gre za uradne osebe (§ 268.).

pravo podkupovanje → Uradna oseba v mejah svojih uradnih pravic opravi dejanje, ki ga ne bi smela opraviti in obratno.

nepravo podkupovanje → Uradna oseba opravi dejanje, ki bi ga tudi sicer morala opraviti ali ne opravi dejanja, ki ga tudi sicer ne bi smela opraviti.

pasivno podkupovanje = jemanje podkupnine

aktivno podkupovanje = dajanje podkupnine

KZ odreja *subsidiarno uporabo določbe*, če niso izpolnjeni znaki kakšnega specialnejšega k.d.

primer: § 261. – zloraba uradnega položaja in uradnih pravic

Če uradna oseba ponaredi uradno listino izpolni znake dveh k.d., vendar se uporabi k.d. ponarejanja uradne listine.

primer: Uradna oseba nekoga pretepe in ogoljufa → uporabi se realni stek.

Uporabi se tudi idealni stek, če ne gre za načelo specialnosti.

13 KAZNIVA DEJANJA ZOPER VOJAŠKO DOLŽNOST

Objekt varstva je normalno delovanje vojaške službe, pravilno izvrševanje vojaške dolžnosti.

2. skupini:

k.d., ki pomenijo napad na celovitost

k.d. s katerimi se krši vojaška dolžnosti pri opravljanju posebnih nalog

K.d. so naklepna, nekatera pa so kazniva tudi če so storjena iz malomarnosti.

K.d. razen izdaje vojaške tajnosti so posebna k.d., ki jih lahko stori le vojaška oseba.

Vojaška oseba ima lahko tudi lastnost uradne osebe.

§ 275. – **odklonitev sprejema ali uporabe orožja**

Gre za ugovor vesti. To k.d. je upravičeno saj se da ugovor vesti urediti.

§ 284. omogoča milejše kaznovanje zaradi izzvanosti.

13.1 KAZNIVA DEJANJA ZOPER PRAVOSODJE

Zajeta so k.d. zoper pravosodje kot posebno vejo oblasti in njenimi nalogami.

Z njimi se preprečuje ali ogroža delovanje pravosodnih organov.

Objekt pravnega varstva neovirano delo pravosodnih organov ter pravilno in zakonito delo pravosodnih organov.

Pojavne oblike:

- oviranje pravosodnih organov pri preprečevanju k.d.
- oviranje pravosodnih organov pri odkrivanju storjenih k.d. in storilcev
- aktiviranje pravosodnih organov z usmerjanjem njihove dejavnosti v napačno smer (lažna ovadba)
- oviranje izvršitve odločitve pravosodnih organov ali neizpoln

K.d. so večinoma splošna ali posebna.

Opustitev ovadbe, da se pripravlja k.d. in opustitev ovadbe storjenega k.d. sta pravi opustitveni k.d. Izključena je kaznivost zakonca, sorodnika v ravni vrsti, izvenzakonskega partnerja, brata, sestre, skrbnika, posvojenca, spovednika, zdravnika. Najpogostejše k.d. je kriva izpovedba in kršitev tajnosti postopka.

13.2 § 285. – opustitev ovadbe, da se pripravlja k.d.

Je pravo opustitveno k.d.

Storilci ne morejo biti sotorilci in drugi udeleženci; storilci pa so lahko oškodovanci, zdravnik, odvetnik in spovednik. K.d. se stori kadar bi pripravljanje lahko odkrili.

13.3 § 286. – opustitev ovadbe k.d. ali storilca

Je pravo opustitveno k.d. Storilec je lahko vsakdo razen storilca in udeleženca in oseb iz 3. odstavka.

13.4§ 287. – pomoč storilcu po storitvi k.d.

Nekdo skriva storilca k.d., orodja sledov, kar se odkriva po uradni dolžnosti. Storilec je lahko vsakdo razen storilca, udeleženca in osebe navedena v 4. odstavku tega člena. Stori se le z direktnim naklepom pri čemer ima storilec namen, da se storilec ne odkrije ali izvrši sankcija.

Stori se le z aktivnim delovanjem in ne z opustitvijo.

Pomoč je tukaj samostojno inkriminirana.

13.5§ 288. – kriva ovadba

Storilec lažno ovadi neko osebo, da je storila neko uradno preganljivo dejanje, čeprav ve, da ta oseba ni storila k.d. Storilec se mora zavedati, da gre z uradno preganljivo dejanje, ni pa potrebno da ve za pravno kvalifikacijo.

13.6§ 189. – kriva izpovedba

Lahko se stori le naklepno, ne zahteva pa se škodovalni namen.

Če je priča prepričana, a se je dogodek storil kot opisuje, ni kriva izpovedba.

Vsak človek različno sprejemajo dogodke okoli sebe.

Popolna identičnost izpovedb ni dokaz resničnosti ampak bolj indic, da so priče naučene.

13.7§ 291. – kršitev tajnosti postopka

Storilec je lahko vsak udeleženec v postopku. Za podatke mora izvedeti pred ali med glavno obravnavo. Če stori to k.d. uradna oseba, gre za § 166., ki je specialnejši.

13.8§ 293. – kršitev prepovedi opravljanja poklica

To lahko stori vsaka uradna in odgovorna oseba.

13.9§ 294. – beg osebe, ki ji je vzeta prostost

Storilec je obsojenec, ki je na prestajanju zaporne kazni. Kazniv je le beg storjen s silo ali grožnjo.

13.10§ 295. – upor oseb, ki jim je vzeta prostost

Dejanje lahko stori le več oseb (nujno sotorilstvo) → k.d. srečanja

Vsa dejanja udeležencev se gibljejo v isti smeri.

14 KAZNIVA DEJANJA ZOPER JAVNI RED IN MIR

Zaradi različnosti k.d. se sprašujemo ali sploh imajo skupen objekt varstva.

Objekt varstva: javni red in mir

Skupine:

- k.d. naperjena zoper javni red in mir v ožjem smislu (305., 299., 297., 298., 313., 309., 301.)
- k.d. zoper javne osebe in javna dejanja (303., 304., 302., 306.)
- k.d. zoper pieteto do umrlih (315., 316.)
- k.d. , ki se ne dajo razvrstiti (311., 314.)

K.d. so splošna, naklepna in načeloma poškodbena.

Pogostejša k.d.: nasilništvo, napad na uradno osebo, samovoljnost

14.1§ 297. – hudodelsko združevanje

Pomeni pripravljalno dejanje.

Po 1. odstavku ga stori ustanovitelj združbe, po 2. odstavku pa član združbe. Dokončano je že s samim dogovorom, da bo združba izvrševala k.d. za katera je predvidena kazen nad 5 let.

Ni potrebno, da bi bila dejanja vnaprej določena. V določenih primerih zato ustanovitelja ne bi mogli šteti niti za napeljevalca.

Kdor bi ustanovil združbo za veliko tatvino, to ne bi bila hudodelska združba ker je za veliko tatvino predvidena kazen do 5 let. Če ustanovitelj torej neposredno ne sodeluje pri k.d. ni kazniv.

Novela je prinesla novost: obvezna odpustitev kazni tistemu, ki združbo naznani ali prepreči k.d. Ta določba je protiustavna, ker sodišča sodijo = odločati o sporni ali kazenski zadevi (izbrati med vsaj dvema možnostima).

Če sodišče nima kaj izbirati (odločati), potem ne sodi.

14.2§ 299. – nasilništvo

Novela je uvedla nasilništvo tudi v družini.

Gre za sestavljeno k.d. (žaljenje, grdo ravnanje, ogrožanje varnosti).

To k.d. je bilo uvedeno kot reakcija na pojav huliganstva (1967).

14.3§ 302. – preprečitev uradnega dejanja uradni osebi

Stori se s silo ali grožnjo, da bo sila uporabljena. Sila je lahko absolutna ali kompulzivna. Uradno dejanje mora biti zakonito, ker v nasprotnem primeru ne gre za to k.d. Po 2. odstavku je to sestavljeno k.d., št. poškodovanih pa vpliva na odmero kazni.

14.4§ 303. – napad na uradno osebo

Napad je usmerjen na uradno osebo ali njenega pomočnika.

V 1. odstavku je stek po volji zakona navidezen.

V 2. odstavku gre za sestavljeno k.d.

14.5§ 308. – lažno izdajanje za uradno osebo

Je splošno k.d. za katerega se zahteva direktni naklep.

Stori se, da bi sebi ali drugemu pridobil korist ali drugemu prizadejal škodo.

14.6§ 311. – prepovedan prehod čez državno mejo

To je kolektivno k.d. («kdor se ukvarja s prepovedanim spravljanjem ljudi čez mejo«)

15 KAZNIVA DEJANJA ZOPER SPLOŠNO VARNOST LJUDI IN PREMOŽENJA

Primarni objekt varstva je splošna varnost.

Sekundarni objekt pa življenje ljudi in premoženje.

Razen skupne značilnosti, da ogrožajo splošno varnost nimajo ničesar skupnega. Nekatera so ogrožitvena (potrebna je konkretna nevarnost - 317., 318., oz. abstraktna nevarnost - 319.). Lahko so storjena tudi iz malomarnosti.

Nekatera imajo predvideno tudi odgovornost z hujšo posledico. Hujša posledica lahko nastane iz temeljnega k.d.d storjena iz naklepa ali malomarnosti. To velja za

ogrožitvena k.d. Ker za hujšo posledico odgovarja iz malomarnosti, so to v bistvu malomarnostna k.d.

Neodvritev nevarnosti in odklonitev sodelovanja pri odvrčanju splošne nevarnosti sta pravi k.d.

1.odstavek § 319. kljub formuli »kdor,« ne zajema vseh ljudi ampak le osebe, ki posedujejo nevarne jedrske snovi.

16 KAZNIVA DEJANJA ZOPER VARNOST JAVNEGA PROMETA

Objekt varstva je varnost ljudi in premoženja v vseh vrstah prometa.

Ta k.d. predstavljajo obliko splošno nevarnih dejanj in so bila včasih vključena med k.d. zoper varstvo premoženja.

Če pride samo do lahke telesne poškodbe, gre za prekršek. V tem primeru bi morali uporabiti določbo povzročitve splošne nevarnosti. Vendar gre pri tem k.d. le za ogrožitev in ne pride še do nobene poškodbe.

§ 325. – povzročitev prometne nesreče iz malomarnosti

Gre za malomarnostno k.d. Če gre za naklepno povzročitev nesreče, gre za poškodovanje tuje stvari in povzročitev splošne nevarnosti (če gre za prometno cesto). → stek

2. skupini:

♣ splošna prometna k.d., ki se lahko zgodijo v kateremkoli prometu (§ 327., 328., 329.)

♣ posebno k.d. s katerimi se varuje določeno vrsto prometa (§ 325., 326., ki se nanaša na avtobusni promet)

V tem poglavju sta tudi *dve malomarnostni k.d.* (§ 325. in 326.).

Druga k.d. so naklepna.

K.d. iz § 327. in 328. pa sta kaznivi, tudi iz malomarnosti.

Odgovornost za hujšo posledico je predvidena v § 330. in 332..

K.d. so predvidena kot splošna, lahko pa se nanašajo tudi na določene osebe.

16.1 § 325. – povzročitev prometne nesreče iz malomarnosti

Glede hude telesne poškodbe se postavljajo vprašanja ali je to objektivni pogoji kaznivosti (ugotavljamo storilčev odnos do nesreče, ne sprašujemo pa se o krivdi z hudo telesno poškodbo). Glede smrti pa mora obstajati storilčeva malomarnost.

V prometu gre večkrat za naključje. Lahko nastane posledica, ki je izven storilčeve moči. Ravno pri malomarnostih k.d. bi morali ločevati naklepno in malomarnostno ravnanje. Odnos do kršitve dolžnostnega ravnanja bi moral biti odločilen pri kaznovanju.

17 KAZNIVA DEJANJA ZOPER OKOLJE, PROSTOR IN NARAVNE DOBRINE

Objektna varstva: okolje in prostor, naravne dobrine

Vsa k.d. razen § 347., ki je malomarnostno k.d., so naklepna. Nekaj k.d. je kaznivih tudi če so storjena iz malomarnosti.

K.d. razen § 347., ki je posebno k.d. so splošna k.d.

Kazenskih postopkov v preteklosti praktično ni bilo in jih tudi danes ni.

18 KAZNIVA DEJANJA ZIPER VARNOST REPUBLIKE SLOVENIJE IN NJENO USTAVNO UREDITEV

Objekta varstva: zunanja in notranja varnost države.

K.d. imenujemo tudi **politična k.d.** = vsa k.d., ki predstavljajo napad na državo kot oblast.

Delitev:

čista → objekt varstva in neposredni predmet napada sta država in oblast

relativni → k.d. so inkriminirana tudi v drugih poglavjih, so pa politično obarvana:

- kompleksna: izpolnjuje zakonske znake navadnega in političnega k.d. Poseben zakonski znak političnega k.d. je nagib, namen, cilj. Primer: umor predsednika.
- koneksni: navadna k.d., ki so bila storjena samostojno inkriminirana vendar so bila v zvezi s političnim k.d. pripravljala, naknadna.

So namenski k.d., storjena le z direktnim naklepom (obarvani naklep).

18.1 § 348. – veleizdaja

Dejanski napad na obstoj (celovitost, neodvisnost, teritorialna suverenost) države, njeno ureditev in organe.

To je temeljno k.d. iz katerega izhajajo vsa ostala k.d. iz tega poglavja.

Edini verbalni politični delikt je § 360. – ščuvanje k nasilni spremembi ustavne ureditve.

V nekaterih primerih je poskus inkriminiran kot samostojno k.d.

K.d. so splošna, izjema je § 350., ki ga lahko stori le državljan Slovenije.

19 KAZNIVA DEJANJA ZOPER OBRAMBNO MOČ DRŽAVE

Objekt varstva je obrambna moč države kot ena od značilnih dejavnosti države.

Skupine:

- k.d. zoper posebna obrambne obveznosti
- k.d. zoper vojaške osebe pri opravljanju vojaške dolžnosti
- k.d. zoper sredstva in ukrepe za obrambo države
- k.d. zoper državljansko zvestobo in predanost države (storijo med vojno)

So naklepna, pri nekaterih gre za obarvani naklep.

Oblikovana so kot splošna, pri nekaterih storilcih pa KZ omejuje na državljane RS.

19.1 KAZNIVA DEJANJA ZOPER ČLOVEČNOSTI IN MEDNARODNO PRAVO

Objekta varstva: človečnost, mednarodno pravo

Temelj za kaznivost so pogodbe mednarodnega prava.

Treba jih je dopolnjevati.

Skupine:

- genocid = popolno ali delno uničenje rasne, verske, narodnostne skupine
- vojna hudodelstva (§ 374. – 378.)
- k.d. storjena med vojno, oboroženim spopadom ali po vojni
- k.d. zoper tujo državo, tujo organizacijo ali zoper osebe, ki uživajo mednarodno varstvo
- druga k.d., ki varujejo vrednote zavarovane z mednarodnim pr.

Vsa k.d. so naklepna.

Vsa razen piratstva so splošna.

Pregon in izvršitev kazni ne zastara za genocid in vojna hudodelstva. Kljub ustavni določbi te določbe ni možno neposredno uporabiti, ker mednarodne pogodbe ne vsebujejo sankcij. To je posebnost KMP, ker mora država določbe prenesti v svoje pravo in jim določiti sankcijo.

20 PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

Določen je začetek veljavnosti KZ in začetek veljavnosti nekaterih novih rešitev v KZ. V § 393. je opredeljeno pravilo uporabe prejšnjih zakonskih določb, če se ne sprejmejo nove.